

Nr 288.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, m. m.; given Stockholms slott den 9 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn;
- 2) lag om bidrag till änkor och änklingar med barn samt
- 3) lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382),

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

F ö r s l a g

till

L a g**om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Till uppehälle och uppfostran åt barn skall i fall som angivas i denna lag, utöver allmänt barnbidrag, av allmänna medel utgivas särskilt barnbidrag.

2 §.

Ärenden rörande barnbidrag enligt denna lag handläggas av pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna.

3 §.

Rätt till särskilt barnbidrag tillkommer endast barn som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket; dock äger Konungen träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag å dess här i riket bosatta medborgare.

4 §.

Särskilt barnbidrag utgår icke för längre tid än till och med den månad under vilken barnet fyller sexton år.

5 §.

Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

1. för barn, vars föräldrar avlidit; samt
2. för barn, vars fader eller moder avlidit, såframt vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare samt barnet ej stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna.

Bidraget utgör 420 kronor för år. Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess uppehälle och uppfostran, skall dock särskilt barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst skall jämväl räknas underhållsbidrag samt bidragsförskott, vartill barnet må vara berättigat enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

1 mom. Särskilt barnbidrag utgår jämväl, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

1. för barn, vars fader avlidit;
2. för barn, vars fader åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering;
3. för barn, vars moder åtnjuter sådan folkpension, då föräldrarna ej sammanleva samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet;
4. för barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet; samt
5. för barn utom äktenskap, beträffande vilket faderskapet ej fastställts och som fyllt tre år.

Barnbidrag enligt femte punkten må ej utgå, där i mål angående fastställande av faderskap rätten genom beslut, som må omedelbart verkställas, förpliktat den uppgivne fadern att utgiva underhållsbidrag.

2 mom. Barnbidrag enligt 1 mom. utgår, där ej nedan annorlunda stadgas, med 250 kronor för barn och år räknat.

3 mom. I fall som avses i 1 mom. första stycket 1 samt 3—5 minskas barnbidraget med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 1 800 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 3 200 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man, minskas barnbidraget med 25 procent av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 2 200 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 4 600 kronor.

Motsvarande minskning äger rum i fall som avses i 1 mom. första stycket 2, därvid hänsyn tages, om föräldrarna sammanleva, till deras sammanlagda årsinkomst samt, om de ej sammanleva, till årsinkomsten för den av dem hos vilken barnet stadigvarande vistas eller, därest denne är gift och sammanlever med sin make, till makarnas sammanlagda årsinkomst. Vistas i fall, då föräldrarna ej sammanleva, barnet icke stadigvarande hos någon av dem, skall minskningen av barnbidraget ske med hänsyn till inkomsten för den av föräldrarna, som har eller senast haft vårdnaden om barnet, eller, därest denne är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst.

Finnas, då avdrag å barnbidrag skall äga rum, flera till särskilt barnbidrag berättigade barn, minskas bidraget för ett vart av dem allenast med så stor del av det enligt bestämmelserna ovan i detta moment beräknade avdragsbeloppet som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn.

Är den, vars inkomst skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag, underhållsskyldig mot barn under sexton år som icke är berättigat

till särskilt barnbidrag, skall vid bestämmandet av avdrag å barnbidraget så anses som om alla barnen vore berättigade till sådant bidrag.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall barnbidraget minskas med nämnda inkomst, i vad den överstiger 100 kronor för år. Kan barnet antagas komma att uppbära underhållsbidrag från någon som enligt lag är skyldig utgiva sådant bidrag eller är barnet berättigat till bidragsförskott enligt bidragsförskottslagen, skall dock underhållsbidraget eller bidragsförskottet i sin helhet avdragas å barnbidraget.

7 §.

För barn, som är adopterat, utgår särskilt barnbidrag endast om barnet i sin egenskap av adoptivbarn enligt bestämmelserna nedan i denna paragraf är berättigat till sådant bidrag.

I fråga om rätt till barnbidrag för barn, som adopterats av makar eller av faders eller moders make, skall så anses som om barnet vore barn i äktenskapet mellan makarna.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår barnbidrag:

1. enligt 5 §, då adoptanten avlidit eller vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare och barnet ej stadigvarande bor tillsammans med adoptanten;

2. enligt 6 §, då adoptanten ävensom, om barnet adopterats av kvinna, då dennas make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering; samt

3. enligt 6 §, om barnet adopterats av kvinna som före eller efter adoptionen ingått äktenskap, då mannen avlidit.

I fall som avses i tredje stycket 2 och 3 skall vid tillämpning av bestämmelserna i 6 § 3 mom. minskning av barnbidrag ske med hänsyn till adoptantens årsinkomst eller, om adoptanten är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda årsinkomst.

Där ej särskilda omständigheter till annat föranleda utgår icke barnbidrag av den anledningen att adoptant eller adoptants make åtnjuter folkpension med mindre adoptionen skett minst två år före den dag då pensionen söktes.

8 §.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som angivas i 14 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering. Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Årsinkomst avrundas till närmaste hela tiotal kronor.

9 §.

Särskilt barnbidrag avrundas för år räknat till närmaste hela kronotal. Bidrag som för barn räknat understiger 12 kronor om året höjes till detta belopp.

10 §.

Har i fall då särskilt barnbidrag utgått för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 15 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått till ända, må, där särskilda skäl föreligga, barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må dock på grund av vad sålunda stadgats barnbidrag utgå för längre tid än till och med den månad varunder barnet fyller sexton år.

11 §.

Har inkomst, efter vilken särskilt barnbidrag blivit bestämt, ökats till sådant belopp att rätt till barnbidrag ej längre föreligger, indrages barnbidraget. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken barnbidrag blivit bestämt, skall barnbidraget i enlighet därmed ökas eller minskas.

Befinnes barn, för vilket särskilt barnbidrag utgår, icke längre vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket, skall barnbidraget indragas, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

12 §.

Den vars inkomst jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket lagts till grund för beräkandet av barnbidrag är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligt dröjsmål anmäla:

1. om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes eller om sammanlevnaden med make upphör eller återupptages;

2. om hans, hans makes eller barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbättras;

3. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 3 eller 4, om modern skiljes från vårdnaden om barnet eller, därest barnbidrag utgår utan att modern har vårdnaden, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med modern; samt

4. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 5, om faderskapet fastställs eller uppgiven fader förpliktas utgiva underhållsbidrag till barnet.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan som nu sagts, om barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbät-

rats samt, där barnbidrag utgår enligt 5 § första stycket 2, om barnet får bostad tillsammans med fader, moder eller adoptant.

Uppbäres barnbidrag av myndighet eller annan person än ovan avses, är jämväl sådan myndighet eller person anmälningsskyldig.

13 §.

Har för bestämmande av särskilt barnbidrag åberopats oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till sådant bidrag, ehuru skäligen kunnat fordras att uppgiften varit riktig,

eller har någon, vars inkomst skall läggas till grund för beräkning av särskilt barnbidrag, utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av bidraget, ehuru det bort förutses att avhändelsen skulle få sådan inverkan,

eller har förmyndare låtit sådant förfarande komma sig till last med avseende å myndlingens egendom,

skall ansökning om särskilt barnbidrag avslås och redan beviljat sådant bidrag indragas; dock att, då avhändelse av inkomst eller egendom föreligger, bidrag likväl må utgå men bestämmas som om vederbörande fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomsten eller egendomen.

Har någon försummat den honom enligt 12 § åliggande anmälningsskyldigheten må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av särskilt barnbidrag och icke kan anses ursäktlig, bidraget indragas.

Avslås ansökan om eller indrages särskilt barnbidrag enligt denna paragraf skall, där ej annat finnes påkallat, bestämmas viss tid under vilken rätten till sådant bidrag skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas, huruvida rätten att erhålla särskilt barnbidrag efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

14 §.

Särskilt barnbidrag utgår icke för tid, under vilken kostnaderna för barnets vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel.

Där på grund av vad sålunda stadgats särskilt barnbidrag skulle innehållas för del av kalendermånad, skall dock bidraget utgå oavkortat för den månaden.

15 §.

Ansökning om särskilt barnbidrag skall göras:

1. om barnbidrag sökes enligt 5 § av den anledningen att barnets föräldrar, adoptant eller adoptivföräldrar avlidit, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den sist avlidne av föräldrarna eller, om barnet varit adopterat, där adoptanten eller den sist avlidne av adoptivföräldrarna senast varit mantalsskriven;

2. om barnbidrag sökes enligt 5 § av den anledningen att vårdnaden överflyttats till särskilt förordnad förmyndare, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där fader eller moder, från vilken vårdnaden överflyttats, vid tiden för överflyttningen var mantalsskriven; samt

3. om barnbidrag sökes enligt 6 §, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den, vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget, eller, om bidraget skall beräknas i förhållande till makars eller sammanlevande föräldrars inkomst, mannen senast blivit mantalsskriven.

Finnes ej mantalsskrivningsort som ovan sagts, skall ansökning göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där barnet stadigvarande vistas.

Ansökning göres, då särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne och eljest av den vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget. Har barnavårdsman förordnats för barnet, vare ock denne behörig att göra ansökning om särskilt barnbidrag.

Ansökning, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av rätten till särskilt barnbidrag ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Göres ansökningen av annan än särskilt förordnad förmyndare eller barnavårdsman och är sökanden gift och sammanlever med sin make, skall även denne avgiva förklaring som nyss sagts. Är sökanden eller dennes make ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens, makens och barnets förhållanden förtrogna personer. Vad nu sagts om make till sökanden skall, om sökanden, ehuru ogift, sammanlever med barnets fader eller moder, tillämpas å denne.

Vid ansökningen skall fogas prästbevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga.

Vad sålunda stadgats angående ansökning om särskilt barnbidrag gäller även beträffande ansökning om ökning av sådant bidrag.

16 §.

1 mom. Angående handläggning av ärenden rörande barnbidrag enligt denna lag skall i tillämpliga delar gälla vad i 34—37 §§ lagen om folkpensionering stadgas beträffande annan folkpension än allmän ålderspension. Därvid skola ärenden om bidrag för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppbär invalidpension eller sjukbidrag, handläggas i den ordning som gäller beträffande sådan pensionsförmån och övriga ärenden handläggas i den ordning som gäller beträffande änkepension. Minskning eller indragning av särskilt barnbidrag beslutas av pensionsnämnd, som vid den

tid då fråga därom uppkommer är behörig att upptaga ansökning om sådant bidrag för barnet. Ändring i pensionsnämnds beslut rörande särskilt barnbidrag må sökas jämväl av barnavårdsman för barnet.

Bestämmelserna i 38 § första—fjärde, sjunde och åttonde styckena samt 39 och 41 §§ lagen om folkpensionering skola äga motsvarande tillämpning beträffande barnbidrag.

2 mom. Då ärende rörande barnbidrag skall förekomma vid pensionsnämnds sammanträde, åligger det nämndens ordförande att, såvitt möjligt i god tid före sammanträdet, därom underrätta ordföranden i barnavårdsnämnden i den kommun, där barnet stadigvarande vistas; och äger denne eller annan, av barnavårdsnämnden därtill utsedd ledamot rätt att vid handläggningen av sådant ärende deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

17 §.

Särskilt barnbidrag utbetalas, där ej nedan annorlunda stadgas, till barnets förmyndare. Pensionsstyrelsen må, om särskilda skäl därtill äro, föreskriva att utbetalning skall ske till barnavårdsnämnd eller annan, med skyldighet för mottagaren att utlämna erhållna belopp i den ordning som är för barnet mest gämlig.

Under förutsättningar som angivas i 18 § 1 mom. lagen om folkpensionering må barnbidragsbelopp motsvarande kostnad som myndighet utgivit för barnets försörjning uppbäras av myndigheten.

Särskilt barnbidrag, som utgår under tid då barnet är omhändertaget för skyddsuppfostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas på anstalt i annat fall än i 14 § sägs, utbetalas till det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den som enligt första stycket har att uppbära barnbidrag.

18 §.

Rätt till särskilt barnbidrag kan ej överlåtas och må förty icke tagas i mät för gäld.

19 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för särskilda barnbidrag med viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för dylika bidrag, som under året utbetalats för barn, beträffande vilka pensionsnämnd inom kommunen under året varit behörig pröva ansökning om särskilt barnbidrag av det slag, varom fråga är, dock högst hälften av nämnda kostnad. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa

kommuner emellan frågan om betalningsskyldigheten med hänsyn till vederbörandes mantalsskrivningsort eller, där sådan ej finnes, vistelseort.

Angående beräklandet av varje kommuns andel samt tid och sätt för dess gäldande skall i övrigt gälla vad i lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen stadgas.

20 §.

De närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948, då lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag skall upphöra att gälla.

Barn, som vid nya lagens ikraftträdande åtnjuter barnbidrag och är berättigat till särskilt barnbidrag enligt nya lagen, skall erhålla sådant utan särskild ansökan. Det åligger pensionsstyrelsen att omräkna nu utgående barnbidrag i enlighet med bestämmelserna i nya lagen. I den mån omräkningen ej kan ske med ledning av de hos pensionsstyrelsen tillgängliga handlingarna, skall den som enligt 12 § är anmälningsskyldig beträffande förhållanden som där nämnts efter anmaning lämna erforderliga uppgifter. Angående sådana uppgifter samt påföljd av oriktiga upplysningar däri skall i tillämpliga delar gälla vad om ansökning om särskilt barnbidrag i nya lagen stadgas. Underlåter vederbörande att lämna uppgifter som nu sagts, må särskilt barnbidrag tills vidare innehållas.

I den utsträckning pensionsstyrelsen bestämmer skola pensionsnämnderna under år 1947 fastställa inkomst, efter vilken barnbidrag skall beräknas, såväl jämlikt äldre lag som jämlikt bestämmelserna i nya lagen.

Där i lag eller särskild författning hänvisning skett till den upphävda lagen, skall hänvisningen anses avse den nya lagen. Där hänvisning skett till visst lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall sistnämnda bestämmelse i stället tillämpas.

De ytterligare föreskrifter, som må vara erforderliga i samband med införandet av nya lagen, meddelas av Konungen eller efter Konungens be- myndigande av pensionsstyrelsen.

F ö r s l a g

till

L a g**om bidrag till änkor och änklingar med barn.**

Har änka eller änkling under sin vårdnad barn i äktenskapet med den avlidne maken eller annat barn, vilket vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem, och har barnet icke fyllt tio år, äger vårdnadshavaren, under förutsättning att han stadigvarande bor tillsammans med barnet, av allmänna medel för egen del erhålla bidrag i enlighet med vad nedan stadgas.

Rätt till bidrag föreligger ej, där vårdnadshavaren åtnjuter folkpension. Ingår vårdnadshavaren nytt äktenskap, upphör rätten till bidrag.

Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension och bostadstillägg enligt lagen om folkpensionering. Kommun äger besluta, att till bidragsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen därjämte skall utgå särskilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Beträffande bidraget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i lagen om folkpensionering stadgas om änkepension, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Vid tillämpning av 14 § 1 mom. skall såsom inkomst ej räknas bidrag enligt denna lag.

Vårdnadshavare, som åtnjuter bidrag enligt denna lag, är pliktig att ofördröjligen till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd anmäla, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med vårdnadshavaren.

Vid tillämpningen av lagen skall barn, som adopterats av makar eller av faders eller moders make, anses som barn i äktenskapet mellan makarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

Förslag

till

Lag**om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382).**

Härigenom förordnas, *dels* att 9 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 skall upphöra att gälla, *dels ock* att 8 §, 11 § 2 och 3 mom., 12 § 2 mom. samt 23 och 25 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

Bidragsförskott utgår med det belopp barnets fader jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är skyldig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 250 kronor för år räknat.

11 §.

2 mom. Beviljat bidragsförskott utbetalas icke för tid, under vilken kostnaderna för barnets vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel. Där på grund av vad sålunda stadgats bidragsförskott skulle innehållas för del av kalendermånad, skall dock förskottet utgå oavkortat för den månaden.

3 mom. Beviljat bidragsförskott, som belöper å tid under vilken barn är omhändertaget för skyddsuppfostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas å anstalt i andra fall än förut i denna paragraf avses, skall minst en gång varje kalenderhalvår utbetalas till det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne.

12 §.

2 mom. Beviljat bidragsförskott skall genom särskilt beslut indragas

a) om, där barnet är fött utom äktenskap eller föräldrarnas äktenskap upplösts genom äktenskapsskillnad, föräldrarna sammanflytta;

b) om barnet får bostad tillsammans med sin fader; eller

c) om barnet befinner sig icke vidare vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket samt bidragsförskottets indragande icke med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

Beslut om indragning av bidragsförskott meddelas av den barnavårdsnämnd som beviljat förskottet samt avser tiden från dagen för beslutet. Har

dessförinnan förskott utbetalats för tid efter sagda dag, må sådant belopp icke återkrävas från mottagaren.

23 §.

Hava makar eller någon av dem adoptivbarn, skall vid tillämpningen av denna lag med barnets fader avses mannen och med barnets moder hustrun.

25 §.

Klagan över länsstyrelsens beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen i vederbörande statsdepartement senast å trettionde dagen efter den då klaganden erhöll del av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948. Bidragsförskott, som före den 1 januari 1948 beviljats för tid efter nämnda dag, skall till beloppet jämkas i överensstämmelse med vad som stadgas i denna lag. I fråga om beloppet av bidragsförskott, som efter den 1 januari 1948 beviljas för tid dessförinnan, skola de äldre bestämmelserna tillämpas.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *ändrad lagstiftning om barnbidrag till änkors och invaliders barn samt bidragsförskott m. m.* och anför därvid följande.

Inledning.

1934 års barnpensionerings-sakkunniga framlade år 1936 dels ett betänkande (SOU 1936: 6) med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn och dels ett betänkande (SOU 1936: 47) med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom äktenskap m. fl. Sedan proposition i de av de sakkunniga behandlade ämnena avlåtits till 1937 års riksdag (nr 276) samt riksdagen med viss ändring antagit de i propositionen framlagda lagförslagen, utfärdades den 18 juni 1937 lag om barnbidrag (nr 382) och lag om förskottering av underhållsbidrag till barn (nr 383). Sistnämnda lag har sedermera ersatts av ny bidragsförskottslag som utfärdades den 11 juni 1943 (nr 382).

Lagarna om barnbidrag och bidragsförskott bygga i fråga om förmånernas storlek på den i 1935 års folkpensioneringslag tillämpade dyrortsgrupperingen. Eftersom denna dyrortsgruppering enligt den antagna nya lagen om folkpensionering skall upphöra att gälla med utgången av 1947, måste bestämmelserna i lagarna om barnbidrag och bidragsförskott underkastas revision. Omarbetning av dessa bestämmelser påkallas även därav att allmänna barnbidrag avses skola utgå till alla barn under viss ålder. Då i skilda sammanhang väckts förslag jämväl om andra ändringar i förevarande lagstiftning, torde en allmän omprövning av densamma böra ske.

I ämnet har *socialvårdskommittén* i mars innevarande år avgivit betänkande¹ (SOU 1947: 21), innefattande förslag till lagar om särskilda barn-

¹ Vid utarbetandet av betänkandet ha i kommitténs arbete deltagit dess ordförande, f. d. landshövdingen Bernh. Eriksson, samt ledamöterna generaldirektören Ernst Bexellius, lasarettssysslomannen Alarik Hagård, fl. lic. Lennart Hartmann, generaldirektören Karl J. Höjer, fru Olivia Nordgren, ombudsmannen Fritz Persson, lantbrukaren Otto Wallén och fattigvårdsdirektören Otto Wangson. Vid utredningen av frågan om barnbidrag till invaliders barn har som sakkunnig biträtt byråchefen i pensionsstyrelsen Rolf Broberg.

bidrag, om bidrag till änklingar och änkor med barn samt om förskotte-
ring av underhållsbidrag till barn.

Över betänkandet ha efter remiss *yttranden* avgivits av statskontoret, so-
cialstyrelsen, pensionsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i
Stockholms, Södermanlands, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus,
Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län, sty-
relserna för svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbun-
det samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. Överståthållarämbe-
tet har vid sitt utlåtande fogat av ämbetet infordrat yttrande från Stock-
holms stads barnavårdsnämnd. Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat
en skrift i ärendet från barnavårdsdirektören i Malmö.

På grundval av betänkandet och de däröver avgivna yttrandena har inom
socialdepartementet utarbetats förslag till ny lagstiftning i förevarande äm-
nen. Jag anhåller nu att få lämna en redogörelse för förslaget, därvid jag
till en början torde få lämna en översikt av den gällande lagstiftningens
innehåll.

Gällande bestämmelser m. m.

Barnbidrag.

Enligt 1937 års lag om barnbidrag kan av allmänna medel i vissa fall
utgå bidrag (barnbidrag) till uppehälle och uppfostran åt barn under 16
år, då gentemot barnet försörjningspliktig person avlidit eller är invalid,
d. v. s. varaktigt arbetsförmögen i folkpensioneringslagens mening. Rätt
till barnbidrag tillkommer i princip endast barn, som är svensk medbor-
gare och stadigvarande vistas här i riket. Bidragsverksamheten omfattar
tre huvudgrupper barn, nämligen föräldralösa barn, faderlösa barn samt
barn till invalider. För föräldralösa och faderlösa barn gäller samma bi-
dragsrätt oavsett om barnen äro födda inom eller utom äktenskap. Barn
utom äktenskap kan dock icke erhålla barnbidrag, om icke faderskapet är
fastställt. Barn inom äktenskap ha rätt till barnbidrag jämväl om fadern är
arbetsförmögen i folkpensionslagens mening, efter äktenskapsskillnad dock
endast om han har vårdnaden om barnet. Dylik rätt tillkommer även barn
till arbetsförmögen änklings, om dessa barn tillhöra äktenskapet med den
avlidna hustrun, men däremot icke om de äro utomäktenskapliga. För barn
utom äktenskap konstituerar icke faderns invaliditet rätt till barnbidrag.
Barn till ogift moder och barn till frånskild moder, som har vårdnaden
om barnet, erhåller däremot rätt till barnbidrag, om modern är arbetsför-
mögen.

För adoptivbarn gälla i stort sett enahanda regler, därvid för adoptivbar-
nets rätt till barnbidrag adoptivföräldrarnas (adoptantens) förhållanden äro

avgörande. Barnbidrag för adoptivbarn till arbetsförmögen utgår i regel icke, där adoptionen skett senare än två år före den dag, då den arbetsförmögne i anledning av arbetsförmågan gjort ansökning, som medfört folkpension.

Då kvinna, vars barn eller adoptivbarn erhåller barnbidrag, ingår äktenskap med man som icke är arbetsförmögen, indrages barnbidraget.

Barnbidragets belopp bestämmes genom normerad behovsprövning på liknande sätt som vid beräkningen av tilläggs pension enligt 1935 års lag om folkpensionering. För föräldralösa barn med inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, fastställes dock beloppet efter skälighetsprövning. Barnbidragen äro graderade efter den för folkpensioneringen gällande ortsgrupperingen och variera med hänsyn till försörjarens och barnets inkomster. Sedan 1941 har dyrtidstillägg utgått å barnbidragen.

Inklusive detta dyrtidstillägg varierar för närvarande barnbidragets maximibelopp för föräldralösa barn mellan 425 kronor i lägsta och 595 kronor i högsta ortsgrupp och i övriga fall, då fråga endast är om ett barn, mellan 350 kronor och 510 kronor, allt för år räknat. Beträffande andra än föräldralösa barn sker en reduktion av maximibeloppets storlek, då bidrag utgår för flera barn. För tiden till och med den månad, under vilken barnet fyller två år, ökas barnbidraget med 60 kronor för år räknat. I fråga om barnbidragets belopp och bestämmelserna om inkomstprövningen torde jag i övrigt få hänvisa till den följande framställningen.

Ärenden rörande barnbidrag handläggas av pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen. Bidragen finansieras av stat och kommun efter samma fördelning som gäller i fråga om tilläggs pensioner enligt 1935 års lag om folkpensionering.

Bidragsförskott.

Såsom inledningsvis nämnts infördes bestämmelser om förskottering av underhållsbidrag till barn genom lag den 18 juni 1937. Denna lag ersattes 1943 av den nu gällande lagen. Enligt sistnämnda lag utgår av allmänna medel förskott å underhållsbidrag, bidragsförskott, till barn, vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevitnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, under förutsättning att fadern underlåter att betala förfallet underhållsbidrag. Bidragsförskott kan dock icke beviljas barn, vars föräldrar sammanbo, och ej heller barn, som bor tillsammans med sin fader.

Rätt till bidragsförskott tillkommer endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas i riket. I likhet med vad som gäller enligt 1937 års lag om barnbidrag äger dock Konungen, under förutsättning av ömsesidighet, träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpning av lagstiftningen å dess undersåtar.

Bidragförskott utgår icke för längre tid än t. o. m. dagen före den, då barnet fyller 16 år. Den beslutande myndigheten är i regel barnavårdsnämnden i den kommun, där barnets moder är mantalsskriven, då förskottet sökes.

Bidragförskott beviljas ej, om den underhållsskyldige erlägger oguldna underhållsbidrag för tiden fr. o. m. andra månaden före den under vilken förskottet söks och tillika antingen ställer av barnavårdsnämnden godkänd pant eller borgen för underhållsskyldighetens fullgörande under viss tid eller ock visar sannolika skäl, att han skall framgent fullgöra sin underhållsskyldighet.

Bidragförskott får ej utgå med högre belopp än barnets fader enligt rättsens beslut eller avtal är skyldig utgiva till barnets underhåll. Bidragförskotten äro vidare graderade efter den för folkpensioneringen gällande ortsgupperingen och variera med hänsyn till barnens antal samt moderns och barnets inkomster. Dyrtidstillägg utgår ej å bidragförskott. Förskottets maximibelopp utgör, då modern endast har ett barn under sin vårdnad, 252 kronor i ortsgrupp 1 och 360 kronor i ortsgrupp 3. Har modern flera till förskott berättigade barn under sin vård reduceras maximibeloppet för barn räknat. För tiden till och med den månad, under vilken barnet fyller två år, ökas bidragförskottet med 60 kronor om året.

Bidragförskott utgår icke alls eller med reducerat belopp, om modern har viss årsinkomst eller, därest hon är gift och sammanlever med sin man och denne är underhållsskyldig gentemot barnet, makarnas gemensamma årsinkomst uppgår till visst belopp. I fråga om de närmare bestämmelserna för inkomstprövningen av bidragförskotten torde jag få hänvisa till den följande framställningen. Har förskottsberättigat barn inkomst, som ej härrör från eget arbete, skall bidragförskottet minskas med nämnda inkomst.

Bidragförskott skall beviljas för tiden fr. o. m. den månad, under vilken förskottet söks, t. o. m. utgången av det statliga budgetår, som löper vid förskottets beviljande, allt under förutsättning att rätten till förskott ej skall upphöra tidigare. Om den underhållsskyldige häftar i skuld för tidigare förfallet bidragförskott, utgår förskott även för tid, varå sådant bidrag belöper, dock längst fr. o. m. andra månaden före den, under vilken förskottet söks.

Kostnaderna för bidragförskotten skola, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar bestridas av statsverket och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet. För att kommunen skall utfå gottgörelse av statsmedel för utgivna bidragförskott erfordras bl. a., att barnavårdsnämnden i de fall, då fadern ej efter förmåga fullgör sin underhållsskyldighet, utan dröjsmål vidtager erforderliga åtgärder för fordringens indrivande. För lämnat bidragförskott inträder nämligen den barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, å vederbörande kommuns vägnar i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige.

När synnerliga skäl därtill föranleda, äger länsstyrelsen på framställning av barnavårdsnämnden eller av den underhållsskyldige besluta, att återkravs-rätten skall eftergivvas.

Förslag om allmänna barnbidrag.

I ett i januari 1946 avlämnat betänkande (SOU 1946: 5) föreslog 1941 års befolkningsutredning införandet av allmänna barnbidrag att utgå med 200 kronor om året till alla barn under en viss ålder. I ett senare betänkande om befolkningspolitikens organisation m. m. (SOU 1946: 53) framlade befolkningsutredningen vissa synpunkter angående, bland annat, erforderliga administrativa åtgärder för genomförandet av det av utredningen föreslagna barnbidragssystemet. Sedan de av befolkningsutredningen sålunda framlagda förslagen remissbehandlats i vanlig ordning, har Kungl. Maj:t på min föredragning genom proposition nr 220 förelagt årets riksdag ett inom socialdepartementet utarbetat förslag till lag om allmänna barnbidrag.

Enligt nämnda förslag till lag om allmänna barnbidrag skall för varje här i riket bosatt barn, som ej fyllt 16 år, utgå allmänt barnbidrag med 260 kronor om året. Barnbidrag kan även utgå för äldre barn, som kan antagas på grund av fortsatt utbildning, sjukdom eller annan anledning icke kunna i mera avsevärd mån bidra till sitt uppehälle och som ej heller har egna tillgångar av betydelse, dock ej längre än till det barnet fyller 18 år. Barnbidragen skola utbetalas kvartalsvis genom vederbörande barnavårdsnämnds försorg och även i övrigt skall enligt förslaget barnavårdsnämnden fungera som lokalt organ vid barnbidragsverksamhetens handhavande. Tillsynen över tillämpningen av lagen om allmänna barnbidrag skall åvila socialstyrelsen.

Allmänna synpunkter beträffande de nuvarande hjälpformerna.

Socialvårdskommittén.

Socialvårdskommittén har utan särskild motivering utgått från att de nuvarande barnbidragen till föräldralösa samt till änkors och invaliders barn böra i princip bibehållas. För att skilja denna hjälpform från de allmänna barnbidragen har för densamma föreslagits benämningen *s ä r s k i l d a b a r n b i d r a g*.

I sitt betänkande har socialvårdskommittén till ingående behandling upptagit frågan, huruvida den nuvarande *b i d r a g s f ö r s k o t t s k o n s t r u k t i o n e n* för hjälpen åt barn utom äktenskap och barn till fränskilda mödrar bör bibehållas eller ersättas med understöd i annan form.

Kommittén erinrar om att lagen om bidragsförskott för sin tillämpning förutsätter, att faderns underhållsskyldighet blivit genom avtal eller dom fixerad till visst underhållsbidrag. Då sådant icke blivit bestämt, kan bi-

dragsförskott ej utgå. Detta är en nödvändig följd av den valda konstruktionen. Därmed uteslutas från hjälpverksamheten barn, vilkas fäder äro okända. Dessa barns ställning hade, enligt vad kommittén vidare framhåller, uppmärksammats redan vid tillkomsten av den nuvarande lagstiftningen. 1934 års barnpensioneringssakkunniga hade sålunda med hänsyn till dem övervägt att föreslå en hjälpform, som garanterade modern till utomäktenskapligt barn ett fast understöd, så snart moderns inkomst understeg ett visst belopp. En sådan hjälpform kunde emellertid enligt de sakkunnigas åsikt svårligen genomföras, emedan moderns intresse för att få faderskapet till barnet fastställt därigenom skulle minskas med påföljd, att modern säkerligen i åtskilliga fall komme att vägra att lämna upplysning om vem som vore barnets fader. Det kunde även antagas, att barnavårdsmannens intresse för faderskapets fastställande komme att i motsvarande grad minskas. Konsekvensen skulle sålunda bliva, att kategorien utomäktenskapliga barn med okänd fader komme att högst väsentligt ökas, en konsekvens som skulle direkt motverka de gynnsamma resultat, som i hithörande avseenden uppnåts genom lagstiftningen om barn utom äktenskap. Av dessa och vissa andra skäl hade barnpensioneringssakkunniga ansett, att den föreslagna hjälpformen borde inskränkas till fall, då underhållsbidrag för barnets räkning i laga ordning bestämts. De sakkunniga hade uttalat det antagandet, att antalet barn utom äktenskap med okänd fader skulle komma att minskas, om den föreslagna lagstiftningen genomfördes. De förmåner denna innebure torde nämligen med all säkerhet komma att öka intresset hos såväl modern till barn utom äktenskap som barnavårdsmannen att söka få faderskapet till barnet fastställt.

I det betänkande som låg till grund för 1943 års revision av bidragsförskottslagen (SOU 1942: 29) anmärkte socialvårdskommittén bl. a. att lagen uppgivits ha haft den verkan, att faderskap till barn utom äktenskap fastställdes i större omfattning än tidigare varit fallet. Beträffande utformningen i stort av hjälpverksamheten anförde socialvårdskommittén i sagda betänkande:

Erfarenheten av lagens tillämpning har visat, att den i såväl materiellt som formellt avseende är behäftad med en del svagheter och brister. Några av dessa torde vara ofrånkomliga med hänsyn till hjälpverksamhetens konstruktion såsom ett förskotterande av visst fastställt underhållsbidrag. Här syftas framför allt på det förhållandet, att bidragsförskottet aldrig kan utgå med högre belopp än underhållsbidraget. I de fall, där detta fastställts till ett lågt belopp, inträffar därför — även under normala tider — att bidragsförskottet icke räcker till utan att fattigvård måste utgå vid sidan därav. Ett väsentligt syftemål med denna lagstiftning, att lämna bistånd åt de av densamma omfattade kategorierna barn i annan form än fattigvård, uppnås sålunda icke i de angivna fallen. I stället vållas i dessa fall ökat arbete och besvär genom att två olika samhällsorgan måste anlitas för hjälp åt ett och samma barn. Det är uppenbart, att antalet dylika fall, där fattigvård måste tillgripas vid sidan av bidragsförskott, ökar under en dyrtid som den nu rå-

dande. — Det bör emellertid framhållas, att enligt vad som från skilda håll uppgivits underhållsbidragen under senare år sällan fastställas till så låga belopp, som förut stundom skett. I viss mån har nog bidragsförskottslagens tillvaro medverkat till denna i och för sig mycket tillfredsställande utveckling. De flesta ansökningar om bidragsförskott bygga likväl allttjämt på domar och avtal av äldre datum.

Det kan under dessa förhållanden och då bidragsförskotten i realiteten kommit att i rätt hög grad verka såsom en understödsform diskuteras, om man icke borde ersätta bidragsförskottslagen med en ren understödslag. Gränsen för en sådan lags tillämplighetsområde torde emellertid av praktiska skäl då knappast kunna dragas snävare, än att den finge omfatta — givetvis efter behovsprövning — alla barn till ogifta mödrar och till frånskilda eller därmed jämställda hustrur. En stor fördel vore onekligen, att man på detta sätt finge med även barn med okänd fader. Kommittén kan likväl icke förorda denna utväg. Det kan nämligen med fog göras gällande, att en stor del av de barn, vilka genom en sådan lag skulle få det allmännas hjälp, icke äro sämre ställda än barn i många barnrika familjer, där båda föräldrarna äro arbetsföra. En understödslag av den omfattning som nyss antytts bör i varje fall icke komma i fråga, innan någon hjälpform skapats för barn av sistnämnda kategori.

I förevarande betänkande har socialvårdskommittén uttalat, att det med hänsyn till alla de nackdelar som vore förbundna med bidragsförskottskonstruktionen för kommittén framstått såsom synnerligen eftersträvansvärt att kunna ersätta bidragsförskotten med understöd av samma natur som de nuvarande barnbidragen. Med en sådan uppläggning av hjälpsystemet skulle barnen utom äktenskap och till frånskilda mödrar bli berättigade till understöd från födelsen respektive den dag då föräldrarna skilts alldeles oavsett om fadern förpliktats att utge underhållsbidrag. Understödet skulle icke stå i något förhållande till faderns förmåga att bidra till barnets uppehälle utan helt bestämmas med hänsyn till barnets behov. Detta finge naturligtvis ej innebära, att samhället skulle eftergiva underhållsskyldigheten för fäderna. Det skulle ankomma på samhället att i efterhand kräva dessa. Just på denna punkt mötte emellertid så stora svårigheter att kommittén måst avstå från tanken att slopa bidragsförskottskonstruktionen.

I detta hänseende har kommittén vidare anfört:

Mot det tänkta understödssystemet kan till en början invändas, att det i många fall skulle komma de grundläggande civilrättsliga bestämmelserna om faderns underhållsskyldighet att framstå såsom illusoriska. Även om man icke vill tillmäta de av 1934 års barnpensioneringssakkunniga anförda argumenten mot en dylik hjälpform alltför stor betydelse, lär man dock icke kunna bortse från att det i fall, där underhållsbidraget från fadern icke med någon säkerhet kan beräknas komma att överstiga det understöd samhället lämnar barnet, oftast skulle för modern te sig tämligen ändamålslost att inlåta sig i tvist med fadern om underhållsbidragets belopp. Vad barnavårdsmännen beträffar vore det ganska naturligt, om de inriktade sina omsorger mera på att skaffa barnen understöd från det allmänna än på att få ett rättvist underhållsbidrag fastställt. Beträffande särskilt barn till för-

äldrar, vilkas äktenskap upplöses, skulle det sannolikt ej sällan inträffa att modern, eventuellt mot kompensation vid bodelningen, underlåte att framställa yrkande om underhållsbidrag till barnet. Följden av det skisserade systemet skulle således bliva, att i den mån underhållsbidrag överhuvud taget fastställdes beloppen i stor utsträckning skulle pressas ned under vad som bort bestämmas med hänsyn till faderns villkor. Genom ett sådant understödssystem skulle man delvis rycka undan grunden för de civilrättsliga bestämmelserna om föräldrars underhållsskyldighet mot barn. De skulle få självständig civilrättslig betydelse endast i fall då möjligheten att erhålla understöd från samhället var utesluten och då med hänsyn till faderns villkor underhållsbidrag från honom borde fastställas till högre belopp än samhällshjälpen.

Mot det sagda kan väntas den invändningen att det med nuvarande låga penningvärde och höga löner endast i undantagsfall kommer att inträffa att underhållsbidraget sättes lika lågt som samhällets understöd, vilket ju måste bli förhållandevis ringa med hänsyn därtill att allmänt barnbidrag avses skola utgå till alla barn. Socialvårdskommittén föreslår, att normalbeloppet för det speciella understöd varom nu är fråga sättes till 300 kronor för år. Redan nu torde ej sällan underhållsbidrag fastställas till belopp som håller sig omkring detta belopp. Införandet av allmänna barnbidrag och övriga av befolkningsutredningen föreslagna åtgärder torde närmast medföra en tendens till sänkning av underhållsbidragen. Såsom befolkningsutredningen framhållit skulle enligt grunderna för lagstiftningen om föräldrars underhållsskyldighet mot barn vid beräkningen av underhållsbidrag viss hänsyn komma att tagas till allmänna barnbidragen. Ehuru socialvårdskommittén i likhet med befolkningsutredningen finner det angeläget, att den genom allmänna barnbidragen eftersträfvade standardhöjningen för barnens del icke motverkas genom en reduktion av underhållsbidragen, är det dock sannolikt att en viss sänkning av högre underhållsbidrag kommer att äga rum.

Mot bakgrunden av det ovan sagda kan det, därest bidragsförskottsstrukturen slopas, knappast försvaras att bygga samhällets återkravs rätt mot barnafäderna på civilrättsliga avgöranden angående underhållsbidrag. Någon garanti för att underhållsbidrag verkligen fastställdes och bestämdes till belopp som stod i rättvist förhållande till faderns betalningsförmåga skulle ej finnas. Möjligheten för det allmänna att verkställa återkrav skulle vara beroende av de enskilda parternas godtycke. Uppenbarligen skulle en ej ringa del av kostnaderna för barnens försörjning övervältras på det allmänna. Det anförda lär giva vid handen, att återkravs rätten icke kan anknytas till de nu gällande civilrättsliga reglerna om föräldrars underhållsskyldighet mot barn. Det torde då endast återstå att anordna återkravet mot den underhållsskyldige i överensstämmelse med de regler som gälla om återkrav för utgifven fattigvård, en utväg som socialvårdskommittén ej kan finna lämplig.

Även andra skäl än svårigheten att anordna samhällets återkrav mot de underhållsskyldiga tala mot slopande av bidragsförskottsstrukturen. Därest barnen utom äktenskap och till fränskilda mödrar utan vidare skulle bliva berättigade till normaliserat understöd från samhället, skulle säkerligen antalet understödsfall komma att högst väsentligt ökas, samtidigt som de underhållsskyldigas vilja att göra rätt för sig skulle försvagas. Det vore naturligt, om företrädarna för barnet i stor utsträckning i första hand vände sig till samhället för att få barnets underhållsbehov täckt och överlåte åt samhället att söka fäderna. En övergång till ett rent understödssystem skulle i

själva verket innebära, att med tiden kanske flertalet barn utom äktenskap och skilsmässobarn skulle uppbära understöd. Därmed skulle samhället påtaga sig ett arbete, som i stor utsträckning vore meningslöst. I stället för underhållsbidrag skulle barnen få understöd från det allmänna, som i sin tur skulle vända sig mot de underhållsskyldiga.

På grund av vad sålunda anförts har socialvårdskommittén föreslagit, att bidragsförskottsstrukturen i princip bibehålles. De förslag till ändringar av lagarna om barnbidrag och om bidragsförskott, som kommittén framlagt, äro enligt kommitténs mening ägnade att i väsentlig mån undanröja nackdelarna av konstruktionen. Bland dessa ändringar har kommittén i detta sammanhang framhållit, att de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp avses skola bli lika samt med hänsyn till bl. a. de allmänna barnbidragen bestämmas till belopp som numera sällan underskrides vid fastställande av underhållsbidrag åt barn, att barn utom äktenskap, vars fader är invalid, skall erhålla sitt understöd i form av barnbidrag i stället för såsom hittills i form av bidragsförskott samt att inkomstprövningen av bidragsförskotten avskaffas. Härutöver har kommittén särskilt fäst uppmärksamheten vid att kommittén funnit det möjligt att bereda hjälp i normaliserad form för flertalet barn med okända fäder. Dessa spörsmål komma att behandlas i ett särskilt avsnitt av den följande framställningen.

Beträffande hjälpsamhetens organisation har kommittén framhållit, att vid lagstiftningens tillkomst stark kritik riktades mot anordningen att ärenden angående barnbidrag skulle handhavas av pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen, medan ärendena angående bidragsförskott anförtroddes åt barnavårdsnämnderna. Kommittén har icke i förevarande sammanhang närmare gått in på organisationsfrågorna. Enligt vad kommittén uttalat kommer kommittén att företaga en allmän översyn av organisationsfrågorna inom socialvården och i sinom tid framlägga på denna översyn grundade förslag, avsedda att träda i kraft samtidigt med den beslutade ändringen av den kommunala indelningen. Intill dess bör enligt kommitténs uppfattning den nuvarande organisationen förbli orubbad.

En av socialvårdskommitténs ledamöter, *lasarettssyslomanen Hagård*, har i ett särskilt vid betänkandet fogat yttrande uttalat, att den hjälpsamhet, som fått sin utformning i lagen om bidragsförskott, och tillämpningen av denna lags olika bestämmelser hörde till det mest tungarbetade i svensk sociallagstiftning. Inom kommittén hade Hagård därför framställt yrkande om lagens ersättande med föreskrifter, som skulle innebära ett annat och framför allt enklare förfarande. Kommitténs majoritet hade icke velat biträda detsamma utan i stället inriktat sina bemödanden på att söka få till stånd vissa förbättringar av de nuvarande lagbestämmelserna. Under utredningens gång hade också förenklingar kunnat åstadkommas. Frågan om

bidragsförskottslagens ersättande med hjälp efter enklare och mera rationella linjer borde emellertid enligt Hagårds mening ånyo upptagas till prövning under socialvårdskommitténs fortsatta arbete.

Yttrandena.

Pensionsstyrelsen har uttalat, att det hade varit lyckligt, om genom högre allmänna barnbidrag än som föreslagits samt genom ökade bidrag in natura en sådan hjälpform som särskilda barnbidrag hade kunnat göras obehöfelig. Man syntes nämligen ej kunna komma ifrån att rätten till sådant bidrag bl. a. måste begränsas till fall då vissa objektivt påvisbara förutsättningar förelåge. En följd härav bleve, att många hjälpbehov av likvärdig natur fortfarande bleve hänvisade till hjälp av fattigvården. Styrelsen utginge emellertid från att man åtminstone ej för närvarande kunde komma ifrån behovet av en lag om särskilda barnbidrag.

Bortsett härifrån har kommitténs förslag om bibehållande av särskilda barnbidrag till föräldralösa samt till änkers och invaliders barn samt hjälpformen bidragsförskott för barn utom äktenskap och till fränskilda mödrar i princip lämnats utan erinran. *Svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet* har visserligen beträffande bidragsförskottslagen anmärkt, att tillämpningen av densamma hörde till det mest tungarbetade i svensk sociallagstiftning, men icke föreslagit dess ersättande med annan hjälpform. Samma förbund har föreslagit, att då det för allmänheten torde bliva svårt att skilja mellan de allmänna och de särskilda barnbidragen, de senare måtte erhålla annan benämning än den av kommittén förordade.

Socialvårdskommitténs förslag i fråga om hjälpverksamhetens organisation har icke mött erinran i något av yttrandena. *Pensionsstyrelsen* har dock anmärkt, att frågorna om sättet för utbetalning av de allmänna och de särskilda barnbidragen ägde nära samband och att det vore mest rationellt om de båda bidragen kunde samordnas.

Departementschefen.

Införandet av allmänna barnbidrag av föreslagen storleksordning och andra särskilda stödåtgärder för familjerna innebär, att en väsentlig del av kostnaderna för barnens uppehälle och uppfostran överflyttas från föräldrarna till samtliga medborgare. Föräldrarna komma dock även i fortsättningen att få bära en icke ringa del av dessa kostnader. För barn till änkor och invalider, utom äktenskapliga barn och andra barn, som omfattas av de nuvarande lagarna om barnbidrag och bidragsförskott, kan man emellertid icke påräkna att försörjaren har inkomster som äro jämförliga med dem som en fullt arbetsför familjefader åtnjuter. Behov av att komplettera de

allmänna barnbidragen, som utgå till alla barn oavsett familjens ekonomiska ställning, med särskilt stöd föreligger därför alltjämt i dessa fall. Härom torde också råda allmän enighet.

Socialvårdskommittén har i anslutning till bl. a. förslaget om allmänna barnbidrag framlagt förslag till vissa jämkningar av den nuvarande lagstiftningen på här förevarande område. Därvid har kommittén till övervägande upptagit frågan huruvida icke bidragsförskotten borde kunna ersättas med barnbidrag av samma karaktär som de vilka utgå till änkers och invaliders barn. Kommittén har dock icke ansett sig kunna förorda en sådan anordning. Dess förslag om bibehållande av bidragsförskottsstrukturen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden. Även jag finner mig kunna biträda kommitténs förslag. Trots de nackdelar som otvivelaktigt äro förenade med konstruktionen torde den, såvitt jag för närvarande kan överblicka, vara den enda lämpliga, om man vill vidhålla kravet på att fädernas underhållsskyldighet skall i möjligaste mån fullgöras.

I ett yttrande har berörts frågan om benämningen av de speciella bidrag som skola utgå till änkers och invaliders barn m. fl. Vad därutinnan anförts har icke föranlett mig att frångå kommitténs förslag i vidare mån än att i lagens rubrik bör angivas att bidragen äro avsedda för änkers och invaliders m. fl. barn.

Socialvårdskommittén har icke närmare gått in på frågan om en omprövning av bidragsverksamhetens organisation utan ansett denna fråga böra anstå i avbidan på en allmän översyn av organisationsfrågorna inom socialvården. Kommitténs förslag innebär således, att ärenden angående barnbidrag liksom hittills skola handhas av pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen samt ärenden angående bidragsförskott av barnavårdsnämnderna. Om, såsom föreslagits i propositionen nr 220 till årets riksdag, de allmänna barnbidragen komma att utbetalas genom barnavårdsnämnderna, kan det synas märkligt att de särskilda barnbidragen fortfarande skola handhas av pensionsmyndigheterna. Emellertid komma här i betraktande omständigheter som göra en sådan anordning naturlig. Sålunda böra de särskilda barnbidragen enligt min mening, som jag skall närmare redogöra för i det följande, fortfarande vara inkomstprövade. Vad beträffar barnbidragen till invaliders barn bör denna prövning lämpligen verkställas i samband med den invaliditets- och inkomstprövning som skall äga rum beträffande invalidpensionerna. Vidkommande barnbidragen till änkers barn märkes, att enligt vad jag kommer att föreslå i ett senare avsnitt särskilt bidrag bör utgå till änkers egen försörjning och att detta bidrag skall följa samma regler som änkepensionen enligt folkpensioneringslagen. Då frågan angående dylika änkebidrag således kommer att prövas av pensionsmyndigheterna, synes jämväl frågan angående bidrag till barnen böra handläggas av dessa myndigheter. På grund av vad sålunda anförts biträder jag socialvårdskommitténs förslag att den nuvarande organisationen tillsvidare bibehålles.

Lagstiftningens omfattning.

Socialvårdskommittén.

Uteslutna från rätt till barnbidrag äro bl. a. 1) barn med okända fäder, 2) barn till änklingar, 3) barn i äktenskap, vars moder är invalid, 4) barn, vars fader är invalid, då barnet är fött utom äktenskap eller vårdnaden om detsamma efter äktenskapsskillnad handhaves av modern. Barn tillhörande sistnämnda kategori kunna i stället erhålla bidragsförskott. Sådant är dock i fråga om barn utom äktenskap uteslutet, om föräldrarna sammanbo eller fadern har vårdnaden om barnet. I sistnämnda fall kan varken barnbidrag eller bidragsförskott utgå.

Socialvårdskommittén har till behandling upptagit frågan om en utvidgning av tillämpningsområdet för lagstiftningen om barnbidrag till att avse även nämnda fyra kategorier barn. Såsom tidigare berörts har kommittén härvid funnit möjligt att bereda sådan hjälp till flertalet barn med okända fäder. Kommittén har vidare föreslagit, att samtliga barn till invalida fäder skola äga åtnjuta barnbidrag men i stället uteslutas från rätten till bidragsförskott. Däremot har kommittén icke funnit skäl att föreslå en utvidgning av barnbidragslagen till att omfatta änklingars barn eller invalida mödrars barn i äktenskap.

Regeln att barnbidrag indrages, då barnets moder ingår äktenskap med arbetsför man, bör enligt kommitténs förslag avskaffas.

Vad angår spörsmålet om bidrag till barn med okända fäder har kommittén beträffande antalet sådana barn hänvisat till en av socialstyrelsen verkställd undersökning, för vilken redogörelse lämnats i ärvdabalksakkunnigas betänkande med förslag till föräldrabalk (SOU 1946: 49 s. 170—173). Undersökningen omfattar barn födda utom äktenskap något av åren 1925—1942 (alltså barn upp till 18 år), för vilka barnavårdsmän funnos förordnade i slutet av september 1943. Ur undersökningsresultatet har socialvårdskommittén sammanställt följande uppgifter.

	Antal barnavårdsmannaförordnanden	Barn med ej fastställt faderskap			
		under utredning	definitivt ej fastställt	summa	i % av hela antalet
Samtliga åldrar	81 428	1 304	6 241	7 545	9,3
Barn födda 1925-1939	62 735	425	5 133	5 558	8,9
Barn födda 1940	5 450	69	384	453	8,3
Barn födda 1941	6 123	197	339	536	8,8
Barn födda 1942	7 120	613	385	998	14,0

Antalet fall, i vilka faderskapet ej fastställts, utgjorde således omkring 7 500, motsvarande 9,3 procent av samtliga de barn undersökningen omfattade. Dock var faderskapsfrågan icke slutbehandlad beträffande något över 1,5 procent av barnen.

Efter att ha avvisat framkomna förslag om specialregler för vissa kategorier barn med okända fäder har kommittén anfört:

Faderskap till barn utom äktenskap fastställas i det stora flertalet fall under de första åren av barnets levnad. I den mån åren gå utan att något avgörande kommer till stånd minskas sannolikheten att överhuvud taget få faderskapet fastställt, och därmed förfaller anledningen att strängt vidhålla kravet på faderskapsfastställelse såsom villkor för normaliserat understöd. Detta krav är ju icke något självändamål utan betingas av nödvändigheten att tillse att de utomäktenskapliga fäderna fullgöra sina skyldigheter mot barnen. Då så lång tid gått att utsikterna att få faderskapsfrågan uppklarad och underhållsbidrag utdömt genomsnittligt måste bedömas vara skäligen små, förlora de skäl som föranlett att kravet uppställts sin bärkraft. Enligt socialvårdskommitténs mening kan utifrån dessa synpunkter sökas en åtminstone partiell lösning av frågan om normaliserad hjälp åt barn med okända fäder. Det anförda leder till att man med bibehållande i princip av bidragsförskottsstrukturen kunde låta ifrågavarande barn bli berättigade till understöd enligt lagen om särskilda barnbidrag sedan de uppnått viss ålder. Mot en sådan lösning kan naturligtvis invändas, att den är en halvmesyr; barnet kommer icke att få någon hjälp under sina första levnadsår, då behovet därav kanske är störst. Denna nackdel kan emellertid icke undgås. Det är kommitténs avsikt att ett blivande förslag till lag om socialhjälp skall erhålla en sådan utformning, att olägenheterna av detta förhållande avsevärt minskas. På grund av det anförda får kommittén föreslå, att frågan om hjälp åt barnen utan kända fäder löses efter de här ovan angivna linjerna.

Vid bedömandet av spörsmålet, vid vilken ålder rätten till barnbidrag skall inträda för nu avsedda barn, kan viss ledning hämtas ur de ovan lämnade sifferuppgifterna. De siffror som här närmast äro av intresse äro de som angiva antalet fall under utredning. Enligt tabellen pågick i slutet av september 1943 utredningen fortfarande beträffande 613 barn födda 1942, 197 barn födda 1941 och 69 barn födda 1940. Beträffande de barn som fötts 1925—1939 har i socialstyrelsens utredning uppgift lämnats endast för alla åldersgrupperna gemensamt. Utredningsfallen voro för dessa barn 425 eller genomsnittligt för varje åldersgrupp omkring 28. I förhållande till hela antalet fall i vilka faderskapet ej fastställts utgjorde utredningsfallen,

beträffande barn födda 1942 över 60 procent

»	»	»	1941 c:a	37	»
»	»	»	1940	»	15,5
»	»	»	1925—1939	knappt	8 procent.

Med hänsyn till det relativt stora antal fall som kvarstå outredda ännu då barnen uppnått tvåårsåldern synes man knappast kunna draga gränsen för dem som skola bli berättigade till barnbidrag lägre än vid tre års ålder. Kommittén föreslår i enlighet härmed att barn, beträffande vilket faderskapet ej fastställts, erhåller rätt till särskilt barnbidrag, då det fyllt tre år.

Beträffande spörsmålen om bidrag till anklingars barn och barn i äktenskap, vars moder är invalid, har socialvårdskommittén till en början redogjort för 1934 års barnpensioneringssakkunnigas och befolkningsutredningens ställningstagande till dessa frågor. De sakkunniga

hade, i fråga om barn till invalida mödrar med tvekan, avvisat tanken att låta barnbidrag utgå även till dessa kategorier. Den nu gällande lagstiftningen har kritiserats av befolkningsutredningen, som med hänvisning bland annat till att hustruns död eller invaliditet i många fall komme att kännbart försämra familjens ekonomi funnit det önskvärt, att de speciella hjälpåtgärder, som samhället berett änkebarnen, i princip utsträcktes att gälla även barn till änklingar och barn i familjer, där modern är invalid men där fadern är arbetsför.

För egen del har socialvårdskommittén anfört:

Enligt socialvårdskommitténs uppfattning bör man vid bedömandet av förevarande spörsmål göra skillnad mellan å ena sidan det hjälpbehov, som har sin grund i att faderns inkomster icke räcka till barnens försörjning ens om modern lever och är arbetsför, och å andra sidan det som föranledes av de genom hustruns frånfälle eller invaliditet ökade kostnaderna för skötseln av hemmet och barnen. Så som lagstiftningen om barnbidrag är upplagd måste den med nödvändighet begränsas att avse fall där särskilda omständigheter föreligga, vilka regelmässigt påkalla understöd från det allmänna och klart avgränsa det föreliggande behovet från understödsbehov i allmänhet. Vid denna gränsdragning måste man utgå från att de gifta männen i regel ha förvärsarbete, de gifta kvinnorna ej, och att sålunda familjerna i allmänhet leva på männens arbetsinkomst. Om man hänförde fall där mannens arbetsinkomst icke är tillräcklig för familjens försörjning under lagen om barnbidrag, skulle denna helt ändra karaktär. I dylika fall bör hjälpen såsom hittills utgå efter individuell behovsprövning. Rätt till barnbidrag bör således icke föreligga då såväl fadern som modern leva och äro arbetsföra. Då en moder som icke har förvärsarbete dör eller blir invalid, förändras den ekonomiska situationen för familjen endast såtillvida att kostnaderna för skötseln av hemmet och barnen kunna bli större än tidigare därigenom att moderns arbetskraft måste ersättas med lejd. (Det bortses från de särskilda kostnaderna för vården av modern, om hon är invalid.) Detta bör icke medföra, att det understödsbehov, som förelåg redan då modern levde respektive var arbetsför och då måste fyllas genom hjälp efter individuell behovsprövning, täckes genom understöd i normaliserad form. En annan sak är att genom moderns frånfälle eller invaliditet uppkommit ett nytt understödsbehov. Att fylla detta genom att göra barnen berättigade till barnbidrag finner emellertid kommittén icke lämpligt. Barnbidragen äro ej alls avpassade för ändamålet. Då endast ett barn finnes, avses barnbidrag enligt kommitténs förslag skola utgå med högst 300 kronor för år, vilket uppenbarligen oftast är otillräckligt för att täcka merkostnaden för hemhjälp. Om barnantalet är stort, kan summan av barnbidragen uppgå till belopp som överstiger sagda merkostnad. Att vid bestämmandet av barnbidragens belopp taga hänsyn till dylika omständigheter torde ej låta sig göra. Om man därför vill bereda hjälp i fall varom här är fråga, torde man böra söka lösningen efter andra linjer.

I sådant hänseende har kommittén beträffande änkling med barn föreslagit, att särskilt bidrag i vissa fall skall kunna utgå till änklingen. Vad angår familjer, där modern är invalid, vore frågan enligt kommitténs mening mera komplicerad. Spörsmålet gällde om särskilt bidrag borde lämnas för täc-

kande av merkostnaden för skötseln av hemmet och barnen i dessa familjer. Kommittén har härvid erinrat om att genom förhöjningen av invalidpensionen en viss del av mannens inkomster komme att frigöras för fyllande av andra behov än hustruns försörjning samt framhållit att det alls icke vore uteslutet, att en kvinna som vore invalid i folkpensioneringslagens mening kunde förrätta hushållsgöromål och andra sysslor i hemmet. Invaliditetstestprövningen inom folkpensioneringen vore sålunda ej lämpad att klarlägga behovet av den hjälp varom här vore fråga. Kommittén har vidare framhållit, att den i sitt betänkande angående revision av folkpensioneringen upptagit spørsmålet att införa någon form av generella hjälplöshets-tillägg för pensionstagare, vilka lede av särskilt svår invaliditet. Tanken härpå hade avvisats bland annat därför att frågan om särskilt understöd till hjälplösa folkpensionärer, som vistades i sina hem, icke ansetts kunna lösas efter generella linjer. Kommittén hade förklarat sig komma att överväga spørsmålet i samband med utarbetandet av den nya socialhjäpslagen. Enligt kommitténs mening borde frågan om särskilt understöd till täckande av merkostnad för hemhjälp i barnfamiljer, där hustrun vore invalid, upptagas i detta sammanhang.

Det anförda avsåge — har kommittén härefter framhållit — det fall, då hustrun icke haft förvärvsarbete. Om hon haft dylikt arbete, medförde naturligtvis hennes död eller invaliditet en större försämring av familjens ekonomi än den som sammanhängde med ökade kostnader för skötseln av hemmet och barnen. Kommittén kunde emellertid icke finna, att detta fall borde behandlas annorlunda än det förut nämnda. Den ena hustrun hade exempelvis på grund av barnens antal och ringa ålder varit bunden vid hemmet, medan den andra haft lättare att komma ifrån hemsysslorna och därför kunnat skaffa sig förvärvsarbete. Det skulle verka stötande, om behov av hjälp för den förstnämnda familjen måste fyllas med fattigvård, medan barnen i den senare skulle vara berättigade till barnbidrag.

Socialvårdskommittén har sålunda icke funnit skäl föreslå, att särskilt barnbidrag skall kunna utgå till änklings barn eller till barn i familjer där hustrun är invalid. Kommittén är emellertid icke enhällig i denna del, i det att generaldirektören Höjer uttalat skiljaktig mening. För denna redogöres i det följande.

I fråga om barn, vars fader är invalid, utgår för närvarande såsom i det föregående omnämnts i vissa fall bidragsförskott men ej barnbidrag och i några fall varken barnbidrag eller bidragsförskott. Socialvårdskommittén har härom anförut:

Skälet till att understödet åt barn utom äktenskap ansetts böra utgå i form av bidragsförskott, då modern har vårdnaden, är naturligtvis att fadern kan åläggas betala underhållsbidrag. Detta fall har ansetts kunna behandlas lika med andra i vilka fadern är skyldig utgiva underhållsbidrag. Emellertid synes man därvid ha förbisett, att meningen med normaliserat understöd vid

faderns invaliditet är att täcka det hjälpbehov som uppstår på grund av hans bristande försörjningsförmåga, d. v. s. att ge barnet något mera än vad fadern kan prestera, vilket icke blir fallet om understödet utgår i form av bidragsförskott. Detta får nämligen icke överstiga underhållsbidraget, vilket när det gäller invalider oftast torde vara synnerligen lågt.

Till detta skäl för ändring av den nu gällande regeln kommer ett annat, som tar sikte på administreringen av understödsverksamheten. De flesta invalider med förskottsberättigade barn torde, såsom socialvårdskommittén anförde i 1942 års betänkande angående ändring av bidragsförskottslagen, icke någonsin bli i stånd att återbetala ens någon del av utgivet förskott. Beträffande sådana barn blir bidragsförskottet i själva verket ett år efter år fortlöpande understöd. Det kan i dessa fall med allt fog sägas vara ganska meningslöst att varje år upprepa hela den i bidragsförskottslagen föreskrivna proceduren.

Något skäl att förvägra barn utom äktenskap till invalid fader barnbidrag, då fadern har vårdnaden om barnet, synes ej föreligga.

Socialvårdskommittén har vidare på de skäl som anförts i fråga om de utomäktenskapliga barnen ansett barnbidrag böra utgå även till samtliga barn i äktenskap, vilkas fader är invalid; alltså även i det fall då modern vid äktenskapsskillnad fått vårdnaden om barnet. Regeln skulle alltså enligt kommitténs förslag bli att barnbidrag alltid utgår, då fadern är invalid. Barn med invalida fäder borde i stället undantagas från tillämpningen av bidragsförskottslagen.

Beträffande den nuvarande regeln, att barnbidrag indrages om modern ingår äktenskap med arbetsför man, har socialvårdskommittén framhållit att det huvudsakliga skälet för densamma var att det enligt civilrättsliga bestämmelser åligger styvfader att, så länge äktenskapet består, efter sin förmåga bidra till styvbarns underhåll. Kommittén har hänvisat till att frågan om avskaffande av denna regel i anledning av en vid 1944 års riksdag väckt motion varit föremål för riksdagens prövning. Andra lagutskottet hade härvid i utlåtande, som godkänts av riksdagen, bland annat yttrat att det avgörande för frågan om omfattningen av samhällets hjälpverksamhet i förevarande hänseende endast torde vara skälighets- och rättvisesynpunkter. Om det ur sådana synpunkter skulle vara önskvärt att utvidga tillämpningsområdet för lagen om barnbidrag att omfatta jämväl barn, som hade styvfader, syntes den omständigheten att styvfadern vore underhållspliktig icke i och för sig böra utgöra hinder mot en sådan åtgärd.

Socialvårdskommittén har instämt i vad utskottet sålunda yttrat och ytterligare anført:

Med hänsyn till det prekära läge vari styvbarn ofta befinna sig synas starka skäl tala för slopande av ifrågavarande regel. Den tillämpas icke beträffande rätt till bidragsförskott. Sålunda lämnar samhället hjälp i form av bidragsförskott åt barn i äktenskap till frånskild omgift moder, om fadern är i livet, medan normaliserat bidrag icke kan utgå, om fadern är död. Ett annat skäl som påkallar regelns avskaffande är att densamma i åtskilliga

fall torde medföra en stark benägenhet för moder att hellre leva i en fri förbindelse än att gifta om sig.

På grund av det anförda har i kommittéförslaget icke upptagits någon motsvarighet till förevarande regel.

Beträffande bidragsförskottslagens omfattning har socialvårdskommittén funnit det kunna ifrågasättas, huruvida icke förskott bör kunna utgå även å moders underhållsbidrag. Då antalet fall i vilka fadern har vårdnaden och modern är skyldig betala underhållsbidrag är ringa samt enligt förslaget till lag om särskilda barnbidrag sådant bidrag icke skall utgå för barn till arbetsför änklings, har kommittén ej funnit skäl föreslå ändring av bidragsförskottslagen i förevarande avseende.

I sistnämnda del liksom beträffande frågan om barnbidrag till änklings barn och till barn i äktenskap, vars moder är invalid, har skiljaktig mening anmälts av ledamoten i kommittén *generaldirektören Höjer*. I reservationen anføres:

På ett tidigare stadium av det sociala reformarbetet har man i viss utsträckning begränsat rätten till socialförsäkringens under vissa förutsättningar utgående förmåner till det ena könet eller i fråga om förmåner för barn till sådana fall, där sagda förutsättningar förelegat t. ex. i fråga om fadern, under det att uppfyllandet av samma förutsättningar i fråga om modern ej givit barnet rätt till förmånen. Orsaken härtill torde i regel ha varit, att man ansett de i sammanhanget aktuella hjälpbehoven i avseende på det andra könet mera sällan förekommande och en lagstiftning för dessa fall därför mindre behöfelig. I och för sig kan en sådan ståndpunkt försvaras. Frågan bör emellertid ses även ur en annan synpunkt.

Vår familjerättsliga lagstiftning gör ingen åtskillnad mellan makarna. Att mannen alltjämt i de flesta fall är huvudförsörjaren avspeglar sig sålunda icke i lagstiftningen, i vilken det endast talas om den ene maken och den andre maken. Ett likartat betraktelsesätt har under 1946 av statsmakterna anlagts inom tvenne områden av socialförsäkringen, nämligen sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen.

Efter en redogörelse för 1946 års lagstiftning har herr Höjer bl. a. anført:

Full jämförbarhet mellan här berörd lagstiftning och den nu ifrågavarande föreligger visserligen icke. Den princip om likställighet mellan könen, som statsmakterna genom sagda beslut godtagit, har emellertid lika stor bärkraft beträffande lagstiftning om bidrag till invaliders och ensamstående försörjares (änkas och änklings) barn som inom sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. När denna princip nu godtagits av statsmakterna, bör den icke i här ifrågavarande lagstiftning skjutas åt sidan. Det får bli en senare sak att i detta avseende åvägabringa enhetlighet inom socialförsäkringen, så långt nu dylik av praktiska skäl är önskvärd och möjlig att genomföra.

Socialvårdskommitténs majoritet kan sägas ha godtagit denna ståndpunkt i avseende på bidrag till den person, vars make avlidit, i det att dylikt bidrag skall kunna utgå både till änka och änklings och detta trots att på grund av inkomstprövningens utformning i praktiken bidrag till änklings kan antagas komma att utgå endast i säkerligen tämligen sällsynta fall. När det gäller

särskilt barnbidrag och bidragsförskott, där principens genomförande skulle få en ej helt oväsentlig praktisk betydelse, har kommittén däremot ställt sig avvisande mot densamma.

Jag kan icke finna denna ståndpunkt försvarlig och anser sålunda, att lagen om särskilda barnbidrag bör utvidgas till att avse även bidrag till gifta invalida kvinnors och änklings barn och bidragsförskottslagen till att avse även moders underhållsbidrag.

Yttrandena.

Kommitténs förslag att särskilda barnbidrag skulle utgå även till barn med okända fäder, då barnen fyllt tre år, har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet av yttrandena. Negativ ställning till förslaget intages endast i tre yttranden. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har sålunda ansett, att frågan om understöd åt barn med okända fäder under de tre första levnadsåren borde lösas genom särskild bestämmelse i en lag om barnbidrag och icke genom socialhjälp. Å andra sidan har länsstyrelsen framhållit, att den föreslagna bestämmelsen erbjöde frestelser till missbruk. Intet hindrade t. ex. en moder att — eventuellt i samråd med barnets fader — vägra lämna sådana upplysningar om denne, att faderskapsprocess kunde anhängiggöras, för att sedan barnet fyllt tre år kasta hela försörjningsskyldigheten över på det allmänna. *Barnavårdsdirektören i Malmö* har ansett skäl tala för att beträffande understöd åt barn med okända fäder avvakta tillkomsten av en ny lag om socialhjälp. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* har befarat, att antalet barn med okända fäder komme att väsentligt ökas om förslaget genomfördes, och därför ställt sig tveksam till detsamma.

I några yttranden har förordats införandet av särskilda garantier mot missbruk av den föreslagna bestämmelsen. *Socialstyrelsen* har sålunda anfört:

En bestämmelse av förslaget innehåll kan tänkas få till följd, att antalet utomäktenskapliga barn, för vilka faderskap ej fastställs, kommer att öka. Risk kan finnas för att en moder t. ex. kan komma att hindra utredningen av faderskapsfrågan genom att hon med vetskap om att hennes barn, i varje fall efter uppnådda tre år, kommer att erhålla barnbidrag, eventuellt efter påtryckning av barnafadern kan vägra att uppgiva dennes namn och sålunda mer eller mindre avsiktligt hjälpa honom i hans strävan att undandraga sig underhållsplikten för barnet. Fall kunna också tänkas, där modern undviker att medverka till att faderskapet i laga ordning fastställs, medan hon på ett mera formlöst sätt uppbär underhållsbidrag för barnet med den beräkningen, att hon senare skall kunna erhålla såväl underhållsbidrag från fadern som särskilt barnbidrag.

Vidare torde man ej kunna bortse från risken för att vissa mindre nitiska barnavårdsmän med tanke på att barnen, i varje fall vid uppnådda tre års ålder, komma att erhålla särskilt barnbidrag, icke komma att ådagalägga tillräckligt intresse för vidtagande av erforderliga åtgärder för faderskaps fastställande.

På grund av vad sålunda anförts finner socialstyrelsen sig böra föreslå att ifrågavarande lagrum kompletteras med en bestämmelse om att ansökan

om särskilt barnbidrag för barn tillhörande denna grupp beviljas först sedan det i varje särskilt fall noggrant prövats, huruvida erforderliga åtgärder vidtagits för att få faderskapet fastställt. Denna prövning synes böra företagas av exempelvis pensionsstyrelsen efter hörande av länsstyrelsen. Mot en prövning av detta slag kan måhända invändas att den blir tämligen formell. Även om så emellanåt blir fallet, torde prövningsförfarandet dock komma att i viss mån innebära en kontroll på barnavårdsnämndernas verksamhet. Socialstyrelsen vill vidare föreslå, att som ytterligare förutsättning för erhållande av barnbidrag i dessa fall kräves en försäkran på heder och samvete av modern, att hon icke uppbär eller uppburit något underhåll eller kommer i åtnjutande av annan gottgörelse från någon, som rätteligen är underhållspliktig för barnet. För lämnande av medvetet felaktiga eller osanna uppgifter i dylik försäkran bör givetvis straffansvar stadgas.

Av liknande skäl har *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* ifrågasatt, om icke för erhållande av barnbidrag borde uppställas det villkoret att modern och barnavårdsmannen fullgjort vad som rimligen kunde fordras för att få faderskapet fastställt. *Länsstyrelsen i Örebro län* har ej ansett någon större risk föreligga, att barnavårdsmans intresse för att få faderskap fastställt skulle minskas om förslaget genomfördes, men funnit lämpligt, att vid ansökan om barnbidrag för barn med okänd fader skulle fogas redogörelse för de åtgärder som vidtagits för fastställande av faderskapet. Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* borde den tendens till minskat intresse för fastställande av faderskap, som barnbidrag till barn med okända fäder kunde ge upphov till, motarbetas genom en mera vaksam tillsyn från de övervakande myndigheternas sida.

Kommitténs förslag att barn till änklingar och barn i äktenskap, vars moder är invalid, fortfarande skola vara uteslutna från rätt till barnbidrag samt att bidragsförskott icke må utgå å moders underhållsbidrag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet av yttrandena.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har såsom skäl för instämmande i kommitténs mening yttrat bl. a., att kostnaden för barnens underhåll och hembiträdes eller husföreståndarinnas avlöning och övriga förmåner icke syntes böra generellt föranleda utgivande av barnbidrag, då fadern vore arbetsför. Därest familjeförsörjaren levde under så tryckta ekonomiska förhållanden att understöd kunde befinnas erforderligt, syntes sådant understöd närmast vara hänförligt till den allmänna socialhjälpens verksamhetsområde, där prövning kunde ske från fall till fall.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har ansett, att de av herr Höjer anförda synpunkterna väl syntes äga principiell giltighet men att den av honom förordade likställigheten mellan könen icke torde äga någon större praktisk betydelse.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har uttalat att, även om ur praktisk synpunkt herr Höjers förslag kanske icke hade alltför stor räckvidd, detta

dock inrymde en principiell linje som icke borde utan noggrann prövning frångås.

Herr Höjers reservation har biträts av *socialstyrelsen* och *länsstyrelsen i Örebro län* samt, såvitt angår bidragsförskotten, av *styrelsen för svenska landskommunernas förbund* och *barnavårdsdirektören i Malmö* (vilken ej yttrat sig i frågan såvitt angår barnbidragen).

Kommitténs förslag att barnbidrag skulle utgå till barn med invalida fäder även i de fall där barnet för närvarande är berättigat till bidragsförskott har utsatts för kritik av *Stockholms stads barnavårdsnämnd*. Om barnbidragen skulle utgå efter inkomstprövning men bidragsförskotten utan sådan prövning, skulle barnen i vissa fall kunna komma i sämre ställning genom att erhålla barnbidrag i stället för bidragsförskott. Härtill komme, att ansökan om barnbidrag vore omständligare och att behandlingen av densamma toge längre tid än då det gällde ansökan om bidragsförskott. Om faderns invalidpension indroges, skulle besvär uppstå med övergång från en understödsform till en annan. På grund härav föresloge barnavårdsnämnden, att den nuvarande ordningen måtte bibehållas.

Förslaget om sloandet av regeln att barnbidrag skall indragas, då barnets moder ingår äktenskap med arbetsför man, har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden.

Departementschefen.

Spörsmålet om hjälp åt barn med okända fäder var aktuellt redan vid tillkomsten av den nuvarande lagstiftningen. Att de då lämnades utanför lagarna om barnbidrag och bidragsförskott ansågs vara en nödvändig följd av bidragsförskotts konstruktionen, som för rätt till hjälp förutsätter att faderskapet blivit fastställt och underhållsbidrag bestämt genom dom eller avtal. Socialvårdskommittén har nu försökt finna en partiell lösning av problemet utifrån den synpunkten att anledning ej funnes att strängt vidhålla kravet på faderskapsfastställelse såsom villkor för normaliserat understöd då så lång tid gått att utsikterna att få faderskapsfrågan uppklarad och underhållsbidrag utdömt genomsnittligt måste bedömas vara skäligen små. På grundval av denna tankegång och viss statistisk utredning har kommittén föreslagit, att barn med okända fäder skulle bli berättigade till särskilda barnbidrag då de uppnått tre års ålder. Endast ett fåtal av remissinstanserna ha ställt sig avvisande till förslaget. Dessa ha framhållit bl. a. att barnets moder — eventuellt i samförstånd med fadern — kunde vägra lämna sådana upplysningar om denne att faderskapet kunde fastställas, för att sedan barnet fyllt tre år övervältra försörjningsbördan på det allmänna. Det kunde därför föreligga risk att antalet barn med okända fäder komme att ökas. I några av yttrandena har förordats, att den av kommittén föreslagna bestämmelsen kompletteras med särskilda föreskrifter avsedda att förebygga missbruk.

Då antalet barn med okända fäder är betydande och dessa barn oftast torde befinna sig i ett särskilt prekärt läge, finner jag det angeläget att de såvitt möjligt beredas understöd i normaliserad form. Att utan vidare inordna samtliga dessa barn under lagen om särskilda barnbidrag torde av de skäl som anförts för bibehållande av bidragsförskottsstrukturen icke vara möjligt. Däremot är jag beredd att acceptera den av kommittén föreslagna partiella lösningen av frågan. De farhågor som yppats beträffande möjligheterna till missbruk av den förordade bestämmelsen kunna icke fränkännas viss betydelse men äro enligt min mening överdrivna. Mödrar med barn utom äktenskap befinna sig i det övervägande flertalet fall i sådan ekonomisk situation att omedelbar hjälp till barnets underhåll är av nöden. För att komma i åtnjutande av bidragsförskott måste modern medverka i utredningen angående fastställande av faderskapet till barnet. Fall kunna visserligen tänkas, då modern kan vara villig att i samförstånd med fadern undanhålla barnavårdsmyndigheterna kännedomen om vem som är fader, men det torde mera sällan kunna inträffa att faderskapet kan hållas hemligt, om modern erhåller underhållsbidrag från fadern. Att barnavårdsmännen skulle visa sig mindre nitiska i sin verksamhet för uppspårande av faderskapet borde icke kunna befaras. Jag finner icke lämpligt att såsom föreslagits i vissa yttranden för rätten till barnbidrag uppställa särskilda villkor med avseende å utredningen angående faderskapet. Prövningen huruvida ett sådant villkor vore uppfyllt komme att bli i hög grad formell och därför av ringa värde. Däremot synes, såsom socialstyrelsen föreslagit, böra krävas en försäkran av modern, att hon icke uppbär eller uppburit något underhållsbidrag eller annan gottgörelse från någon som rätteligen är underhållsskyldig mot barnet. Bestämmelser härom synas kunna utfärdas i administrativ ordning.

Kommittén har föreslagit, att barn till invalida fäder skulle bli berättigade till barnbidrag även i fall då för närvarande utgår bidragsförskott. Om, såsom jag föreslår, inkomstprövningen avskaffas beträffande bidragsförskotten men icke beträffande barnbidragen, skulle kommitténs förslag medföra att barn som för närvarande äro berättigade till bidragsförskott kunde komma i ett sämre läge än om den nuvarande ordningen bibehölls. Detta skulle inträffa i fall då inkomstprövningen med hänsyn till moderns inkomst skulle leda till lägre bidrag än det belopp fadern förpliktats betala i underhållsbidrag. Jag kan icke finna denna konsekvens tillfredsställande. Enligt min mening bör därför bidragsförskott även i fortsättningen utgå i fall då fadern förpliktats betala underhållsbidrag. Möjligheten att vid sidan av bidragsförskott erhålla barnbidrag i fall då faderns underhållsbidrag är lågt och moderns inkomst ringa bör emellertid kvarstå. På grund härav vill jag föreslå endast den ändringen av kommitténs förslag att barn med invalida fäder icke undantagas från tillämpningen av bidragsförskottslagen.

I fråga om kommitténs förslag att barn till änklingar och till gifta invalida

kvinnor skola vara uteslutna från rätt till barnbidrag samt att bidragsförskott icke skall kunna utgå å moderns underhållsbidrag finner jag vad kommittén anført vara övertygande. Jag kan således ej förorda någon ändring av kommittéförslaget i dessa delar.

Förslaget om avskaffande av regeln att barnbidrag skall indragas, då barnets moder gifter sig med arbetsför man, finner jag välbetänkt.

De särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp.

De nuvarande förmånerna.

Såväl barnbidragen som bidragsförskotten äro dyrortsgraderade i anslutning till bestämmelserna i 1935 års folkpensioneringslag.

Barnbidragens maximibelopp äro för närvarande inklusive dyrtidstillägg:

	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
föräldralöst barn	425	510	595
övriga fall:			
för ett barn	350	425	510
för två barn	613	744	892
för tre barn	875	1 062	1 275
och för varje barn därutöver ytterligare	175	212	255

Bidragsförskottens maximibelopp äro 252 kronor i ortsgрупп 1, 300 kronor i ortsgрупп 2 och 360 kronor i ortsgрупп 3. Har modern vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn utgår dock bidragsförskottet med följande belopp:

Antalet till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad	Bidragsförskott (för barn räknat)		
	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
två	228	276	336
tre	204	252	300
fyra eller flera	180	228	276

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas såväl barnbidrag som bidragsförskott med 60 kronor om året, vartill beträffande barnbidragen komma ytterligare dyrtidstillägg.

Uttalanden av befolkningsutredningen.

I ett särskilt avsnitt av sitt i januari 1946 framlagda betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. (SOU 1946: 5) har befolkningsutredningen diskuterat förhållandet mellan de allmänna barnbidragen och de barnbidrag och barntillägg, som äro inbyggda i socialförsäkringen. Befolkningsutredningen har härvid särskilt uppehållit sig vid barnbidragen enligt 1937 års lag och bidragsförskotten

och framhållit att det gällde att ta ställning till problemet huruvida införandet av allmänna barnbidrag och förverkligandet av de av utredningen i övrigt föreslagna åtgärderna till familjernas förmån borde föranleda justeringar av dessa bidrag eller rent av överflödiggöra dem. Befolkningsutredningen har härutinnan anfört följande.

Barnbidragen till änkors, invaliders och föräldralösa barn äro principiellt avsedda att svara mot kostnaderna för barnens vård vid en av samhället accepterad standard. Där barnet eller dess försörjare saknar egna tillgångar skola barnbidragen i princip täcka hela den angivna kostnaden.

De allmänna barnbidragen och övriga förmåner för barnen skola enligt utredningens uppfattning utgå enligt samma regler till de av dessa speciella barnbidrag berörda som till andra barn. Vid avvägningen av de speciella barnbidragen får därvid givetvis vederbörlig hänsyn tagas till dessa övriga förmåner, i den mån de påverka kostnaderna för barnen. De olika förmånerna äro emellertid i dessa hänseenden av olika karaktär. En serie av de kollektiva anordningarna medför en standardhöjning på sina speciella områden, vilken givetvis bör komma också här berörda barnkategorier till del och vilken icke minskar kostnaderna för dessa barn i övrigt. På samma sätt kan familjebostadsbidraget enligt bostadssociala utredningens förslag betraktas som ett till en standardhöjning på bostadens område knutet bidrag, vilket av denna orsak knappast heller behöver tagas i betraktande i detta sammanhang. Ofrånkomligt synes dock vara att beakta av utredningen föreslagna allmänna kontanta barnbidrag och kostnadsfri skolbespisning. Det kontanta bidraget har utredningen förslagit till 200 kronor per barn och år. Skolmåltiderna beräknas ha ett värde av omkring 100 kronor per barn och år, men komma givetvis endast barn i skolåldern till del.

I anslutning till det anförda har befolkningsutredningen sökt att fastställa den standard, vars upprätthållande samhället vore villigt att garantera dessa barn. Utredningen har härvid, under åberopande av vissa för utredningens räkning verkställda undersökningar om barnkostnadernas storlek, funnit det inkomstillskott, som makar med barn behövde erhålla för att kunna anses vara tillförsäkrade samma standard, som inom socialförsäkringen godtagits såsom norm för makar utan barn, böra vara 500 à 550 kronor per år för ett barn och 400 à 450 kronor per år för varje ytterligare barn utöver det första.

Befolkningsutredningen har härav dragit följande slutsatser angående storleken av de särskilda bidragen till änkors och invaliders barn.

För det första barnet skulle erfordras ett bidrag av 500 à 550 kronor per år. Detta belopp bör minskas med förmånen av de fria skolmåltiderna m. m.; då barnen emellertid endast under en del av sin uppväxttid komma i åtnjutande därav, bör minskningen icke beräknas till skolmåltidernas fulla värde av 100 kronor per år för i desamma deltagande, utan endast till en del härav. Utredningen finner ett avdrag av 50 kronor för skolmåltiderna och övriga kollektiva anordningar lämpligt. Kvar står då ett belopp av 450 à 500 kronor. Om ett allmänt kontant barnbidrag om 200 kronor införes, bör

detta i sin helhet frånräknas och de speciella barnbidragen till här berörda kategorier sålunda utgöra 250 à 300 kronor.

För varje ytterligare barn utöver det första bör man enligt utredningens mening utgå från det ovan angivna beloppet av 400 à 450 kronor per år. Härifrån bör på samma sätt som nyss angivits dragas 50 kronor, motsvarande värdet av de fria skolmåltiderna och andra kollektiva anordningar, ävensom det kontanta barnbidrag om 200 kronor, som utredningen räknar med under alla förhållanden skall utgå till dessa barn. Återstoden utgör då ett belopp av 150 à 200 kronor, som alltså skulle angiva den lämpliga storleksordningen av bidragen till de i 1937 års barnbidragslag avsedda kategorierna av barn utöver det första, sedan av utredningen föreslagna allmänna barnbidrag blivit införda.

Befolkningsutredningen har i förevarande avsnitt av sitt betänkande om barnkostnadernas fördelning även behandlat omfattningen av lagstiftningen om särskilda barnbidrag. Till detta spørsmål återkommer jag i det följande.

Beträffande *bidragsförskotten* har befolkningsutredningen anfört.

Vad som i det föregående sagts om bidragen till änkebarnen gäller i huvudsak också här. Förskottens maximibelopp måste principiellt anses bestämt av kostnaderna för barnens försörjning på en av samhället accepterad standard. Eftersom de allmänna barnbidragen och övriga förmåner endast täcka en del av dessa kostnader, kommer alltid en viss underhållsskyldighet att åvila föräldrarna. Behov av att samhället förskotterar underhållsbidrag, som en bidragsskyldig fader underlåter att erlägga, kommer också att kvarstå. Där emot måste övervägas, huruvida nu gällande regler om bidragsförskottens maximibelopp behöva modifieras med hänsyn till de allmänna barnbidragens storlek. Man synes här kunna anlägga samma synpunkter som på storleken av bidragen till änkebarnen. Utredningen, som icke ingått på frågan om behovet av andra modifikationer av på detta område gällande bestämmelser, förordar därför, att bestämmelserna om bidragsförskottens storlek i lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn ändras i överensstämmelse med vad som ovan anförts i fråga om 1937 års lag om barnbidrag.

Yttranden över befolkningsutredningens förslag.

I yttrandena över befolkningsutredningens förslag har vad utredningen anfört i fråga om förhållandet mellan de allmänna barnbidragen och övriga inom sociallagstiftningen förekommande barnbidrag och barntillägg endast i ett fåtal fall givit anledning till särskilda uttalanden. Beträffande *barnbidragen* enligt 1937 års lag har *socialstyrelsen* ansett en viss modifikation av dessa med hänsyn till de allmänna barnbidragen vara befogad.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län åter anser lämpligheten av de av utredningen föreslagna bidragsbeloppen kunna diskuteras. Om bidragen fastställdes till dessa belopp, komme de bidragsberättigade barnen i en förmånligare ställning än de icke bidragsberättigade barn, som jämväl i framtiden bleve hänvisade till hjälp av fattigvårdsmedel.

Barnavårdsdirektören i Stockholm, vilkens yttrande åberopats av stadens barnavårdsnämnd, har anfört, att de kategorier av barn det här gällde an-

setts vara så illa ställda i jämförelse med barn inom fullständiga familjer, att de framför övriga barn behövde ett speciellt stöd från samhällets sida. Det syntes därför böra övervägas, om icke det allmänna barnbidraget borde utgå till dessa kategorier av barn, utan att det nu utgående bidraget reducerades.

Kommunistiska partiets kvinnosekretariat uttalar:

De utgående tilläggen till dessa kategorier av barn äro för närvarande i högsta grad otillräckliga. Likväl antyder utredningen nödvändigheten att ytterligare reducera dessa bidrag i den mån de nya allmänna bidragen bli verklighet. Vi anse det icke vara överensstämmande med de nya bidragens allmänt standardhöjande syfte att dessa sämst ställda grupper barn skola hållas nere på i stort sett samma nivå som tidigare genom att man med ena handen tar igen vad den andra ger. Frågan om täckandet av dessa barns existensbehov bör lösas fristående från de planerade allmänna barnbidragen.

Årsta kooperativa kvinnogille anser det orimligt att ensamman mödrar, änkor och ogifla för att få tillgodonjuta de allmänna barnbidragen i större eller mindre utsträckning skulle berövas det understöd för sina barn som de tidigare åtnjutit. Dessa sämst ställda kvinnors barn skulle då bli den enda grupp som icke tillfördes en positiv förbättring av något värde utan skulle fortfarande befinna sig i samma otrygga läge som hittills.

Utredningens förslag om sänkning av bidragsförskottens maximibelopp kritiserar av *socialstyrelsen* och av *barnavårdsdirektören i Stockholm*, vilkens yttrande återopas av stadens barnavårdsnämnd. *Socialstyrelsen* har anfört att i vissa fall en orättvisa kunde uppkomma för hithörande barn. För de barn, vilkas fäder försumma att betala sina underhållsbidrag och vilkas mödrar äro så lågt taxerade, att bidragsförskott behövde utgå, skulle nämligen bidragsförskottets normalbelopp sänkas genom avvägning efter bland annat det allmänna barnbidraget. För de barn däremot, vilkas fäder betaldade sina underhållsbidrag, skulle någon minskning i de samlade förmåner, inklusive allmänna barnbidrag, icke förekomma. Att de fattigaste mödrarnas barn på så sätt kunde komma i ett sämre läge borde undvikas.

Barnavårdsdirektören i Stockholm har anfört liknande synpunkter.

Socialvårdskommittén.

Kommittén har vid sin behandling av frågan om de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp till en början upptagit frågorna, huruvida maximibeloppen böra vara dyrortsgraderade, huruvida desamma böra reduceras vid större barnantal och huruvida förhöjning bör äga rum för späda barn. Därefter har kommittén behandlat spörsmålen om själva storleken av maximibeloppen och om begränsning av sammanlagda förmåner för familjer med större barnantal.

Beträffande frågan om dyrortsgradering av de särskilda barn-

bidragens och bidragsförskottens maximibelopp har kommittén erinrat om att i den nya folkpensioneringslagen ortsgradering skett uteslutande med hänsyn till bostadskostnaderna och att icke någon form av ortsgradering avses skola äga rum i fråga om de allmänna barnbidragen. I överensstämmelse härmed bör enligt kommitténs mening den nuvarande ortsgraderingen avskaffas även när det gäller de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten. Vad beträffar frågan om bostadstillägg till de särskilda barnbidragen vore det att märka, att när barnbidrag utginge på grund av försörjarens invaliditet denne åtnjöte folkpension, i vilken kunde ingå bostadstillägg. Beträffande änka med minderårigt barn föresloge kommittén, att bidrag till änkan skulle kunna utgå efter samma grunder som änkepension enligt folkpensioneringslagen och sålunda innesluta även bostadstillägg. I fråga om bidragsförskotten finnes ingen motsvarighet härtill. Det rörde sig emellertid då i regel om ett eller två barn, och variationerna i bostadskostnaderna för barnets del torde därför icke vara så stora att man behövde taga hänsyn därtill. Kommittén hade sålunda icke ansett bostadstillägg böra utgå för barnens del. De särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp borde sålunda vara ett och detsamma över hela landet.

Vidkommande spørsmålet om reduktion av maximibeloppet vid större barnantal har socialvårdskommittén erinrat om att den nuvarande regeln, enligt vilken maximibeloppet för barn räknat är lägre ju större barnantalet är, tillkommit av kostnadsskäl och motiverats därmed att i en familj försörjningskostnaden för varje barn bleve lägre ju flera barnen vore. Kommittén har vidare framhållit, att befolkningsutredningen i sitt betänkande om barnkostnadernas fördelning ansett sistnämnda förhållande ådagalagt av allmän erfarenhet och funnit befogat, att de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten såtillvida varierades efter barnantalet att ett visst belopp borde utgå för det första barnet och ett annat, lägre belopp för varje följande barn:

I anslutning härtill har kommittén anfört:

Socialvårdskommittén kan icke finna befolkningsutredningens argumentering för ett lägre bidragsbelopp från andra barnet övertygande. Kommittén vill icke bestrida att vissa omständigheter tala för att kostnaderna per barn minska, när barnantalet i en familj växer. Emellertid torde förhållandena härvidlag vara skäligen växlande. Barnens ålder är otvivelaktigt av betydelse, i det att kostnaderna stiga med åldern. Av befolkningsutredningen framlagda kalkyler bekräfta att så är förhållandet. Även om man — såsom befolkningsutredningen utvecklat — kan räkna med en viss kompensation genom att barnens behov av vård och tillsyn avtager, torde det dock vara obestridligt, att kostnaderna per barn i en familj med tre barn äro större, om barnen äro i åldern 10, 12 och 14 år än om de äro i åldern 5, 7 och 9 år. Det synes därför tvivelaktigt om det är riktigt att ge en familj med ett barn vid 5 års ålder högre barnbidrag än förstnämnda trebarnsfamilj får per barn räknat.

Härtill kommer att i de fall, där det finnes mer än ett barn, barnen under-

stundom icke bo tillsammans utan äro placerade på olika håll; så är förhållandet i fråga om en mindre del av änkors och invaliders barn och i fråga om det stora flertalet av ogifta kvinnors barn. För dessa fall saknas varje motiv för ett lägre bidrag från det andra barnet. Socialvårdskommittén övervägde i sitt förslag till ny bidragsförskottslag 1942 att särskilja dessa fall och för deras del låta bidraget utgå utan hänsyn till barnantalet men fann en sådan uppdelning möta praktiska hinder. Kommittén anser sig fortfarande icke kunna rekommendera en sådan uppdelning.

Till sist måste hänsyn tagas därtill att en minskning av bidraget vid stigande barnantal vållar praktiska svårigheter, så snart det blir erforderligt att bestämma, hur mycket som belöper på varje barn. Vare sig man använder en fallande skala i stil med nu gällande barnbidragslag eller från andra barnet ger ett och samma bidrag, innebär tillkomsten av ett nytt barn, att det till varje barn utgående bidraget minskas. Om i en familj med tre barn, av vilka ett är t. ex. omhändertaget av barnvårdsnämnden, som lyfter dess barnbidrag, ytterligare ett barn tillkommer, måste omräkning per barn ske och det till nämnden utgående beloppet omregleras (minskas), något som medför ett icke oväsentligt arbete och saknar godtagbar motivering.

Efter övervägande av samtliga dessa omständigheter har socialvårdskommittén stannat för att föreslå att det särskilda barnbidraget liksom det allmänna skall till sin storlek vara oberoende av barnantalet.

Den nu gällande bestämmelsen om förhöjning av barnbidrag och bidragsförskott för barn under två år, vilken motiverats därmed att ett barn under sina första levnadsår behövde mera tillsyn än äldre barn och därför minskade moderns möjlighet till förvärvsarbete, har kommittén föreslagit skola avskaffas. Vad beträffar änkors och invaliders barn har kommittén föreslagit särskilt bidrag till änka för hennes egen försörjning samt framhållit att folkpensionerna numera avsevärt höjts. Någon motsvarighet till sagda bidrag till änkor har icke föreslagits beträffande ogifta kvinnor. Enligt kommitténs mening kan det emellertid anses tvivelaktigt, huruvida verkligen ett högre bidrag för barn under två år är påkallat. Kommittén har här erinrat om vad nyss anförts beträffande barnkostnadernas beroende av barnets ålder.

Vid bedömandet av frågan om maximibeloppets storlek har kommittén utgått ifrån att det allmänna barnbidraget icke komme att understiga det av befolkningsutredningen föreslagna beloppet 200 kronor per barn och år. Kommittén har i korthet berört befolkningsutredningens beräkningar angående de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens storlek, vilka beräkningar utmynnat i förslaget att dessa förmåner med hänsyn till det allmänna barnbidraget och värdet av skolmåltider borde bestämmas till 250 à 300 kronor för det första barnet och 150 à 200 kronor för varje ytterligare barn.

För egen del har kommittén anförts:

Av stor vikt är att hänsyn tages till det kända förhållandet, att de nuvarande barnbidragen i betydande utsträckning måste kompletteras med fattigvård. Enligt den offentliga fattigvårdsstatistiken tillhörde år 1944 icke

mindre än 37 procent av samtliga barn med barnbidrag familjer, som åtnjoto fattigvård. Då man inom socialförsäkringen skall eftersträva en sådan storleksordning på förmånerna att behov av komplettering med understöd efter fri behovsprövning bör föreligga endast mera i undantagsfall, finner kommittén angeläget söka åstadkomma en avsevärd höjning av förmånerna.

Eftersom ortstradering och reduktion efter barnantal nu tillämpas men enligt kommitténs förslag skall övergivnas, är det ofrånkomligt, att förbättringen av förmånerna blir olika i olika orter och för olika stora familjer. Vad beträffar det särskilda barnbidraget är det angeläget att man väljer det enhetliga beloppet så att summan av allmänt och särskilt barnbidrag, ökad med värdet av skolmåltiderna, för alla blir högre och för det stora flertalet väsentligt högre än nu utgående barnbidrag. För ett barn i ortsgrupp 3 utgår nu högsta barnbidrag inklusive dyrortstillägg med 510 kronor per år. Med ett allmänt barnbidrag av 200 kronor per år kan man redan med hänsyn till denna grupp icke sätta det särskilda barnbidraget lägre än 300 kronor per år. För det stora flertalet fall motsvarar detta belopp en väsentlig förbättring. Ehuru kommittén ansett det önskvärt, att beloppet kunde sättas något högre än 300 kronor, har kommittén likväl stannat för detta belopp.

Enligt kommitténs förslag bör bidragsförskottet bestämmas till samma belopp.

Kommittén har erinrat om att enligt den gällande barnbidragslagen maximibeloppet för föräldralösa barn är högre än för övriga bidragsberättigade och icke funnit anledning frångå denna ordning. Maximibeloppet för barn tillhörande denna grupp bör enligt kommitténs förslag lämpligen fastställas till 480 kronor om året.

Beträffande frågan om begränsning av de sammanlagda förmånerna för familjer med större barnantal har kommittén anställt vissa jämförelser mellan barnfamiljer utan särskilda barnbidrag med antagen årlig arbetsinkomst å 3 000 kronor samt familjer med dylika bidrag men ingen eller ringa arbetsinkomst. I samband därmed har kommittén gjort uttalanden, som kunna sammanfattas sålunda, att kommitténs förslag skulle, om barnantalet vore stort, leda därtill att familjer med särskilda barnbidrag skulle komma i en bättre ställning än åtskilliga familjer, vilka icke ha rätt till sådana bidrag. Om barnen i en familj tillhörande sistnämnda grupp vore så många, att försörjarens inkomst icke räckte till att upprätthålla en rimlig standard för barnen, erbjöde samhället, enligt vad kommittén framhållit, ingen annan tillskottsmöjlighet än genom understöd efter fri behovsprövning (för närvarande fattigvård, framdales socialhjälp). Det skulle under dessa förhållanden enligt kommitténs mening göra ett egenomligt intryck, om samhället skulle utan begränsning efter barnantal lämna efter schematiska grunder utgående förmåner åt invaliders och änkors barn. Detta skäl torde leda till att rätten till särskilt barnbidrag begränsades till sådant belopp, att familjens sammanlagda förmåner icke komme att representera en högre standard än den som vore ofta förekommande i en familj, som hade att existera på familjefaderns arbetsinkomst jämte allmänt barn-

bidrag. Med hänsyn härtill borde lämpligen särskilt barnbidrag begränsas till att utgå högst med den summa som motsvarade bidrag för fem barn eller 1 500 kronor.

Mot en sådan ordning kunde, enligt vad kommittén vidare anfört, göras invändning endast ur en synpunkt, nämligen den att man därigenom komme tillbaka till vissa praktiska (tidigare berörda) svårigheter med bidragets fördelning på barnen, vilka svårigheter man undgått genom att göra barnbidragets storlek oberoende av barnantalet. En enkel fördelning efter huvudtalet skulle i vissa fall lämna otillfredsställande resultat. Då antalet barnbidragsberättigade familjer med flera än fem barn vore förhållandevis ringa och frågan om barnbidragens fördelning på barnen bleve aktuell endast i ett begränsat antal av dessa fall, borde det icke möta betänkligheter att överlämna åt pensionsstyrelsen att efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall avgöra hur de särskilda barnbidragens summa skulle fördelas på barnen, när denna reducerats till 1 500 kronor. Därvid borde lämpligen följande riktlinjer följas. Som regel belöpte av bidragssumman samma belopp på varje barn. Vistades minst fem av barnen mera stadigvarande i hemmet men något eller några på annat håll, skulle i regel hela det sammanlagda bidragsbeloppet utgå för de hemmavarande barnen. Om antalet hemmavarande barn vore färre än fem, skulle för vart och ett av dem utgå bidrag med normalt belopp, varefter återstoden av bidragsbeloppet i dess helhet fördelades på de icke hemmavarande barnen efter vad som i varje fall funnes lämpligt.

Enligt kommitténs förslag borde jämväl bidragsförskottens summa begränsas till 1 500 kronor. Beträffande fördelningen av detta belopp å flera än fem barn kunde en enhetlig prövning genom central myndighet icke ifrågakomma. Då antalet dylika fall torde vara synnerligen begränsat, syntes det ej föreligga behov av annat än den enkla regeln, att förskottens summa skulle fördelas mellan barnen efter huvudtalet, dock att intet barn finge erhålla högre belopp än underhållsbidraget.

Beträffande kommitténs förslag om begränsning av de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens summa till 1 500 kronor har en ledamot av kommittén, *generaldirektören Bexelius*, anmält avvikande mening. Enligt dennes åsikt vore det icke rationellt att konstruera ifrågavarande förmåner så att bidragsberättigade familjer med flera än fem barn måste hänvända sig till fattigvården, sedermera socialhjälp, för att få full försörjning. Härtill komme, att den föreslagna begränsningen medförde vissa obestridda komplikationer i den praktiska tillämpningen. Ur statsfinansiell synpunkt skulle, med hänsyn till det fåtal familjer det rörde sig om, borttagandet av begränsningen ej medföra några betänkligheter.

Yttrandena över socialvårdskommitténs förslag.

Socialvårdskommitténs förslag om slopande av dyrortsgraderingen av maximibeloppen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden utom ett, det som avgivits av *svenska stadsförbundets styrelse*. Denna har uttalat, att man svårligen kunde våga räkna med en sådan för framtiden stabiliserad utjämning av olikheterna i dyrortshänseende att man nu utan vidare borde inrikta sig på ett slopande av dyrortsgraderingen beträffande förmånerna i den sociala hjälpverksamheten. Bortsett från den ovissa utvecklingen härutinnan i fråga om levnadskostnaderna överhuvudtaget, måste i allt fall för närvarande beaktas de betydande skiljaktigheterna olika orter emellan beträffande bostadskostnaderna. Det vore att märka, att de av bostadssociala utredningen föreslagna familjebostadsbidragen icke dyrortsgraderats. Så länge behovet av dylik gradering icke blivit i annan ordning tillgodosett, borde nu ifrågavarande hjälpformer utformas med dyrortsgradering.

Stockholms stads barnvårdsnämnd har anmärkt, att då socialvårdskommittén beträffande bidragsförskotten yttrat, att variationerna i bostadskostnaderna för barnets del icke torde vara så stora att man behövde taga hänsyn därtill, detta för Stockholms del vore riktigt endast om man accepterade den nuvarande bostadsstandarden för barnen, vilken enligt all erfarenhet just för här ifrågakommande skikt vore mycket låg.

Förslaget om avskaffande av den nuvarande regeln om reduktion av maximibeloppet vid större barnantal har mött instämmande i samtliga yttranden.

Endast *barnvårdsnämnden i Stockholm* har yrkat bibehållande av den nuvarande regeln om förhöjning av barnbidrag och bidragsförskott för barn under två år.

Beträffande frågan om maximibeloppens storlek har flertalet remissinstanser anslutit sig till socialvårdskommitténs förslag. *Statskontoret* har ansett att, då de föreslagna maximibeloppen beräknats med den utgångspunkten att det allmänna barnbidraget icke komme att understiga 200 kronor om året, en jämkning nedåt borde företagas, därest det allmänna bidraget bleve fastställt till belopp som väsentligen överstege det nämnda. Samma åsikt har uttalats av *länsstyrelsen i Kronobergs län*. *Pensionsstyrelsen* har funnit ett belopp om 500 kronor lämpligt avpassat för de sammanlagda förmåner som skola utgå i form av allmänt och särskilt barnbidrag. *Svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet* har beträffande beloppens storlek endast velat framhålla, att det nuvarande labila penningvärdet försvårade ett avvägande av desamma och att det vid bedömandet av frågan vore av betydelse till vilket belopp det allmänna barnbidraget fastställdes. *Barnvårdsnämnden i Stockholm* har ansett, att de särskilda barnbidragen borde fastställas till belopp som något överstege de understödssat-

ser som fattigvårdsnämnden tillämpade. För ett barn utginge nu understöd med 40 kronor i månaden, vari dock icke inräknats någon barnets andel av bostadskostnaden. Bidragsförskottets maximibelopp borde höjas till 30 kronor i månaden.

Kommitténs förslag om begränsning av sammanlagda förmånerna för familjer med större barnantal till 1 500 kronor om året har avstyrkts i flertalet av yttrandena. Därvid har utöver vad generaldirektören Bexelius anfört i sin reservation bl. a. framhållits — av *socialstyrelsen* — att den familjeinkomst, 3 000 kronor, som socialvårdskommittén lagt till grund för sina jämförelser syntes tämligen godtyckligt vald. Åtminstone för stadsförhållanden måste siffran anses vara väl låg. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har funnit det orimligt, att pensionsstyrelsen skulle i förekommande fall bestämma om fördelningen av det sammanlagda beloppet å barnen. Endast en lokal myndighet hade erforderliga förutsättningar för en dylik lämplighetsprövning. Även *pensionsstyrelsen* har bestämt avstyrkt en sådan anordning.

I några av yttrandena ha gjorts uttalanden till förmån för en kompromisslösning av frågan. Sålunda har *pensionsstyrelsen* ifrågasatt, huruvida icke maximibeloppet borde utgå oducerat för tre barn, d. v. s. i de allra flesta fallen, men sänkas med 100 kronor för varje följande barn. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har uttalat att, därest med hänsyn till de skäl kommitténs majoritet anfört fullt bidrag ansåges icke böra utgå för flera än fem barn, rättvisa och billighet dock krävde att bidrag utginge med lägre belopp, förslagsvis hälften av normalbeloppet, för varje barn utöver det femte. En *reservant inom socialstyrelsen* (byråchefen Jerneman) har föreslagit samma anordning.

Enligt *överståthållarämbetets* mening bör den av kommittén föreslagna begränsningen tillämpas beträffande de särskilda barnbidragen men icke beträffande bidragsförskotten. Denna inställning i fråga om bidragsförskotten sammanhänger med ämbetets uppfattning att inkomstprövningen av desamma bör avskaffas.

Kommitténs förslag i denna del har däremot oreserverat tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de yttranden som avgivits av *statskontoret*, *länsstyrelserna i Södermanlands, Göteborgs och Bohus* samt *Kopparbergs län* ävensom *svenska stadsförbundets styrelse*.

Departementschefen.

Beträffande frågan om dyrortsgradering av maximibeloppen må erinras om att i propositionen nr 220 föreslagits, att de allmänna barnbidragen icke skola vara dyrortsgraderade. Till stöd för detta förslag har anförts bl. a., att verkställda utredningar syntes ge vid handen, att skillnaden i levnads-kostnadernas höjd olika orter emellan i stor utsträckning berodde på olika höga bostadskostnader. Bostäder som uppfyllde de av bostadssociala utred-

ningen uppställda minimikraven i fråga om standard och utrustning torde även på billigare orter betinga relativt höga kostnader, varför variationerna olika orter emellan, om hänsyn endast toges till dylika bostäder, icke vore alltför betydande. De lägre bostadskostnaderna å billigare orter torde sålunda i viss mån bero på att bostäderna i större utsträckning än å dyra orter vore av lägre standard. Då därjämte ett enhetligt barnbidrag avsevärt underlättade det administrativa handhavandet av barnbidragssystemet, torde anledning saknas att dyrortsgradera de allmänna barnbidragen. Samma skäl böra enligt min mening föranleda avskaffande av dyrortsgraderingen för de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten.

Socialvårdskommittén har föreslagit, att maximibeloppet skulle bestämmas så att det tillsammans med det allmänna barnbidraget skulle uppgå till omkring 680 kronor om året för föräldralösa barn och omkring 500 kronor om året för övriga. Jag finner dessa belopp väl avpassade och vill erinra om att förslaget för det stora flertalet fall innebär en väsentlig ökning av förmånerna. Kommittén har i enlighet med befolkningsutredningens förslag beräknat det allmänna barnbidraget till 200 kronor om året och på grundval härav ansett de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten böra fastställas till 480 kronor för föräldralösa och 300 kronor för de övriga. Därest det allmänna barnbidraget, såsom föreslagits i propositionen nr 220, höjes till 260 kronor om året, synas de av kommittén föreslagna beloppen böra i motsvarande mån reduceras. Jag förordar fördenskull, att nu ifrågavarande förmåner bestämmas till 420 kronor för föräldralösa och 250 kronor för de övriga. Det sistnämnda beloppet har jämkats något uppåt i förhållande till kommitténs förslag.

Enligt gällande lagstiftning reduceras det å varje barn belöpande barnbidraget eller bidragsförskottet, i den mån barnantalet växer. Detta har motiverats därmed att försörjningskostnaden för varje barn i en familj blir lägre ju flera barnen äro. I sitt betänkande angående barnkostnadernas fördelning har befolkningsutredningen förordat bibehållande av en dylik reduktionsregel. Socialvårdskommittén åter har föreslagit, att maximibeloppet skulle utgå ominskat till varje barn oavsett barnantalet, dock med visst undantag vartill jag återkommer i det följande. Väl synes det obestridligt, att de faktiska kostnaderna för ett barns uppehälle och uppfostran minskas ju flera barnen äro, men fråga är om hänsyn härtill bör tagas vid bestämmandet av storleken av ett understöd som icke differentieras med hänsyn till de varierande försörjningskostnaderna för barn i olika åldrar. Kostnaden för ett barn i exempelvis fjortonårsåldern är avsevärt större än för ett tvåårigt barn. Om understödet, såsom nyss föreslagits, bestämmas till 250 kronor om året, kan detta sägas innebära en överkompensation för det yngre barnet men en underkompensation för det äldre. Denna underkompensation reduceras i viss mån för flerbarnsfamiljernas del, om man låter vart och ett av barnen få hela det föreslagna maximibeloppet. Till detta skäl för slo-

pande av den nuvarande reduktionsregeln kommer, att densamma, såsom socialvårdskommittén framhållit, är helt omotiverad då barnen i en familj icke bo tillsammans och att den föranleder vissa svårigheter vid tillämpningen. På grund av det anförda tillstyrker jag kommitténs förslag i förevarande avseende.

Ehuru kommittén ansett, att de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens belopp i princip böra vara oberoende av barnantalet, har kommittén likväl föreslagit den begränsningen, att barnbidrag och bidragsförskott icke skall utgå med sammanlagt högre belopp än som motsvarar förmånerna för fem barn. En ledamot av kommittén har reserverat sig mot detta förslag. I yttrandena har förslaget utsatts för stark kritik.

Därest i enlighet med vad jag förordat de allmänna barnbidragen höjas och de speciella understöden sänkas i förhållande till de belopp, med vilka socialvårdskommittén räknat, förlora de skäl i bärkraft som kommittén anfört till stöd för den föreslagna begränsningen. På grund härav och på de skäl reservanten i övrigt anfört anser jag att någon dylik begränsning icke bör införas.

Beträffande frågan om förhöjning av förmånerna för späda barn må erinras om att den nuvarande bestämmelsen därom motiverats med att ett barn under sina första levnadsår behövde mera tillsyn än äldre barn och därför minskade moderns möjlighet till förvärvsarbete. Med hänsyn till detta motiv borde förhöjningen egentligen ej tillämpas då modern ej själv omhänderhar barnet. Om man, såsom jag föreslår i det följande, lämnar särskilt bidrag till änka som stadigvarande bor tillsammans med sitt barn, förfaller därför anledningen till förhöjning av själva barnbidraget såvitt angår änkors barn. Något likartat bidrag föreslås däremot icke skola utgå till ogifta och frånskilda mödrar. Det kunde på grund härav anses föreligga viss anledning att bibehålla den nuvarande förhöjningen såvitt angår bidragsförskott. Jag är emellertid icke benägen att komplicera bidragsförskottslagen med en dylik bestämmelse, för vars tillämpning borde uppställas villkoret att modern hade barnet hos sig. Det är att märka, att de sammanlagda förmåner som i form av allmänt barnbidrag och bidragsförskott komma att utgå till sådant barn, alltid komma att överstiga de nuvarande bidragsförskotten. Vad beträffar invalidernas barn bör framhållas, att folkpensionerna numera avsevärt höjts. Med hänsyn till vad sålunda anförts är jag ense med kommittén därom, att de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten icke böra höjas under barnens första levnadsår.

Böra särskilda barnbidrag och bidragsförskott inkomstprövas?

Gällande bestämmelser.

Såväl barnbidragen som bidragsförskotten utgå efter inkomstprövning. Sådan är anordnad med hänsyn dels till försörjarens inkomst och dels till barnets egen inkomst.

Inkomstprövningen med avseende å försörjarens inkomst sker enligt ett system som nära ansluter sig till det som tillämpas inom folkpensioneringen. Sålunda är inkomsten intill visst belopp avdragsfri; överstiger inkomsten detta belopp, minskas barnbidraget respektive bidragsförskottet med viss kvotdel (avdragsfaktor) av det överskjutande beloppet. Den avdragsfria inkomsten, som är högre beträffande bidragsförskott än beträffande barnbidrag, är dyrortsgraderad.

Den avdragsfria inkomsten är för närvarande:

	Försörjaren ogift		Försörjaren gift	
	Barnbidrag	Bidragsförskott	Barnbidrag	Bidragsförskott
Ortsgrupp 1	1 200	1 450	1 400	1 900
” 2	1 600	1 850	1 900	2 400
” 3	2 000	2 250	2 400	2 900

Avdragsfaktorn är i både barnbidragslagen och bidragsförskottslagen ⁶/₁₀. På grund av det sätt på vilket reglerna angående dyrtidstillägg å barnbidrag utformats uppgår emellertid den verkliga avdragsfaktorn beträffande barnbidrag till minst 75 procent.

Sammanlagda årsbeloppet av barnbidrag och dyrtidstillägg budgetåret 1946/47 vid olika inkomster för försörjaren framgår av de såsom bilaga till detta protokoll fogade tabellerna 1 a och 1 b.

Beträffande såväl barnbidrag som bidragsförskott gäller, att barnets egen inkomst i sin helhet avdrages å det belopp som uträknats enligt de förut nämnda reglerna. Dock är barnets arbetsinkomst avdragsfri. I fråga om föräldralösa barn gäller en särskild bestämmelse, enligt vilken inkomstprövningen sker efter friare normer.

Socialvårdskommittén.

Kommittén har föreslagit, att inkomstprövningen bibehålles beträffande de särskilda barnbidragen men avskaffas i fråga om bidragsförskotten.

Rörande barnbidrag till invaliders barn har kommittén erinrat om att enligt 1946 års folkpensioneringslag inkomstprövningen bibehållits för invalidernas tilläggspensioner och att detta skett huvudsakligen med hänsyn till de svårigheter som eljest skulle kunna uppstå vid invaliditetsprövningen. Enligt kommittén torde man icke kunna undgå att ta samma hänsyn vid övervägande av frågan om inkomstprövning av barnbidrag till invaliders barn. Barnbidragen hade här i realiteten karaktär av tillägg till invalidpensionen, och samma skäl som talade för att göra själva pensionen inkomstprövad talade också för inkomstprövning av tillägget.

Vad angår frågan om inkomstprövningen av barnbidrag till änkors barn har kommittén påpekat, att enligt kommitténs förslag visst bidrag skall kunna utgå till änka med barn och att detta bidrag skall vara inkomstprövat. I anslutning härtill har kommittén anfört:

I och för sig kunde det väl låta sig göra att inkomstpröva änkans eget bidrag men icke barnbidraget, men det får likväl anses ligga närmast till hands att i detta avseende låta de båda samtidigt utgående bidragsformerna följas åt. Man kan knappast för änkors barn i fråga om hänsynstagande till den ekonomiska ställningen välja en helt annan linje än för invaliders barn. I fråga om båda grupperna torde man därjämte böra ta hänsyn till att det för medborgarna i gemen sannolikt skulle te sig egendomligt, om invalider och änkor i god ekonomisk ställning (med förmögenhet eller med en hög tjänstepension eller livränta) skulle med helt bortseende därifrån erhålla särskilda barnbidrag. Situationen synes i detta avseende vara annorlunda än i fråga om den allmänna ålderspensionen.

Beträffande frågan om inkomstprövning av bidragsförskotten har kommittén anlagt dels principiella, dels vissa praktiska synpunkter.

I *principiellt* avseende har kommittén anfört, att frånskilda och ogifta kvinnors barn genom samhällets förskottering av faderns underhållsbidrag kunde sägas bliva i görligaste mån jämställda med barn, om vilket fadern, i regel gemensamt med modern, hade vårdnaden och mot vilket han faktiskt fullgjorde sin underhållsskyldighet genom att han hade barnet hos sig och i hemmet lämnade barnet det underhåll som tillkomme detsamma. När man gjorde rätten till bidragsförskott beroende av moderns, eventuellt hennes makes, ekonomiska ställning, innebure detta att man begärde, att modern respektive hennes make, när vissa inkomstgränser passerats, skulle bära även den underhållsskyldighet som lagligen gällde för fadern. Därmed hade man fört in ett helt nytt moment i förskotteringen, som givit bidragsförskottslagen en enligt kommitténs mening olycklig dubbelkaraktär. Vad särskilt anginge de fall där modern gift sig vore det ur barnets egen synpunkt olyckligt att genom vägran av bidragsförskott styvfadern tvingades att svara för underhållet. — Den omständigheten att man funne de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn böra utgå efter inkomstprövning borde ej få vara anledning till inkomstprövning av bidragsförskotten. Man torde ej behöva befara, att ett borttagande av inkomstprövningen ur bidragsförskottslagen komme att uppfattas som ett otillbörligt gynnande av frånskilda och ogifta kvinnors barn i förhållande till änkors och invaliders barn.

Även om man helt bortsåge från den principiella motiveringen för den föreslagna reformen vore denna, enligt vad kommittén vidare anfört, påkallad av starka *praktiska skäl*. Härutinnan har kommittén till en början givit uttryck för uppfattningen att reglerna i bidragsförskottslagen om inkomstuppskattningen äro otillfredsställande. Ytterligare har framhållits, att bidragsförskottslagen skulle bliva mera lättbegriplig och lättillämplig, om inkomstprövningen borttoges. Slutligen har påpekats, att man genom en sådan åtgärd skulle få möjlighet att välja kalenderåret i stället för budgetåret såsom bidragsförskottsperiod, vilket skulle vara till fördel i två hänseenden. Dels skulle den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat bidragsförskott, alltid förbli mantalsskrivningskommun under hela perioden, var-

igenom beträffande ansvarighet för kommundelen av kostnaderna skulle uppnås full överensstämmelse med folkpensionerings- och barnbidragslagarna. Dels torde det vara en fördel för alla parter, att den med den enhetliga bidragsförskottsperioden följande anhopningen av ansökningar i början av en period komme under januari i stället för under juli månad.

Kommittén har ansett, att den kostnadsökning som komme att följa av borttagandet av inkomstprövningen icke vore av den storleksordning att den borde få utöva något större inflytande vid frågans bedömande.

De nu återgivna skälen för avskaffande av inkomstprövningen i bidragsförskottslagen ha hänfört sig endast till frågan om sådan prövning med hänsyn till försörjarens inkomst. Då det vore sällsynt, att barn tillhörande bidragsförskottsklientelet hade inkomst som icke härrörde från dess eget arbete, har kommittén funnit det ur enkelhetens synpunkt riktigt, att man vid bestämmande av bidragsförskott bortsåge även från barnets egen inkomst.

Tre ledamöter av kommittén, *f. d. landshövdingen Eriksson, lasarettssysslomannen Hagård och fru Nordgren*, ha icke biträtt förslaget om avskaffande av inkomstprövningen i bidragsförskottslagen. Till stöd för sin ståndpunkt ha nämnda ledamöter anfört i huvudsak följande: Den nuvarande inkomstprövningen av bidragsförskotten hade motiverats därmed att faderns underhållsbidrag icke borde utgivas av det allmänna, då modern vore i stånd att ensam försörja barnet. Inkomstprövningen medförde i tillämpningen, att barn som erhöle bidragsförskott jämfördes med barn för vilka utginge barnbidrag. Ehuru samhället vid lämnande av bidragsförskott övertog barnets fordringsrätt mot fadern, förändrades icke därigenom det förhållandet att förskottet i verkligheten vore ett försörjningsbidrag. Om försörjningsbidraget till änkors och invaliders barn skulle utgå efter inkomstprövning men till ogifta och frånskilda kvinnors barn utan sådan prövning, vore det uppenbart att dessa sistnämnda barn skulle komma i en gynnad ställning i förhållande till de förstnämnda barnen. Detta vore ur rättvisans synpunkt stötande och ur psykologisk synpunkt olämpligt. — Kommitténs majoritet hade uttalat, att när man gjorde rätten till bidragsförskott beroende av moderns, eventuellt hennes makes, ekonomiska ställning, detta innebure att man begärde, att modern respektive hennes make, när vissa inkomstgränser passerats, skulle bära även den underhållsskyldighet som lagligen gällde för fadern. Majoriteten hade vidare framhållit, att det i de fall där modern gift sig ur barnets egen synpunkt vore olyckligt att genom vägran av bidragsförskott styvfadern tvingades att svara för underhållet. Liknande förhållande förelåge emellertid även beträffande änkorna. Om en änka gifte om sig, finge styvfadern samma förpliktelse mot styvbarnen som en styvfader till barn, vilka erhöle bidragsförskott. Minoriteten kunde icke finna några övertygande skäl för att understödet borde utgå efter andra grunder och i rikligare mån för de barn som erhöle bidragsförskott än för änkors barn.

— Vad anginge de praktiska skäl majoriteten anført till stöd för sin mening hade den lättnad, som med avseende å inkomststoppsskattningen skulle uppkomma genom borttagande av inkomstprövningen, av majoriteten i hög grad överskattats. Den vore icke av den betydelse att den kunde påverka ställningstagandet i huvudfrågan. Genom att bidragsförskotten enligt förslaget skulle utgå med lika belopp för varje barn utan hänsyn till barnens antal komme uträkningen av bidragsförskotten att i hög grad förenklas. — Därest inkomstprövningen av bidragsförskotten bibehölles, borde den avdragsfria inkomsten liksom för närvarande sättas högre i bidragsförskottslagen än i barnbidragslagen. Den gällande bidragsförskottsperioden borde bibehållas.

Yttrandena.

Mot socialvårdskommitténs förslag att de särskilda barnbidragen även framdeles skola vara inkomstprövade har uttrycklig erinran gjorts endast av *svenska stadsförbundets styrelse* och *svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet*.

Stadsförbundets styrelse, som visserligen förklarar sig icke vara beredd att deklarerar något bestämt ställningstagande, har ansett att större uppmärksamhet borde ägnas åt spörsmålet, om icke inkomstprövningen kunde eftergivas för såväl barnbidragen som bidragsförskotten. Detta syntes så mycket mer angeläget som kommittémajoritetens förslag om avskaffande av inkomstprövningen endast beträffande bidragsförskotten svårigen kunde anses godtagbart.

Svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet har anført, att de av kommittén föreslagna avdragsreglerna icke vore tillfredsställande för de dyrare ortsgrupperna. En inkomstprövning måste enligt förbundets uppfattning egentligen ur rättvisesynpunkt förenas med en genomförd dyrortsgradering. En sådan syntes emellertid böra undvikas. Mot borttagande av inkomstprövningen kunde givetvis, som kommittén framhållit, invändas att det för medborgarna i gemen sannolikt skulle te sig egendomligt, om invalider och änkor i god ekonomisk ställning (med förmögenhet eller med en hög tjänstepension eller livränta) skulle med bortseende därifrån erhålla särskilda barnbidrag. Därest en invalid erhållit förtidspension från sin tjänst, torde dock pensionen i regel vara så låg att invaliden bereddes betydande svårigheter att uppföstra minderåriga barn. Detsamma gällde änkor med sådana barn. De fall då den ekonomiska situationen vore påfallande god torde vara förhållandevis få, och i dessa fall syntes vederbörande — särskilt om förmögenhet funnes — genom beskattningen ha bidragit till det allmännas utgifter med så stora belopp att förmänen av särskilda barnbidrag icke kunde anses helt oberättigad. Enligt förbundets uppfattning talade därför övervägande skäl för att de särskilda barnbidragen skulle utgå utan inkomstprövning.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i förevarande fråga uttalat, att därest det vid ärendets vidare beredning visade sig oframkomligt att helt slopa inkomstprövning, länsstyrelsen ansåge denna böra anordnas på visst sätt.

Kommitténs förslag om avskaffande av inkomstprövningen beträffande *bidragsförskotten* ha tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *statskontoret* (en reservant), *socialstyrelsen*, *länsstyrelserna i Stockholms, Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län*, *styrelsen för svenska landskommunernas förbund* samt *Stockholms stads barnavårdsnämnd*.

Överståthållarämbetet har funnit tveksamt, huruvida en sådan skillnad föreläge mellan de båda hjälpformerna att det kunde framstå som motiverat att bibehålla behovsprövningen i det ena men icke i det andra fallet. Socialvårdskommitténs resonemang vore ur rättvisesynpunkt icke invändningsfritt. Emellertid torde i de fall då slopandet av inkomstprövningen för bidragsförskotten finge praktisk betydelse det akuta hjälpbehovet ofta vara framträdande, eftersom modern icke sällan bundit sig för högre fasta utgifter, exempelvis beträffande bostaden, än hon skulle ha gjort, därest hon icke förlitat sig på att det fastställda underhållsbidraget från fadern skulle utgå. Med hänsyn härtill och då det allmänna hade möjlighet att i betydande utsträckning återfå det förskottrade underhållsbidraget från fadern ville ämbetet icke motsätta sig kommitténs förslag att bidragsförskott skulle utgå utan behovsprövning, något som även komme att väsentligt underlätta arbetet för såväl barnavårdsnämnderna som länsstyrelserna.

Svenska stadsförbundets styrelse har, såsom ovan berörts, ansett att förslaget om avskaffande av inkomstprövningen endast beträffande bidragsförskotten icke vore godtagbart. Enligt styrelsens uppfattning hade kommittémajoriteten lagt ett alltför teoretiskt betraktelsesätt på frågan, då den sökt göra gällande att en dylik anordning icke skulle betyda en gynnad ställning för utomäktenskapliga barn i förhållande till änkors och invaliders barn. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* har hållit före, att ett bibehållande av inkomstprövningen beträffande de särskilda barnbidragen torde nödvändiggöra bibehållande av inkomstprövningen även i fråga om bidragsförskotten.

Av de myndigheter, vilka tillstyrkt inkomstprövning beträffande barnbidragen, ha följande funnit, att jämväl bidragsförskotten böra inkomstprövas: *En reservant* (generaldirektören Björck) *inom statskontoret, länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län* ävensom *barnavårdsdirektören i Malmö*. Såsom skäl för avstyrkandet av kommittéförslaget har huvudsakligen anförts de omständigheter minoriteten inom kommittén framhållit.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har funnit förslaget tveksamt. Enligt länsstyrelsens mening borde man undersöka möjligheten att finna en lösning, som med borttagande av inkomstprövningen eliminerade olikheterna mellan bidragsformerna.

Pensionsstyrelsen har icke yttrat sig beträffande frågan om inkomstprövningen av bidragsförskotten.

Kommitténs förslag att i anslutning till slopande av inkomstprövningen beträffande bidragsförskotten ändra bidragsförskottsperioden från budgetår till kalenderår har kritiserats av *Stockholms stads barnavårdsnämnd*, som ansett att en sådan ändring skulle innebära en betydande försämring. Då bidragsförskott skulle sökas i moderns mantalsskrivningsort samt visshet om mantalsskrivningen uppnåddes först med ingången av mars månad, kunde en ändring av bidragsförskottsperioden till kalenderår medföra att ansökan om bidragsförskott finge vila i avvaktan på klarhet om mantalsskrivningen. Detta skulle vara till nackdel för sökanden. För barnavårdsnämnderna och mantalsskrivningsförrättarna skulle uppstå en betydande arbetsökning vid förfrågningar om var modern vore mantalsskriven. Socialvårdskommittén hade ansett, att det skulle vara en fördel för alla parter, att den med en enhetlig bidragsförskottsperiod följande anhopningen av ansökningar i början av en period komme under januari i stället för under juli månad. Erfarenheten från barnavårdsnämnden i Stockholm hade emellertid klart visat att det ginge lättare att bemästra anhopningen av bidragsförskottsansökningar i juli än i januari. Vid budgetårets ingång funnes mantalslängderna i största utsträckning tillgängliga hos nämnden, varför man lätt kunde konstatera, om sökanden vore mantalsskriven i Stockholm. Vidare hade det visat sig vara lättare för mödrarna att vänta någon tid på bidragsförskottets utbetalande under sommaren än under den kallaste årstiden. Då det för Stockholms del nu rörde sig om cirka 4 000 förlöpande bidragsförskottsansökningar och slopandet av inkomstprövningen utan tvivel komme att medföra en ökning till det tredubbla, kunde barnavårdsnämnden icke tillstyrka förslaget om ändring av bidragsförskottsperioden.

Överståthållarämbetet har funnit de sålunda uttalade synpunkterna vara värda beaktande.

Departementschefen.

Beträffande frågan om inkomstprövning av barnbidrag till invaliders barn må erinras om att själva invalidpensionen — fränsett ett grundbelopp å 200 kronor — enligt 1946 års folkpensioneringslag är inkomstprövad. Detta sammanhänger med den förutsättningen för att invalidpension överhuvudtaget skall utgå att pensionssökandens arbetsförmåga är så nedsatt att han saknar förmåga att försörja sig genom eget arbete. Har han avsevärda inkomster, minskas i hög grad presumptionen för att denna förutsättning är för handen. Såsom socialvårdskommittén framhållit ha barnbidragen till invaliders barn i realiteten karaktär av tillägg till invalidpensionen. De skäl som föranlett inkomstprövning av invalidpensionen tala därför för samma anordning beträffande barnbidragen.

Jag delar socialvårdskommitténs uppfattning att man knappast i fråga om änkors barn kan välja en annan linje än när det gäller invaliders barn. Enligt min mening måste det te sig stötande, om till en arbetsför änkas barn utmättes barnbidrag i rikligare mån än till en invalids barn.

På grund av det anförda tillstyrker jag kommitténs förslag, att hänsyn i form av inkomstprövning skall tagas till försörjarens inkomst, såvitt angår barnbidrag till invaliders och änkors barn.

Vad härefter angår bidragsförskotten finner jag frågan mera svårlöst. Det kan enligt min mening ur rättvisesynpunkt göras berättigade invändningar mot kommitténs förslag om avskaffande av inkomstprövningen vid denna hjälpform. Här kommer emellertid i betraktande att en inkomstprövning av bidragsförskotten icke lämpligen kan anordnas på samma sätt som inkomstprövningen i fråga om barnbidragen till änkors barn. Frågan om en likordning av inkomstprövningen var föremål för övervägande såväl vid lagstiftningens tillkomst som vid 1943 års revision av bidragsförskottslagen, därvid en sådan väg icke ansågs framkomlig. De skäl som då anfördes torde fortfarande äga giltighet. På grund av den olikartade inkomstprövningen har man i de gällande lagarna ansett nödvändigt att sätta de avdragsfria inkomsterna högre beträffande bidragsförskotten än beträffande barnbidragen. Detta har motiverats därmed att bidragsförskottslagen till stor del avsåge barn, vilkas mödrar utövade yrke med lön huvudsakligen i form av naturförmåner. Om dessa förmåner, såsom skedde vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, uppskattades till relativt högt belopp, skulle sagda kategori mödrar i stor utsträckning utestängas från möjlighet att erhålla bidragsförskott. Samma skäl torde enligt min mening leda till att man med bibehållen inkomstprövning av bidragsförskotten även framdeles bestämde de avdragsfria inkomsterna för dessa högre än för barnbidragen. Om, såsom jag föreslår i det följande, dyrortsgraderingen avskaffas även beträffande inkomstprövningen, skulle därför en sådan prövning beträffande bidragsförskotten i det stora hela bli meningslös såvitt angår de billigare orterna. Det skulle vid sådant förhållande innebära en orättvisa att behålla en inkomstprövning som huvudsakligen utövade verkan i de dyrare orterna. Till detta skäl för avskaffande av inkomstprövningen beträffande bidragsförskotten kommer, att dessa dock till stor del återkrävas av den underhållsskyldige fadern. Genom att slopa inkomstprövningen vinner man även en viss lättnad i tillämpningen av bidragsförskottslagen.

Jag tillstyrker på grund härav socialvårdskommitténs förslag i denna del.

Socialvårdskommittén har föreslagit att såsom bidragsförskottsperiod skulle väljas kalenderåret i stället för det statliga budgetåret. Av skäl som anförts av Stockholms stads barnavårdsnämnd kan jag icke biträda detta förslag utan förordar att budgetåret bibehålles som bidragsförskottsperiod.

I det föregående har jag hänfört mig endast till frågan om inkomstprövning med hänsyn till försörjarens inkomst. Beträffande spörsmålet om sådan

prövning i förhållande till barnets egen inkomst anser jag icke skäl föreligga att i annan mån frångå den nuvarande regeln såvitt angår barnbidragen än att viss avdragsfri inkomst bör medgivas. Till frågan härom återkommer jag i det följande. Då de barn som tillhöra bidragsförskottsklientelet endast i sällsynta undantagsfall ha egen inkomst av sådan beskaffenhet att den bör avdragas å bidragsförskottet, finner jag i likhet med socialvårdskommittén befogat att bortse från barnets inkomst vid bestämmandet av förskottet.

Inkomstprövningen för särskilda barnbidrag.

Beträffande de nu gällande bestämmelserna hänvisas till framställningen under föregående avsnitt.

Socialvårdskommittén.

Beträffande spørsmålet om anordnande av inkomstprövningen med hänsyn till försörjarens inkomst har kommittén till en början uppehållit sig vid frågorna om den avdragsfria inkomstens och avdragsfaktorns storlek. Kommitténs allmänna överbäganden i dessa hänseenden kunna, såvitt angår barnbidrag till invaliders barn, i korthet sammanfattas sålunda: Enligt 1946 års folkpensioneringslag komme tilläggspension och bostadstilllägg att utgå vid relativt höga inkomster. Om icke inkomstprövningen beträffande barnbidragen väsentligen skulle förlora sin mening, vore det därför nödvändigt att bestämma den avdragsfria inkomsten såvitt anginge barnbidragen så att inom vissa inkomstgränser avdrag skedde samtidigt på pensionen och barnbidraget. Avdragsfaktorn för summan av förmånerna borde väljas så att det å ena sidan icke bleve meningslöst för pensionstagaren att skaffa sig större inkomster och att å andra sidan barnbidrag icke kunde fortsätta att utgå vid alltför höga inkomster. Kommittén föresloge, att avdragsfaktorn för summan av förmånerna bestämdes till 75 procent, vilket innebure, att avdraget å själva barnbidraget bleve 25 procent vid inkomstlägen då avdrag samtidigt skedde å pensionen och ökades till 75 procent tidigast då inkomstprövad pension ej längre utginge.

Kommittén har ansett, att barnbidragen till änkors barn böra utgå med samma belopp som bidragen till invaliders barn.

Från dessa utgångspunkter har kommittén med hänsyn till frågan om dyrortsgradering utarbetat tre olika alternativ för inkomstprövning av barnbidragen. I nedanstående tablåer redovisas den avdragsfria inkomsten och avdragsfaktorn enligt dessa alternativ för de bostadskostnadsgrupper som avses i den nya folkpensioneringslagen.

I alternativ I förekommer ingen form av dyrortsgradering. De avdragsfria inkomsterna ha satts 200 kronor lägre än som för närvarande gäller för den

Försörjaren ogift.

		Å barnbidraget avdrages					
		Alt. I		Alt. II		Alt. III	
		25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över
Bostadskostnadsgrupp	I..	1 800	3 200	2 000	2 000	1 200	2 000
»	II..	1 800	3 200	2 000	2 300	1 400	2 300
»	III..	1 800	3 200	2 000	2 600	1 600	2 600
»	IV..	1 800	3 200	2 000	2 900	1 800	2 900
»	V..	1 800	3 200	2 000	3 200	2 000	3 200

Försörjaren gift.

		Å barnbidraget avdrages					
		Alt. I		Alt. II		Alt. III	
		25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över
Bostadskostnadsgrupp	I..	2 200	4 600	2 400	3 000	1 600	3 000
»	II..	2 200	4 600	2 400	3 400	1 800	3 400
»	III..	2 200	4 600	2 400	3 800	2 000	3 800
»	IV..	2 200	4 600	2 400	4 200	2 200	4 200
»	V..	2 200	4 600	2 400	4 600	2 400	4 600

högsta dyrortsgruppen. Avdragsfaktorn är 25 % intill det inkomstläge där i bostadskostnadsgrupp V inkomstprövad invalidpension upphör att utgå.

I alternativ II äro de avdragsfria inkomsterna ej dyrortsgraderade. De äro lika med de som nu gälla i högsta dyrortsgruppen. Den högre avdragsfaktorn insätter emellertid i varje bostadskostnadsgrupp vid det inkomstläge där inkomstprövad invalidpension i den gruppen upphör att utgå. Den gräns vid vilken avdraget på barnbidraget ökas från 25 till 75 %, är alltså dyrortsgraderad. Kommittén har framhållit, att man i detta alternativ endast tagit konsekvenserna av att bostadstillägg till folkpensionerna utgå med olika belopp i olika bostadskostnadsgrupper.

I alternativ III har anordnats dyrortsgradering beträffande såväl de avdragsfria inkomsterna som den inkomstgräns vid vilken avdragsfaktorn ökas från 25 till 75 procent. De avdragsfria inkomsterna ha med en mindre jämkning beträffande gifta försörjare satts lika med de nu gällande men i anslutning till nya folkpensioneringslagen differentierats efter fem i stället för tre ortsgupper. Den gräns vid vilken ökningen av avdragsfaktorn inträder är densamma som i alternativ II.

Kommittén har såsom fördelar med alternativ I framhållit, att detta vore

ur administrativ synpunkt enkelt samt att det i stort gäve en skälig begränsning efter inkomsten. Mot detsamma kunde invändas, dels att det för de billigaste orterna medförde en i vissa fall något för hög inkomstgräns och för de dyraste orterna en hårdhäntare prövning, dels att för familjer med fem barn bidrag upphörde att utgå först vid relativt höga inkomster. Enligt alternativen II och III upphörde barnbidrag att utgå i de billigaste bostadskostnadsgrupperna vid ej obetydligt lägre inkomster än enligt alternativ I. Alternativ III innehölle en snävare begränsning än alternativ II.

Vid valet mellan de tre alternativen borde enligt kommitténs uppfattning stor betydelse tillmätas den allmänna tendensen att successivt komma ifrån dyrortsgraderingen. Skillnaderna i bostadskostnader olika orter emellan måste anses ha underordnad betydelse då det gällde barnbidragen. Denna principiella inställning hade föranlett kommittén att föreslå ett enhetligt maximibelopp för barnbidraget över hela landet och torde även leda till att ortsgredning beträffande inkomstprövningen i varje fall i dess renodlade form frånginges och sålunda till att alternativ III uteslötes. Samma skäl talade, om än icke lika starkt, mot alternativ II. När därtill komme, att de fördelar i vissa avseenden som detta alternativ hade framför alternativ I vore ganska begränsade samt att detta senare vore ur enkelhetens och överskådlighetens synpunkt överlägset, hade kommittén funnit alternativ I böra väljas.

I fråga om detta förslag ha avvikande meningar anmälts dels av ledamoten i kommittén, *generaldirektören Bexelius*, som förordat alternativ II, och dels av *byråchefen Broberg*, vilken anslutit sig till alternativ III och ifrågasatt, huruvida icke ett totalt slopande av inkomstprövningen vore att föredraga framför en inkomstprövning utan dyrortsgradering.

Beträffande frågan om inkomstprövningen med hänsyn till barnets inkomst har kommittén ansett, att det principiellt vore föga att erinra mot den nu gällande bestämmelsen att barns inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, i sin helhet skall avdragas å barnbidraget. Emellertid talade enligt kommitténs mening praktiska förhållanden och rena skälighetssynpunkter för att en viss avdragsfri inkomst infördes. Kommittén har föreslagit, att denna skulle sättas till 100 kronor. Enligt kommittén bör dock avdragsfriheten icke tillämpas beträffande inkomst som barn åtnjuter i form av underhållsbidrag eller bidragsförskott.

Yttrandena.

Kommitténs förslag om anordnande av inkomstprövningen enligt alternativ I har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *statskontoret*, *socialstyrelsen* (två reservanter), *länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbot-*

tens och Norrbottens län, styrelsen för svenska landskommunernas förbund samt barnavårdsdirektören i Malmö.

Socialstyrelsen har till stöd för sin mening anfört, att med hänsyn till rådande skillnader i levnadskostnadernas storlek på olika orter en differentiering av barnbidragen efter dyrortsgrupper visserligen kunde vara lämpligare än den av kommittén föreslagna anordningen med lika belopp över hela landet. Styrelsen kunde emellertid icke finna, att den av kommittén föreslagna ortsgupperingen, som baserades på bostadskostnaderna på olika orter, kunde läggas till grund för en inkomstdifferentiering. Bostadskostnaderna kunde nämligen icke ensamma i detta sammanhang anses som representativa för levnadskostnaderna. Som ett betydelsefullt skäl att förorda alternativ I ville kommittén vidare framhålla, att detta alternativ utmärktes genom enkelhet i såväl utformning som tillämpning.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* har förordat inkomstprövning enligt alternativ I. Länsstyrelsen har emellertid ansett, att barnbidrag enligt förslaget i vissa fall komme att, då barnen vore flera, utgå vid så höga inkomster att, även i tätorter, ett ej oväsentligt antal personer hade lägre inkomst utan att behöva anlita det allmänna. På grund härav funne länsstyrelsen en reducering påkallad av de inkomstgränser vid vilka barnbidraget upphörde.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, som ansett att inkomstprövningen av barnbidragen borde avskaffas, har för det fall att en sådan reform ej genomfördes, hållit före att dyrortsgradering borde undvikas. Emellertid borde enligt förbundets mening de avdragsfria inkomsterna sättas väsentligt högre än vad kommittén föreslagit.

Enligt *Stockholms stads barnavårdsnämnd* vore alla alternativ lika ogynnsamma för Stockholms del. Ur vissa synpunkter skulle dock alternativ I vara att föredraga.

Överståthållarämbetet har anfört:

Den behovsprövning, som skall äga rum enligt lagen om särskilda barnbidrag, avser icke att pröva behovet av bidrag för barnets del utan är närmast en prövning av moderns förmåga att med egna inkomster jämte det allmänna barnbidraget tillgodose barnets behov, sedan ett skäligt belopp undantagits för hennes egen försörjning. Då sistnämnda belopp otvivelaktigt är väsentligt olika i olika delar av landet, framför allt på grund av variationerna i bostadskostnaderna, måste också det belopp, som av samma siftermässiga inkomst kan avstås till barnets försörjning växla efter bostadsorten. Med hänsyn till det ovan anförda synes det vara riktigast att införa avdragsbestämmelser i enlighet med alternativ III. Ämbetet saknar emellertid förutsättningar att bedöma, huruvida intervallerna mellan de olika ortsgrupperna äro med hänsyn till de senaste undersökningarna rörande dyrortsförhållandena lämpligt avvägda.

Pensionsstyrelsen har i fråga om barnbidragen till invaliders barn förordat alternativ II och till stöd härför anfört:

De under barnbidragslagens giltighetstid genomförda höjningarna av de avdragsfria inkomsterna ha i huvudsak motiverats med angelägenheten av att i skälig omfattning undantaga arbetsinkomst från inverkan på barnbidragsbeloppet. Detta resonemang har emellertid ej tillämpning på personer som på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte förklarats berättigade till invalidpension eller sjukbidrag. För dessa personers del har man i allmänhet ej att räkna med arbetsinkomster av sådan storlek att de ens inverka minskande på folkpensionen, ehuru de fria inkomsterna i folkpensioneringslagen bestämts till så låga belopp som 400 kronor för icke gift person och 600 kronor för makar. När det gäller barnbidrag såsom komplement till invalidpension och sjukbidrag, synes i stället — liksom när det gäller inkomstprövning i fråga om dessa slag av folkpension — vara av synnerlig vikt att inkomstprövningen anordnas på ett sätt som icke motverkar invaliditetsbedömningen.

De jämförelsevis höga fria inkomstbelopp som socialvårdskommittén föreslår i sina tre alternativ medföra i praktiken i de allra flesta fall att inkomstprövningen upphäves i fråga om folkpensionärernas barn. Detta kan tänkas medföra att personer med många barn i avsevärd utsträckning föranledas att söka invalidpension med barnbidrag, ehuru arbetsförmågans nedläggning icke motiverar detta, samt att i synnerhet i depressionstider både läkarna och pensionsmyndigheterna på detta sätt komma att bli utsatta för en viss press att godtaga fall som egentligen icke falla under folkpensioneringslagens tillämplighetsområde. Vidare uppstå svårigheter när invalidpension eller sjukbidrag bör indragas av den anledningen att pensionsstagarens arbetsförmåga successivt återvänt i sådan grad att rätt till folkpension ej längre kan anses föreligga. För att undvika att alltför stort barnbidragsbelopp då måste på en gång upphöra har kommittén föreslagit att barnbidraget i dylika fall, där särskilda skäl föreligga, under högst ett år skall kunna utgå med successivt minskat belopp. Pensionsstyrelsen vill emellertid ifrågasätta, huruvida icke därjämte lägre inkomstfria belopp borde väljas för barn till folkpensionärer — särbestämmelser för barn till ålderspensionärer synes icke böra ifrågakomma — än för arbetsföra änkors barn. Då den fria inkomsten i folkpensioneringslagen icke är graderad efter bostadskostnadsgrupp, synes därvid mest naturligt att även när det gäller barnbidrag till folkpensionärers barn välja för hela riket gemensamma fria inkomstbelopp men lägre än de kommittén föreslagit. Pensionsstyrelsen anser jämväl i likhet med socialvårdskommittén att avdragsfaktorn bör väsentligt skärpas vid den inkomstgräns som markeras av att den inkomstprövade delen av folkpensionen upphör. Då det härvid vanligen är arbetsinkomster, exempelvis för pensionstagares make, som spela in och dessa regelmässigt äro högre å dyrare ort än å billigare, synes inkomstgränsen för övergång till skärpt avdragsfaktor böra graderas efter bostadskostnadsgrupp.

I fråga om barn till arbetsföra änkor har pensionsstyrelsen understrukit vikten av jämförelsevis höga inkomstgränser. Då det här huvudsakligen vore fråga om arbetsinkomstens inverkan på barnbidraget, syntes redan det avdragsfria inkomstbeloppet böra graderas efter bostadskostnadsgrupp. För de arbetsföra änkornas del förordade styrelsen därför alternativ III.

Två reservanter inom socialstyrelsen (t. f. generaldirektören Alexanderson och t. f. byråchefen Göta Rosén) ha uttalat sig till förmån för alternativ II.

Svenska stadsförbundets styrelse har i konsekvens med vad styrelsen anför om dyrortsgradering av maximibeloppet ansett att, för den händelse inkomstprövningen skulle bibehållas, även avdragsbestämmelserna borde innefatta sådan gradering.

Kommitténs förslag beträffande frågan om inkomstprövning med hänsyn till barnets egen inkomst har väckt erinran endast av *Stockholms stads barnavårdsnämnd*, som ifrågasatt om icke den avdragsfria inkomsten borde sättas högre. Särskilt i fråga om den socialt motiverade småstuge- och tjänstemannavillabebyggelsen i Stockholm med förorter torde det icke i så få fall kunna inträffa att den s. k. behållna inkomsten av fastigheten vid deklarationen kunde uppgå till väsentligt högre belopp än 100 kronor per barn och därför minska barnbidraget i åtskilliga fall där detta icke vore önskvärt.

Departementschefen.

I ett tidigare avsnitt har jag föreslagit att de särskilda barnbidragens maximibelopp icke skola vara dyrortsgraderade. Hänsyn till skillnaderna i bostadskostnader olika orter emellan kommer att tagas vid utmätande av invalidpension samt det särskilda bidrag till änkor och änklingar med barn som jag föreslår i det följande. Vid nu nämnda förhållanden förefaller det mig naturligt, att inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen ej sker efter dyrortsgrupper. Jag delar alltså kommitténs uppfattning att inkomstprövningen bör vara enhetlig för hela landet.

I det alternativ, vari kommittén framlagt sitt förslag till enhetlig inkomstprövning, alternativ I, ha de avdragsfria inkomsterna satts 200 kronor lägre än de som för närvarande gälla för dyraste ortsgruppen, vilket för billigaste ortsgruppen motsvarar en höjning med 600 kronor för ogift försörjare och 800 kronor för gift försörjare. Då med hänsyn till införandet av de allmänna barnbidragen en viss sänkning för den dyraste ortsgruppen icke synes kunna möta berättigade invändningar, anser jag mig kunna acceptera kommitténs förslag i denna del.

Beträffande avdragsfaktorns storlek synes intet vara att erinra mot kommitténs förslag.

Jag tillstyrker alltså, att alternativ I antages i fråga om inkomstprövningen med hänsyn till försörjarens inkomst.

Tabeller utvisande storleken av barnbidrag med ett maximibelopp av 250 kronor för barn vid olika inkomstlägen för försörjaren torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll.

Vad beträffar inkomstprövningen med hänsyn till barnets egen inkomst godkänner jag kommitténs förslag, att visst avdragsfritt belopp bör medgivas. Jag finner det av kommittén förordade beloppet, 100 kronor, tillräckligt.

Bidrag till änkor och änklingar med barn.

Socialvårdskommittén.

Kommittén har föreslagit, att *änka* med barn under 10 år skall kunna erhålla bidrag till egen försörjning under förutsättning att änkan har barnet under sin vårdnad och stadigvarande bor tillsammans med detta. Bidraget skulle följa samma regler som änkepensionen enligt 1946 års folkpensioneringslag.

Till stöd för detta förslag har kommittén anfört:

Det är otvivelaktigt ett intresse för samhället att bereda änka tillfälle att trots mannens frånfalle hålla ihop hemmet och sålunda ha barnen kvar hos sig. De särskilda barnbidragen ha av flera skäl icke kunnat erhålla en sådan utformning, att de i och för sig ge möjlighet till full försörjning för såväl änkan som barnen. Icke ens om barnantalet är betydande — något som mera sällan är fallet — blir så förhållandet. I den mån barnantalet är så pass stort, att modern har full sysselsättning med barnens vård och tillsynen av dem, kan man dock tala om att barnbidraget i icke obetydlig grad får karaktären av ersättning till modern för hennes arbete för barnen och sålunda blir ett bidrag även till hennes försörjning. Likväl står det fast att änkan icke på denna väg erhåller sin fulla försörjning. Om hon är bunden av barnen vid hemmet, måste hon sålunda på något sätt erhålla ytterligare bidrag till försörjningen. Det är därför av behovet påkallat, att änka i dylikt fall tillerkännes särskilt bidrag för egen del.

I det begränsade antal fall, där barnantalet är så stort att änkan har full sysselsättning med barnens vård m. m., torde detta bidrag med hänsyn till barnbidragsbeloppets storlek ej behöva svara mot full försörjning. Om det å andra sidan som vanligen är fallet finnes blott ett eller två barn, skulle bidraget till änkan, om hon på denna väg skall nå full försörjning, behöva vara mera betydande. Hon har emellertid i dylikt fall icke full sysselsättning i hemmet, och det kan varken med hänsyn till hennes egna intressen eller ur arbetsmarknadssynpunkt anses försvarligt att med bidrag av allmänna medel binda outnyttjad arbetskraft i hemmet. Bidraget till änkan bör därför icke heller i dylika fall sikta till att täcka hennes försörjning utan bliva endast ett bidrag till denna, under det att man förutsätter, att hon därjämte skall kunna skaffa sig någon arbetsinkomst.

Häremot kan invändas, att det för närvarande möter mycket stora svårigheter för en änka med ett litet barn att kunna frigöra sig för förvärsarbete utanför hemmet. Antalet tillgängliga daghemsplatser motsvarar ej alls behovet, och bostäder för ensamstående kvinnor med barn, där barnen kunna bli omhändertagna, finnas endast i mycket begränsad utsträckning. Fastän dessa synpunkter äro i högsta grad beaktansvärda, kan kommittén emellertid icke med hänsyn till dem föreslå högre bidrag till änkor. Det är synnerligen angeläget, att dessa beredas tillgång till bostäder, där barnen kunna tagas om hand på dagarna, eller eljest få tillgång till daghemsplatser, och kommittén vill för sin del understryka behovet av att åtgärder för att snabbt förbättra situationen på detta område vidtagas. Att under tiden intill dess sådana åtgärder nått tillräcklig effektivitet såsom ett provisorium höja det efter schematiska grunder utgående bidraget till änkor med minderåriga barn kan kommittén icke finna lämpligt.

Med hänsyn till dessa synpunkter har kommittén kommit till den uppfattningen, att det särskilda understöd som bör beredas änka bör avvägas endast som ett bidrag till hennes försörjning. Kommittén har därvid funnit det belopp och den reglering i övrigt som enligt 1946 års folkpensioneringslag gäller för pension åt äldre änkor lämpligen kunna tillämpas även beträffande bidrag till änkor med minderåriga barn och vill sålunda föreslå, att dylika änkor erhålla årligt bidrag med högst 600 kronor jämte bostadstillägg med 100, 200, 300 och 400 kronor i bostadskostnadsgrupperna II—V samt att å bidraget i dess helhet skall göras avdrag med $\frac{3}{10}$ av änkans årsinkomst i vad den må överstiga 400 kronor. Till dessa förmåner skulle eventuellt kunna komma särskilt bostadstillägg. Detta förslag innebär sålunda att bidraget liksom änkepensionen blir förenat med inkomstprövning. Själva förmånens karaktär av bidrag till änkan för att hon skall kunna vårda sina barn utgör skäl härför. Om inkomstprövningen borttages skulle bidraget få karaktär av änkepension i egentlig mening åt yngre änkor, något som icke är avsett. Ehuru motiveringen för inkomstprövningen av bidraget till dessa änkor delvis är en annan än när fråga är om folkpensioneringslagens änkepensioner, har kommittén kommit till den uppfattningen att inkomstprövning är påkallad för bidragen till änka med barn lika väl som för änkepensionerna.

Då bidraget syftar till att bereda änkan tillfälle att hålla samman hemmet, är det uppenbart att det bör utgå endast då änkan har barnet under sin vårdnad och bor tillsammans med detta. En änka, som fräntages vårdnaden om sitt enda barn eller utackorderar det i fosterhem eller placerar det på barnhem, bör icke kunna erhålla här ifrågavarande bidrag.

Änkas behov av bidrag beror i avsevärd grad av barnets eller barnens ålder. Ju mindre barnet är, i desto högre grad blir modern bunden vid hemmet och desto svårare har hon att skaffa sig arbetsinkomster. När barnet når skolåldern, ökas hennes möjligheter i dylikt avseende och därför kunde man tänka sig att begränsa rätten till bidrag till änkor med barn under sju eller åtta år. Emellertid är det obestridligt, att barnen även senare äro i stort behov av att modern kan ägna tid åt dem, och särskilt ställas stora anspråk på modern, om det finnes flera barn i t. ex. åldern 8, 10 och 12 år. Med hänsyn härtill har kommittén stannat för att föreslå, att ifrågavarande bidrag skall kunna utgå så länge änkan i hemmet har barn som icke uppnått tio års ålder. Det må erinras om att enligt 24 § i den år 1946 antagna lagen om allmän sjukförsäkring hustru, som är sjukpenningförsäkrad i egenkap av familjemedlem, erhåller barntillägg till sjukpenningen med en krona för dag, såframt i hemmet finnes minst ett barn under tio år som också är att anse som familjemedlem.

Därest änka som uppbär här avsett bidrag ingår nytt äktenskap, bortfalla de skäl som föranlett kommittén att föreslå bidraget. Detsamma bör sålunda då upphöra att utgå, en ordning som gäller även i fråga om änkepension enligt folkpensioneringslagen. Med hänsyn härtill är det nödvändigt att i överensstämmelse med 13 § folkpensioneringslagen i fråga om rätt till bidrag åt änka betrakta henne som gift, om hon sedan avsevärd tid sammanlever med en man under äktenskapsliknande förhållanden.

Om en änka som åtnjuter nu föreslaget bidrag nått relativt hög ålder, när hennes yngsta barn fyller 10 år, t. ex. 50 års ålder, kan det möjligen ur vissa synpunkter ifrågasättas, huruvida hon icke borde jämföras med dem, som blivit änkor vid 55 års ålder eller senare, varvid hon alltså oavsett att yngsta

barnet passerat 10-årsgränsen skulle kunna få behålla sitt bidrag. En anordning av detta slag ingår i den engelska socialförsäkringen. Kommittén kan emellertid icke finna, att änkans ställning i dylikt fall är sämre än den kvinnas, som vid omkring 50 års ålder blir änka och då har barn i åldern 10—16 år. I dylikt fall föreligger ingen rätt till vare sig bidrag eller pension. Kommittén har sålunda icke funnit anledning framlägga förslag av angiven innebörd. Skulle emellertid den beslutade änkepensionen komma att upptagas till omprövning, bör även det nu berörda spörsmålet bli föremål för övervägande.

Kommittén har även övervägt frågan, huruvida bidrag av föreslagen art borde utgå jämväl till andra ensamstående mödrar än änkor. Härom har kommittén anfört:

De svårigheter som möta en änka med barn äro i viss mån desamma för alla ensamstående kvinnor med barn. En ogift kvinna, som har vårdnaden om barn och vill söka behålla barnet eller barnen hos sig, är därför även hon i behov av ekonomiskt stöd utöver det som i form av underhållsbidrag från fadern eller bidragsförskott utgår för barnets eller barnens del. Likväl ligga förhållandena här annorlunda till. Änkan har i regel redan bildat ett hem, som hon kan ha utsikter att hålla samman om hon får något ekonomiskt stöd. Man behöver beträffande änkorna icke räkna med att de på grund av möjligheten att erhålla ifrågavarande bidrag i nämnvärd utsträckning skola undandraga arbetsmarknaden sin arbetskraft. I fråga om ogifta mödrar har man däremot anledning befara, att en del, särskilt unga sådana, skola med barnet stanna hemma hos sina kanske relativt välställda föräldrar och ansöka om bidrag för egen del. Bidraget skulle sålunda leda till att deras arbetskraft undandrog arbetsmarknaden.

Ehuru det principiellt måste anses önskvärlt, att varje ensamstående kvinna med barn under sin vårdnad erhöle ekonomisk hjälp för att kunna behålla barnet hos sig, har kommittén med hänsyn till nämnda överväganden icke velat giva förevarande förslag en så starkt vidgad innebörd. Otvivelaktigt är saken mest angelägen för änkor, och kommittén har därför ansett, att man åtminstone tills vidare bör stanna härvid.

Beträffande spörsmålet om särskilt bidrag till änklings med minderårigt barn har kommittén ansett att, ehuru det vore uppenbart att behovet av bidrag vore oftare förekommande för änkor del än för änklings, dessa senare dock ej sällan vore i en svår situation, där ett bidrag till de ökade omkostnader för familjen som följde av att hustrun-modern avlidit kunde vara påkallat. Särskilt då änklungen hade små inkomster komme det att bereda honom stora svårigheter att skaffa sig hemhjälp. Med hänsyn till de föreslagna inkomstgränserna skulle visserligen änklingsbidrag i praktiken komma att utgå endast i mera sällsynta fall, men kommittén hade icke av denna orsak ansett sig böra underlåta att föreslå att bidrag av ifrågavarande art skulle kunna utgå även till änklings.

Beträffande ifrågavarande förslag har avvikande mening anmälts av ledamoten av kommittén *lasarettssysslömannen Hagård*, som ansett att änkebidrag borde utgå endast till dess yngsta barnet fyllt åtta år och att mot-

svarande bidrag till änklingar icke för närvarande borde förekomma. I det förra hänseendet har Hagård yttrat, att det under nuvarande förhållanden måste anses såsom synnerligen betydelsefullt, att samhället avvägde den understödjande verksamheten så att den icke motverkade benägenheten hos t. ex. mycket unga änkor att söka och mottaga arbete, med vilket de kanske tidigare varit förtrogna, så snart detta ur barnens synpunkt vore möjligt. Vid åtta års ålder hade barnet börjat sin skolgång, erhållit skolvana och kommit i åtnjutande av olika med skolgången förenade förmåner, såsom skolmåltider samt tand- och annan hälsovård.

Byråchefen Broberg har ansett det föreslagna bidraget till änkring med barn ineffektivt. Då man icke ville tillerkänna änkringen barnbidrag, kunde man ej heller med fog åberopa likställigheten mellan könen såsom grund för införandet av änkringsbidrag. Herr Broberg har förty avstyrkt förslaget i denna del.

Ledamoten i kommittén *fru Nordgren* har utan att framställa yrkande om ändring i kommitténs förslag uttalat vissa synpunkter till förmån för särskilt bidrag även till andra ensamstående mödrar än änkor. Fru Nordgren har bl. a. anfört:

Det torde icke kunna bestridas, att det är av stor betydelse både för mor och barn att en ogift mor kan få behålla sitt barn hos sig och härigenom bereda hemgemenskap mellan sig och barnet. Därför bör även en ogift mor, som vill och kan ordna det så för sig och barnet, kunna erhålla liknande bidrag till sin egen försörjning som en änka.

Det skäl, som kommitténs majoritet anfört häremot, nämligen att det kan befaras att en del ogifta mödrar, särskilt unga sådana, skulle söka bidrag för egen del och med barnet stanna hemma hos sina kanske relativt välställda föräldrar samt sålunda undandraga arbetsmarknaden sin arbetskraft, kan jag icke biträda. Jag anser att det — under förutsättning att föräldrahemmet är gott, vilket barnavårdsmyndigheterna borde kontrollera — vore till gagn för både mor och barn, om mycket unga ogifta mödrar stannade i föräldrahemmet med sitt barn under dettas första levnadsår. Måhända skulle detta hos de unga mödrarna väcka deras moderskänsla och hos dem skapa ansvarskänsla för barnet. Jag hyser inga större farhågor för att de skulle undandraga arbetsmarknaden sin arbetskraft, då ju ifrågavarande bidrag icke är av sådan storleksordning att det i någon större omfattning kan leda till dylikt.

Ehuru jag, med hänsyn till att jag måste medgiva att saken är mest angelägen för änkor, icke har något annat yrkande på denna punkt än majoriteten, vill jag dock framhålla att jag anser bevarandet av sambandet mellan mor och barn, även för de ogifta mödrarnas och deras barns del, vara av sådan betydelse att frågan om bidrag till dessa på samma villkor som till änkor snarast möjligt bör omprövas.

Fru Nordgren har vidare i detta sammanhang upptagit frågan om anordningen av änkepensionen enligt folkpensioneringslagen och ansett, att det mot bakgrunden av det föreslagna bidraget till änkor med minderåriga barn vore naturligt, om änkor som fyllt 50 eller 55 år men icke kunde komma

i åtnjutande av änkepension enligt folkpensioneringslagen ansåge sig orättvist behandlade av samhället. Fru Nordgren har vidare anfört:

Dessa äldre änkor ha kanske — utan något som helst stöd av samhället — fostrat en stor barnskara och äro nu utslitna eller ha fått sin arbetskraft så nedsatt att de icke kunna förskaffa sig några nämnvärda inkomster. De få då, tills folkpensionsåldern inträder, antingen tynga sina vuxna barn, som måhända själva ha ekonomiska svårigheter, eller anlita fattigvården för sin försörjning och ha svårt att förstå att de själva bli utan rätt till änkepension, medan yngre, arbetsföra änkor, utöver allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag till barnen, kunna erhålla visst bidrag till sin egen försörjning.

Jag anser på grund av vad sålunda anförts påkallat att, ehuru bestämmelserna om änkepension enligt 1946 års folkpensioneringslag ännu inte trätt i kraft, en översyn av dessa bestämmelser snarast äger rum, så att pension åt äldre änkor kommer att utgå efter mera tillfredsställande grunder än de i nämnda lag föreskrivna.

Yttrandena.

Kommitténs förslag om bidrag till änklingar och änkor med minderåriga barn har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet av de avgivna yttrandena.

Pensionsstyrelsen har hemställt att det stadgas, att ifrågavarande bidrag skola anses som folkpension. Som skäl härför har anförts:

Bidragen torde av styrelsen böra utbetalas genom anvisningar, som skola framställas maskinellt på samma sätt som folkpensionsanvisningar. Å de blanketter som skola användas för framställning av folkpensionsanvisningarna kommer att vara tryckt ordet folkpension. Detsamma blir förhållandet med pensionsbrev och uppgiftskort till pensionsnämnderna angående den beviljade folkpensionens storlek m. m., vilka också framställas maskinellt. Även i övrigt måste styrelsen i sin verksamhet använda en mängd blanketter, i vilkas tryckta text ordet folkpension förekommer. Det skulle förorsaka mycket extra arbete och mycken tidsspilla om dessa blanketter skulle behöva ändras eller utbytas mot andra i de fall utbetalningen avser änklings- eller änkebidrag.

Överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Kronobergs län och styrelsen för svenska landskommunernas förbund, vilka tillstyrkt att bidrag utginge till änkor, ha ställt sig tveksamma inför förslaget om bidrag till änklingar. Därvid har framhållits, dels att dylikt bidrag av föreslagen storlek bleve ineffektivt och dels att änklingars rätt till bidrag för egen del och till särskilt barnbidrag borde bedömas ensartat.

Beträffande förutsättningarna för erhållande av bidrag har *statskontoret* föreslagit, att bidrag skulle utgå endast i fall då flera än ett barn finnas och yngsta barnet icke uppnått sju års ålder. Till stöd härför har anförts:

Allteftersom barnen börja skolan ökas möjligheterna för änkan att frigöra sig för förvärvsarbete. Bidrag av här ifrågavarande slag synes därför enligt statskontorets mening icke böra utgå längre än till dess yngsta bar-

net uppnår sju års ålder. Finnes allenast ett barn, kan det ur arbetsmarknadssynpunkt icke anses försvarligt att binda kvinnan vid hemmet genom att låta bidrag till hennes försörjning utgå. I en dylik situation bör det stå klart för henne, att hon som regel har att själv sörja för sitt uppehälle, vilket också torde kunna ske, om barnet under hennes arbetstid inlämnas på något av de för detta ändamål inrättade daghemmen, som numera förekomma i allt större antal.

Överståthållarämbetet har ansett, att änkebidraget icke bör utgå med mindre det finnes minst tre barn under 16 år, varav ett är under 10 år. Härom har ämbetet yttrat:

Inom kommittén har övervägts att låta alla ensamstående kvinnor med barn bliva delaktiga av den särskilda hjälpform, som föreslagits närmast med tanke på änkor. Emellertid har man med hänsyn till risken för att de ogifta mödrarnas arbetskraft därigenom komme att undandragas arbetsmarknaden icke velat giva förslaget en så starkt vidgad innebörd. Enligt överståthållarämbetets mening bör man dock icke förbise, att beträffande änkor i den ålder att de ha barn under tio år i allmänhet samma risk föreligger, därest antalet barn icke är så stort, att vården av barnen ger dem full sysselsättning. I nuvarande arbetskraftsläge, vilket kan komma att bestå under lång tid, måste positiva åtgärder vidtagas för att tillföra arbetsmarknaden kvinnlig arbetskraft och givetvis alla åtgärder undvikas som verka i motsatt riktning. Den av kommittén framhållna synpunkten att änkan bör beredas möjlighet att hålla samman hemmet kan därför ej tillmätas utslagsgivande betydelse, så mycket mindre som en ung arbetsför änkas hem ej behöver bli spolierat därför att hon åtar sig yrkesarbete och lämnar barnet eller barnen å daghem. Denna ståndpunkt bör emellertid utgöra ett ytterligare skäl till de förut föreliggande för en utbyggnad av daghemsinstitutionen i snabbast möjliga takt.

En reservant inom socialstyrelsen (byråchefen Jerneman) har med godkännande i övrigt av kommitténs förslag ansett att, då ett barn som just fyllt 10 år endast i undantagsfall vore i stånd att taga hand om sig självt, åldersgränsen icke borde sättas lägre än 12 år.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har anfört bl. a.:

Det kan ifrågasättas, om icke det av kommittén nu framlagda förslaget om bidrag till änklingar och änkor med barn åtminstone i vissa fall uppmuntrar till att änkor på ett i synnerhet för dem själva icke lyckligt sätt stanna i hemmet. Särskilt gäller detta kvinnor med ett barn, som blivit änkor efter endast få års äktenskap.

Beträffande andra ensamstående mödrar än änkor är det av stor betydelse både för mor och barn att modern kan få behålla sitt barn hos sig och härigenom bereda hemgemenskap mellan sig och barnet.

Hela denna fråga hur och till vilken grad hjälp från det allmänna bör beredas änkor, änklingar eller ogifta (frånskilda) mödrar, som vilja behålla sitt barn eller sina barn hos sig, är synnerligen betydelsefull men samtidigt mycket komplicerad. Med hänsyn härtill vill förbundet föreslå, att densamma göres till föremål för förnyad undersökning, därvid det synes tillrådligt att avvakta med framläggandet av reformförslag, till dess erfa-

renhet vinnes om den inverkan, som de allmänna barnbidragen, de särskilda barnbidragen och de bostadssociala förmånerna få på änkers, änkringars och ogifta mödrars förhållanden.

Beträffande särskilt frågan huruvida bidrag böra utgå även till andra ensamstående mödrar än änkor hava *socialstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms och Gävleborgs län samt barnavårdsnämnden i Stockholm* funnit skäl tala härför.

Socialstyrelsen har med hänsyn till svårigheten att överblicka de ekonomiska konsekvenserna av en utvidgning av förslaget till att omfatta även ogifta och fränskilda mödrar funnit önskvärt att frågan gjordes till föremål för utredning.

Departementschefen.

I likhet med socialvårdskommittén anser jag det påkallat, att änkor, som ha att vårda minderåriga barn och därigenom äro bundna vid hemmet, av allmänna medel erhålla bidrag till sin egen försörjning. Frågan är emellertid, när en änka kan anses bunden vid hemmet i sådan mån att hennes möjligheter att utöva förvärvsarbete äro i avsevärd mån beskurna. Bidraget bör icke erhålla sådan karaktär att det kan tänkas i större utsträckning verka återhållande på änornas vilja att genom eget arbete sörja för familjens uppehälle. Sett ur denna synpunkt sammanhänger hjälpbehovet nära med barnens antal och ålder. Ju flera och yngre barnen äro, desto större måste behovet av stöd vara. Men även en änka med endast ett barn kan vara i behov av understöd för egen del, om barnet är sjukligt eller eljest svårskött eller nödig tillsyn ej kan beredas detsamma under tid då modern kunde taga förvärvsarbete. I sistnämnda hänseende må särskilt framhållas, att tillgången på daghemsplatser ej svarar mot behovet. Och även om sådant hinder för förvärvsverksamhet ej föreligger, är modern mången gång genom hemsysslorna belagen möjligheten att fullt utnyttja sin förvärvsförmåga. På grund härav är jag icke benägen att, såsom föreslagits i vissa yttranden, i princip begränsa rätten till ifrågavarande bidrag att gälla endast vid större barnantal. Hänsyn till de synpunkter som föranlett kravet på sådan begränsning synes emellertid böra tagas vid bestämmandet av bidragets belopp. Detta bör sålunda ej sättas så högt att en änka, som har möjlighet att skaffa sig förvärvsarbete, kunde tänkas hellre vilja lyfta bidrag än åtaga sig arbetet. Det lär knappast kunna påstås, att det av socialvårdskommittén föreslagna maximibeloppet, 600 kronor om året jämte bostadstillägg, kan i nämnvärd omfattning hava sådan verkan. Med hänsyn härtill och på de skäl kommittén i övrigt anfört godkänner jag kommitténs förslag i fråga om beloppets storlek.

Jag finner ej anledning frånga kommitténs förslag att här avsett bidrag skall kunna utgå till dess barnet eller, om flera barn finnas, yngsta barnet fyllt tio år.

Såsom förutsättning för rätt till bidrag bör i enlighet med vad kommittén anfört stadgas, att änkan har vårdnaden om barnet och stadigvarande bor tillsammans med detta. Såsom kommittén föreslagit bör bidraget upphöra att utgå, om änkan gifter om sig.

Kommittén har på anförda skäl ansett, att bidrag av den art varom här är fråga icke bör utgå till andra ensamstående mödrar än änkor. Otvivelaktigt tala vissa skäl för en utvidgning av hjälpformen till att omfatta även ogifta och frånskilda mödrar. Jag är emellertid med hänsyn till de av kommittén befarade och andra tänkbara konsekvenser av en sådan utvidgning icke beredd att nu taga ståndpunkt till frågan.

För en änklings med minderåriga barn uppkommer ofta genom hustruns frånfalle behov av särskild barnhjälp, vilket för lägre inkomsttagare regelmässigt torde medföra en ökning av kostnaderna för familjens uppehälle. Då änkingen endast sällan torde kunna öka sina inkomster, kan det bereda honom stor svårighet att få dessa att räcka till de ökade utgifterna. Med hänsyn härtill kan det vara påkallat att tillerkänna honom särskilt understöd från det allmänna. Kommittén har föreslagit att till änklings skall kunna utgå bidrag efter samma normer som till änka, därvid kommittén emellertid själv framhållit, att sådant änklingsbidrag med hänsyn till de föreslagna inkomstgränserna komme att utgå endast i mera sällsynta fall. Om hjälpen till änklingsarna skulle erhålla ett vidsträcktare tillämpningsområde, måste inkomstprövningen göras lindrigare. Om det föreslagna änkebidraget i detta hänseende anses godtagbart, bör det emellertid enligt min mening icke förekomma att hjälpen till änklingsarna göres rikligare. Ehuru jag inser, att ett änklingsbidrag av den utformning som kommittén förordat icke kan komma till någon större användning, vill jag likväl med hänsyn till de allra mest behövande fallen tillstyrka att förslaget genomföres.

Pensionsstyrelsen har ansett det lämpligt, att i lagen om bidrag till änklingsarna och änkor med barn intages stadgande om att bidraget skall anses som folkpension. Vad styrelsen anfört till stöd härför synes mig emellertid icke vara tillräcklig anledning till en sådan åtgärd. Jag vill i detta sammanhang vidare anmärka, att den föreslagna bidragsformen enligt min mening bör betraktas endast som ett provisorium. Liksom änkepensioneringen enligt folkpensioneringslagen synes den böra bli föremål för översyn i samband med ett mera fullständigt klarläggande av vilka stödformer som äro lämpliga i sådana fall, då en familjs ekonomiska läge helt förändras genom försörjarens frånfalle.

Specialmotivering.

Förslaget till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

1 §.

I enlighet med socialvårdskommitténs förslag ha de barn som skola omfattas av lagen icke särskilt omnämnts i denna paragraf utan först i 5—7 §§.

2 §.

Andra stycket i kommitténs förslag innehåller en bestämmelse om samverkan mellan pensionsnämnd och barnavårdsnämnd, vilken bestämmelse överförts till 16 §.

3 §.

I likhet med vad som stadgas i 2 § nuvarande lag om barnbidrag fastslås här, att rätt till särskilt barnbidrag i princip endast tillkommer barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas i riket.

Beträffande lagens tillämplighet på utlänningar gäller för närvarande att Konungen äger, under förutsättning av ömsesidighet, träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpning av lagen på dess undersåtar. Socialvårdskommittén har erinrat om att villkoret om ömsesidighet för sådan överenskommelse beträffande folkpensionsförmåner avskaffats i den nya folkpensioneringslagen och föreslagit att villkoret måtte uteslutas jämväl ur lagen om särskilda barnbidrag. Jag biträder detta förslag.

Kommittén har vidare anfört:

Det torde böra erinras om att Konungen enligt lag den 17 juni 1938 äger förordna, att bl. a. sociala förmåner skola tillkomma personer, vilka icke någonstädes äga medborgarskap eller, ehuru de äga medborgarskap, icke åtnjuta sitt hemlands beskydd. Sådant förordnande kan givas i varje fall då i lag eller författning bestämts att Konungen under förutsättning av ömsesidighet äger förordna, att lagen eller författningen skall äga tillämpning å utländsk medborgare. Den omständigheten att ömsesidighetsvillkoret utgått ur folkpensioneringslagen och lagen om särskilda barnbidrag läser icke föranleda, att möjligheten att tillämpa 1938 års lag i fråga om folkpensioner och barnbidrag därmed skulle vara utesluten. Kommittén anser sig böra framhålla, att med stöd av ifrågavarande stadgande hjälp i form av barnbidrag (och även bidragsförskott) kan och bör beredas barn, som vistas i Sverige som flyktingar från land, vars beskydd de ej åtnjuta.

Till vad socialvårdskommittén sålunda yttrat kan jag ansluta mig.

4 §.

Denna paragraf överensstämmer med 2 § andra stycket gällande lag. I likhet med socialvårdskommittén, som till övervägande upptagit frågan om utsträckning av rätten till barnbidrag att gälla även barn i åldern 16—18 år, finner jag ej anledning medgiva sådan utsträckning.

5 §.

I denna paragraf lämnas bestämmelser om barnbidrag till föräldralösa och vissa med dessa i ekonomiskt hänseende jämställda barn. Paragrafen motsvarar nuvarande 4 § 1 mom., 5 § 1 mom. och 6 § 1 mom. Dock ha stadgandena angående adopterade barn utbrutits och överförts till 7 §, i vilken samlats alla bestämmelser om adopterade barn.

Socialvårdskommittén har föreslagit, att förhöjt barnbidrag skall utgå förutom för barn, vars föräldrar avlidit, för annat barn, då vårdnaden om detsamma överflyttats till särskilt förordnad förmyndare samt barnet ej stadigvarande bor tillsammans med fadern eller modern. Till motivering för detta helt nya stadgande har kommittén anfört:

Vad som i första hand föranlett socialvårdskommittén att föreslå denna utökning av den grupp som skall vara berättigad till förhöjt barnbidrag är hänsynen till barn utom äktenskap, vars moder avlidit. Därast barnet icke omhändertages av fadern, blir hjälpbehovet i regel detsamma som för ett barn, vars båda föräldrar avlidit. Faderns underhållsbidrag eller samhällets bidragsförskott är oftast otillräckligt för barnets försörjning. Om fadern är okänd befinner sig barnet i precis samma situation som det barn, vars båda föräldrar vederligen äro döda. — Den föreslagna bestämmelsen är emellertid ej begränsad att avse endast de nu nämnda barnen. Den har fått en så vid avfattning att den inrymmer alla barn som icke omhänderhavas av sina föräldrar eller någon av dem. Om således föräldrarna fråntagits vårdnaden på grund av missbruk vid utövandet av densamma eller av annan orsak, blir barnet berättigat till barnbidrag under förutsättning att det ej bor hos någon av föräldrarna.

Bestämmelsen om att barnbidrag enligt denna paragraf skall vara uteslutet, då barnet stadigvarande bor tillsammans med någon av föräldrarna, har dikterats av liknande skäl som vid 1943 års revision av bidragsförskottslagen ledde till den ändringen i sagda lag, att bidragsförskott ej skulle kunna utgå till barn som bor tillsammans med sin fader. Denna ändring hänförde sig ej i första rummet till fall då barnet vistas hos fadern och får sin huvudsakliga försörjning av denne. I dylika situationer hade bidragsförskott ansetts uteslutet redan innan ändringen genomfördes. Ändringen siktade på fall då barnet vistas hos t. ex. farföräldrarna tillsammans med fadern, utan att denne har den rättsliga vårdnaden och utan att han kan sägas i högre grad — i varje fall direkt — bidra till barnets försörjning. Särskilt inträffar detta i fråga om hemmasöner på landsbygden. Det ansågs bäst överensstämma med bidragsförskottslagets syfte, att förskott icke beviljades i dylika fall. De synpunkter som varit avgörande för detta ståndpunktstagande föranleda jämväl till att ej heller barnbidrag enligt förevarande paragraf bör utgå till barn som bor tillsammans med sin fader. Detsamma bör naturligtvis gälla även i fråga om barn som bor tillsammans med sin moder.

Mot avfattningen av första stycket andra punkten kan måhända göras den invändningen, att möjligheten att erhålla barnbidrag med relativt högt belopp kan utgöra en frestelse för exempelvis en moder till barn utom äktenskap att söka bli befriad från vårdnaden för att därigenom uppnå större förmåner för barnet. Någon risk att modern av egen nytta skulle låta sig skiljas från vårdnaden föreligger dock ej, eftersom det icke är hon utan den särskilt förordnade förmyndaren som kommer att uppbära barnbidraget och

hon icke befrias från sin underhållsskyldighet när vårdnaden fråntages henne. Hon blir då skyldig att betala underhållsbidrag, vilket kan uttagas bland annat genom införsel i lön. Emellertid kan det tänkas, att bestämmelsen kan påverka kommunala förtroendemän att söka få till stånd vårdnadsöverflyttningar i större utsträckning än nu. Då överflyttning av vårdnad kräver domstols medverkan, torde det dock icke kunna förekomma att modern skiljes från vårdnaden i andra fall än där det i och för sig skulle vara påkallat.

Den av socialvårdskommittén föreslagna utvidgningen av kretsen av de barn, till vilka förhöjt barnbidrag skall utgå, har föranlett erinringar i några yttranden. *Pensionsstyrelsen* finner det icke kunna uteslutas, att den föreslagna regeln skulle kunna giva anledning till vårdnadsöverflyttningar även i andra fall än där sådana i och för sig skulle vara påkallade, och avstyrker införandet av en generell bestämmelse om att förhöjt barnbidrag skall tillerkännas barn så snart överflyttning av vårdnaden till särskilt förordnad förmyndare skett. *Pensionsstyrelsen* har i stället föreslagit, att dylika barn, där ej särskilda skäl föranleda till annat, skola få åtnjuta barnbidrag med samma belopp som änkors och invaliders barn. Även *överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Malmöhus län* och *barnavårdsnämnden i Stockholm* ha gjort erinringar mot socialvårdskommitténs förslag i denna del. *Överståthållarämbetet* och *barnavårdsnämnden i Stockholm* anse bestämmelsens räckvidd böra begränsas till de fall som motiverat förslaget, nämligen då vårdnaden överflyttats till särskilt förordnad förmyndare i anledning av att ogift eller fränksild moder avlidit. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* avstyrker helt den föreslagna bestämmelsen.

I likhet med vad hittills gällt bör särskilt barnbidrag utgå med förhöjt Departements-
chefen. belopp för barn, vars föräldrar avlidit. Socialvårdskommittén har föreslagit att med dessa barn skulle jämsställas annat barn, då vårdnaden om detsamma överflyttats till särskilt förordnad förmyndare samt barnet ej stadigvarande bor tillsammans med fadern eller modern. Förslaget har i första hand föranletts därav att barn utom äktenskap, vars moder avlidit, befinner sig i en situation, som i hög grad erinrar om de föräldralösa barnens. Överhuvudtaget synes, då en av föräldrarna avlidit och den efterlevande icke ansetts kunna betros med vårdnaden om barnet, detta böra åtnjuta samma bidrag till sin försörjning som ett föräldralöst barn. Med hänsyn till den risk för missbruk genom vårdnadsöverflyttning, som i andra fall kan föreligga, torde emellertid bestämmelsen böra begränsas att avse endast dessa kategorier. Jag förordar sålunda att förhöjt barnbidrag skall utgå till barn, vars fader eller moder avlidit, då vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare. Såsom kommittén föreslagit bör såsom en ytterligare förutsättning uppställas att barnet ej stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna.

I andra stycket av förevarande paragraf ha upptagits bestämmelser om

det förhöjda barnbidragets belopp och om hänsynstagande vid dess bestämmande till barnets egen inkomst, vilka överensstämma med socialvårdskommitténs förslag utom såtillvida att beloppet sänkts från 480 till 420 kronor. Angående skälen härför hänvisas till den allmänna motiveringen.

En erinran om att underhållsbidrag samt bidragsförskott, vartill barnet må vara berättigat, skall räknas som inkomst för barnet har, i enlighet med vad socialvårdskommittén föreslagit, upptagits i sista punkten av stycket. Till allmänt barnbidrag bör, i vart fall om barnet ej har egen inkomst, hänsyn ej tagas vid tillämpning av stadgandet.

6 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 4 § 2 mom., 5 § 2 mom. och 6 § 2 mom. andra stycket. Samtliga bestämmelser angående barnbidrag till adopterade barn ha dock överflyttats till 7 §. Paragrafen innehåller fyra moment, vilka i det följande redovisas var för sig. Socialvårdskommitténs förslag upptager även ett femte moment med en bestämmelse om maximering av det sammanlagda bidragsbeloppet till 1 500 kronor. Såsom i den allmänna motiveringen angivits har denna regel uteslutits i departementsförslaget.

1 mom. I detta moment ha de barn, som äga åtnjuta särskilt barnbidrag med normalbeloppet 250 kronor om året, förtecknats under fem punkter. I vissa fall kan barn som är berättigat till barnbidrag enligt någon av dessa punkter äga rätt till särskilt barnbidrag även på grund av stadgandet i 5 § 2. I dessa fall utgår givetvis bidraget med det högre beloppet.

Här ifrågavarande moment har, fränsett några smärre jämkningar av formell natur, oförändrat upptagits från socialvårdskommitténs förslag. Den utvidgning av lagstiftningens omfattning, som härigenom föreslås, har i huvudsak motiverats i det föregående. Medan enligt gällande lag arbetsoförmåga hos försörjaren i vissa fall medför rätt till barnbidrag för hans (hennes) barn, har i förslaget anknytning i motsvarande situation gjorts till att försörjaren åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering. Att sjukbidrag här jämföras med invalidpension torde icke erfordra någon särskild motivering. Beträffande ålderspension såsom konstituerande rätt till särskilt barnbidrag för pensionärens barn synes det uppenbart att en invalid, då hans invalidpension vid uppnådda 67 års ålder ersättes med ålderspension, icke skall mista barnbidraget. Även i andra fall, där saken blir aktuell, torde det få anses riktigt att ålderspension skall medföra rätt att åtnjuta särskilt barnbidrag.

En nyhet i förslaget är att särskilt barnbidrag i anledning av att moder eller styvfader åtnjuter folkpension kan utgå icke endast då modern har vårdnaden om barnet utan även då hon stadigvarande bor tillsammans med detsamma. Här har kommittén framför allt åsyftat fall då vårdnaden

utövas av moderns föräldrar och modern bor i föräldrahemmet. Enligt *pensionsstyrelsens* mening bör emellertid den rätt till barnbidrag, varom här är fråga, icke grundas på ett faktiskt samboende. Syftet att möjliggöra rätt till barnbidrag i det av kommittén särskilt anförda fallet syntes styrelsen lämpligare kunna vinnas genom ett stadgande om på fri skälighetsprövning i varje särskilt fall beroende rätt till barnbidrag, när vårdnaden överflyttats till särskilt förordnad förmyndare.

Vad pensionsstyrelsen sålunda anført har icke synts mig böra medföra någon avvikelse från kommittéförslaget. Då ett samboende med modern i stadgandets mening i princip bör anses föreligga endast då barnet är mantalsskrivet hos modern, torde svårigheter vid stadgandets tillämpning merendels ej behöva befaras.

2 mom. För den här upptagna bestämmelsen om det särskilda barnbidragets maximibelopp har redogjorts tidigare.

3 mom. Detta moment innehåller regler för inkomstprövningen med hänsyn till försörjarens inkomst.

Angående storleken av den avdragsfria inkomsten och avdragsfaktorn hänvisas till den allmänna motiveringen.

Vid avfattningen av första och andra styckena har den ledande synpunkten varit att inkomstprövningen bör ske i förhållande till inkomsten för den som har den faktiska omvårdnaden om barnet.

I andra stycket har gjorts en av ändringen i 5 § första stycket andra punkten påkallad jämkning av kommitténs förslag.

Bestämmelsen i tredje stycket föranledes av att barnbidraget, även då flera barn finnas, bestämts till visst belopp för varje särskilt barn, ej såsom nu till ett gemensamt belopp för dem alla.

Fjärde stycket innehåller ett stadgande, som saknar motsvarighet i gällande lag. Stadgandet belyses bäst med ett exempel. Om en änka har dels ett barn i äktenskapet, för vilket hon är berättigad till barnbidrag, och dels ett barn utom äktenskapet, skall barnbidraget minskas med endast hälften av det enligt första stycket beräknade avdragsbeloppet. Detsamma blir förhållandet, om änka med ett barn i äktenskapet med den avlidne mannen gifter om sig och i det nya äktenskapet får ännu ett barn.

4 mom. Beträffande detta stadgande hänvisas till den allmänna motiveringen.

Genom avfattningen av förevarande bestämmelse har liksom i gällande lag utmärkts, att barnbidrag är subsidiärt i förhållande till bidragsförskott. Det föreligger icke valfrihet mellan de båda hjälpformerna. Sökes icke bidragsförskott, då barnet är berättigat till sådant, skall likväl det förskott som efter ansökan kunnat utgå avdragas å barnbidraget. Detta innebär i själva verket, att barnbidrag aldrig kan utgå om arbetsför faders underhållsbidrag uppgår till 250 kronor eller mera om året.

7 §.

I denna paragraf ha upptagits samtliga bestämmelser angående barnbidrag till adopterade barn. Bestämmelserna överensstämman i sak med de nu gällande (1 § andra stycket, 4—6 och 15 §§) med de avvikelser som betingats av innehållet i de föreslagna 5 och 6 §§.

8 §.

Denna paragraf upptager regler om beräkningen av årsinkomsten. I den nuvarande barnbidragslagen återfinnas motsvarande bestämmelser i 6 § 2 mom.

Beträffande uppskattningen av barns inkomst gäller för närvarande den specialregeln, att avkastning av fastighet och kapital skall höjas med tre procent av det belopp, varmed sammanlagda behållna värdet av fastighet och kapital må överstiga 2 000 kronor. Någon anledning att bibehålla skilda grunder för uppskattning av försörjares och av barns egen kapitalinkomst har socialvårdskommittén ansett ej föreligga. Socialvårdskommittén har därför föreslagit en regel av innebörd, att inkomstprövningen såväl när det gäller försörjarens som barnets inkomst skall ske i enlighet med de grunder, som angivas i 14 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering. Såsom inkomst skall dock enligt förslaget icke räknas bidrag, vartill änkan må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn och ej heller allmänt eller särskilt barnbidrag.

I 14 § 1 mom. folkpensioneringslagen stadgas att med årsinkomst avses all den inkomst, för år räknat, som någon skäligen kan antagas komma under den närmaste tiden åtnjuta, dock att som inkomst icke räknas annan folkpensionsförmån än blindtillägg och ej heller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva. I andra momentet av samma paragraf föreskrives i första stycket, att beträffande inkomst, som helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, uppskattningen skall verkställas efter regler, som fastställas av Konungen, och i andra stycket, att vid uppskattningen av förmögenhets avkastning denna skall höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 7 500 kronor och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor.

Pensionsstyrelsen har i sitt yttrande över socialvårdskommitténs förslag framhållit, att beträffande uppskattning av barns egen inkomst hänvisning ej borde göras till folkpensioneringslagens bestämmelser, då detta — bl. a. när barn vore delägare i fastighet — skulle kunna medföra att för varje barn upptoges bostads- och bränslevärderna enligt för tillämpningen av folkpensioneringslagen utfärdade bestämmelser. Vidare kunde ifrågasättas lämpligheten av att kapitalbelopp ända upp till 10 000 kronor för varje särskilt barn ej skulle påverka barnbidraget i vidare mån än den årliga räntan överstege 100 kronor.

I fråga om inkomstuppskattningen gäller för närvarande, att försörjarens ^{Departements-} ^{chefen.} inkomst beräknas i överensstämmelse med de grunder, som angivas i folkpensioneringslagen. Beträffande barnets egen inkomst hänvisas däremot ej till nämnda lag. Några skäl för en ändring härutinnan föreligga enligt min mening icke, bl. a. med hänsyn till vad pensionsstyrelsen anfört. Beträffande uppskattningen av barnets inkomst av kapital delar jag i princip socialvårdskommitténs uppfattning att samma regler böra gälla som vid inkomstuppskattningen för försörjaren. Då emellertid barn med kapital över 10 000 kronor i regel torde ha så stor inkomst att särskilt barnbidrag ej kan utgå, synas särskilda bestämmelser för uppskattningen av barnets egen inkomst överhuvudtaget icke vara nödvändiga.

Beträffande stadgandet i övrigt är den av socialvårdskommittén föreslagna regeln om att allmänt barnbidrag ej skall räknas som inkomst överflödig, då förslag om tillägg till 14 § folkpensioneringslagen av denna innebörd kommer att föreläggas årets riksdag. Att särskilt barnbidrag ej skall räknas såsom inkomst är självfallet.

9 §.

I fråga om den här föreslagna bestämmelsen att barnbidrag skall avrundas till närmaste hela kronotal må nämnas, att socialvårdskommittén föreslagit jämkning till sådant belopp, varav en tolftedel utgör helt kronotal. Denna regel synes ej böra bibehållas, då maximibeloppet för särskilt barnbidrag enligt 6 § fastställes till 250 kronor om året.

10 §.

Enligt 15 § 1 mom. folkpensioneringslagen skall invalidpension respektive sjukbidrag indragas, då arbetsförmågan hos den som åtnjuter förmånen befinnes icke längre vara så nedsatt att förutsättning för erhållande av folkpension föreligger. Om folkpensionären har barn och barnbidrag utgått på grund av invaliditeten, skulle även barnbidraget indragas. *Socialvårdskommittén* har framhållit, att detta i många fall skulle bereda svårigheter för en strikt invaliditetsprövning. Särskilt vid stort barnantal kunde familjen försättas i en prekär situation, om barnbidraget på en gång indroges. På grund härav har kommittén funnit lämpligt föreslå, att barnbidrag skall kunna, då folkpensionen indrages, fortsätta att utgå under en övergångstid med efter hand nedsatt belopp. Meningen vore att bidraget skulle underlätta anpassningen till den nya situation som uppstått, då familjen måste leva på familjemedlemmarnas egna inkomster.

Kommittén har betonat att den föreslagna regeln icke borde komma till generell användning, utan endast då särskilda skäl därtill föreläge. Erforderliga normer borde få utbildas i praxis.

I 10 § av kommitténs förslag har upptagits en regel av angiven innebörd. Enligt denna må efter ansökning barnbidrag i ifrågavarande fall

beviljas att utgå med efter hand nedsatt belopp under ytterligare högst ett år.

Pensionsstyrelsen har i sitt yttrande över kommitténs förslag uttalat, att barnbidraget i det avsedda fallet icke borde »beviljas» utan förklaras fortfarande skola utgå. Särskild ansökning torde icke fordras härför. Pensionsstyrelsen har vidare framhållit, att kommittén icke syntes ha tänkt sig att barnbidrag, som skall indragas, enär för viss tid beviljat sjukbidrag upphör efter den bestämda tidens förlopp, skulle kunna fortsätta att utgå under annan förutsättning än att en ny ansökning om folkpension och barnbidrag beviljades.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har uttalat tvekan beträffande förslaget om rätt för pensionsstyrelsen att, när invalidpension indragits på grund av att invaliditet ej längre föreligger, låta barnbidrag till invalidens barn utgå under en begränsad övergångstid. Enligt vad länsstyrelsen anfört måste förutsättningen för att invalidpension indroges vara att vederbörande återvunnit sin arbetsförmåga och vore i stånd att draga försorg om de sina. Därtill komme, att man måste utgå från att — sedan den nu planlagda utbyggnaden av samhällets verksamhet för att bereda partiellt arbetsföra sysselsättning genomförts — en person av här ifrågavarande slag beretts sysselsättning redan innan han helt återvunnit arbetsförmågan. Indragningen av folkpensionen kunde rimligtvis ske först sedan man konstaterat att han återvunnit arbetsförmågan på ett sådant sätt att han hade normala förutsättningar att försörja sig och sin familj. Det måste då anses tveksamt, om man skulle behöva genom bibehållna barnbidrag bereda honom ytterligare andrum för att anpassa sig efter förhållandena å arbetsmarknaden. Skulle man emellertid anse sig likväl böra beträda denna väg, måste det i varje fall vara olämpligt, att den skälighetsprövning som skulle förekomma i varje särskilt fall verkställdes av pensionsstyrelsen eller efter normer som angivits av pensionsstyrelsen.

*Departements-
chefen.*

Någon motsvarighet till den av socialvårdskommittén föreslagna bestämmelsen att barnbidrag, som utgår på grund av att försörjare åtnjuter invalidpension (sjukbidrag), icke skall omedelbart indragas då försörjaren befinner sig längre vara invalid finnes icke i gällande lag. På de av kommittén anförda skälen synes emellertid en regel av denna innebörd böra införas i lagen. I enlighet med pensionsstyrelsens förslag torde den av kommittén föreslagna lagtexten böra undergå viss jämkning. I undantagsfall bör särskilt barnbidrag, som utgått medan försörjaren åtnjuter sjukbidrag, kunna utgå även sedan den för sjukbidragets åtnjutande på förhand bestämda tiden gått till ända.

11—13 §§.

Dessa paragrafer överensstämma i sak med kommitténs förslag, som bygger på den gällande lagstiftningen.

14 §.

Bestämmelsen i första stycket, att barnbidrag icke utgår för tid, under vilken kostnaderna för barnets vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel, överensstämmer i sak med motsvarande stadganden i 1943 års bidragsförskottslag och förslaget till lag om allmänna barnbidrag.

Pensionsstyrelsen har ifrågasatt om icke bestämmelsen borde utvidgas till att avse samtliga fall, då kostnaderna bestridas av allmänna medel utan återbetalningsskyldighet för barnet eller dess föräldrar. Bestämmelsen skulle således ej endast avse de fall då kostnaderna helt bestridas av statsmedel. Styrelsen har framhållit att även om denna utvidgning genomfördes det torde komma att kvarstå fall, då barnbidrag utgår, ehuru barnet utan återbetalningsskyldighet får sin försörjning av annan än föräldrarna, t. ex. av en stiftelse. Detta förhållande syntes emellertid knappast böra lösas genom en utvidgning av 14 §. I många av dessa fall, t. ex. då barnet är intaget å arbetsstuga i Västerbottens eller Norrbottens län eller å dispensärbarnhem, utginge ett jämförelsevis stort bidrag av allmänna medel. Här torde problemet möjligen kunna få sin lösning genom ändring av föreskrifterna om beviljandet av sådant bidrag.

I det förslag till lag om allmänna barnbidrag, som genom proposition<sup>Departements-
chefen.</sup> nr 220 förelagts årets riksdag, har upptagits en bestämmelse av innebörd att sådant bidrag icke skall utgå för tid, varunder barn är intaget i statlig anstalt, där vården är kostnadsfri. Bestämmelsen motiverades med att det skulle innebära en onödig dubbelföring att låta barnbidrag utgå för dessa barn. Denna synpunkt äger giltighet även beträffande de särskilda barnbidragen. Däremot kan icke från en sådan utgångspunkt motiveras en utvidgning av bestämmelsen i enlighet med vad pensionsstyrelsen förordat till att avse samtliga fall, då kostnaderna bestridas av allmänna medel utan återbetalningsskyldighet för barnet eller annan enskild person. Någon avvikelse från kommittéförslaget i denna del finner jag mig därför ej böra föreslå.

I andra stycket av 14 § har från socialvårdskommitténs förslag upptagits en bestämmelse att där på grund av stadgandet i första stycket barnbidrag skulle innehållas för del av kalendermånad, bidraget dock skall utgå oavkortat för den månaden. En motsvarande regel återfinnes i 17 § andra stycket folkpensioneringslagen.

15 §.

I huvudsaklig anslutning till socialvårdskommitténs förslag upptagas i denna paragraf bestämmelser om vilken pensionsnämnd som i varje fall är behörig handlägga ärende angående särskilt barnbidrag samt regler för an-

sökning om bidrag. Paragrafen motsvaras av 9 § 1 mom. nuvarande barnbidragslagen samt 33 § folkpensioneringslagen och står i huvudsaklig överensstämmelse med vad i dessa lagrum stadgas. Vissa smärre jämkningar ha dock vidtagits.

Regeln i 15 § första stycket 2. är ny och avser den kategori bidragsberättigade, som upptagits i 5 § första stycket 2. Det föreslås att ansökning om barnbidrag enligt detta stadgande skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där den av föräldrarna, från vilken vårdnaden överflyttats, vid tiden för överflyttningen var mantalsskriven. Detta innebär, att för visst barn eu och samma pensionsnämnd alltid är behörig handlägga ärenden om barnbidrag på ifrågavarande grund, oberoende av om den efterlevande av föräldrarna senare flyttar och mantalsskrives inom annat pensionsdistrikt.

I enlighet med kommitténs förslag har rätt att ansöka om barnbidrag ansetts böra tillkomma även barnavårdsman.

16 §.

Första momentet av denna paragraf motsvarar nuvarande 9 § 1 mom. sista stycket och innehåller sålunda bestämmelser av innebörd att beträffande handläggningen av ärenden rörande särskilda barnbidrag folkpensioneringslagens stadganden skola äga motsvarande tillämpning. Med anledning av det förslag till nya regler om folkpensioneringens administrativa handvande, som genom proposition nr 50 förelagts årets riksdag, ha vissa jämkningar gjorts i socialvårdskommitténs förslag. Sålunda torde ärenden rörande särskilda barnbidrag, som skola utgå på grund av att försörjaren åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag, böra handläggas i den ordning som gäller för dessa pensionsförmåner, d. v. s. med underställning till pensionsstyrelsen, medan övriga barnbidragsärenden böra handläggas i den ordning som gäller för änkepension. I sistnämnda fall är pensionsnämnden i princip det beslutande organet. Jämväl i fråga om rätten att anföra besvär över pensionsstyrelsens beslut innebär det förslag, som framlagts i proposition nr 50, en ändring i förhållande till vad hittills gällt. Motsvarande ändring bör gälla ifråga om särskilda barnbidrag. Några särregler torde dock icke behöva meddelas i detta hänseende. Rätten att anföra besvär i ärende angående särskilt barnbidrag har emellertid i enlighet med kommittéförslaget utsträckts till barnavårdsman för barnet.

Den hänvisning till 38, 39 och 41 §§ folkpensioneringslagen, som i kommittéförslaget upptagits i momentets andra stycke, bör på grund av föreslagna ändringar i förstnämnda paragraf icke längre avse dess femte och sjätte stycke. I 38 § femte stycket folkpensioneringslagen återfinnas visserligen bestämmelser om utbetalningstermin för folkpensionerna, vilka i princip böra äga tillämpning på barnbidragen. Bestämmelser härom synas emellertid böra meddelas i administrativ ordning.

Bestämmelsen i 16 § andra momentet överensstämmer med 9 § 2 mom. i nu gällande lag.

17 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om bidragsmottagaren. Socialvårdskommittén har till motivering av sitt med departementsförslaget i sak överensstämmande förslag till 17 § anfört:

Första stycket överensstämmer i sak med nuvarande 10 §. Enligt bestämmelsen kan pensionsstyrelsen i fall då gift kvinna har det bidragsberättigade barnet hos sig men lever åtskild från mannen-förmyndaren föreskriva att bidraget skall utbetalas till hustrun. Då barnavårdsman finnes förordnad för bidragsberättigat barn, kan utbetalning ske till denne.

Andra stycket ersätter nuvarande 11 §.

Tredje stycket motsvarar nuvarande 12 § tredje stycket. Enligt den gällande bestämmelsen skall det belopp, som må täckas med barnbidrag, beräknas efter de grunder som angivas i 51 § fattigvårdslagen, d. v. s. efter fastställd vårdtaxa. Sedan motsvarande stadgande utgått ur folkpensioneringslagen (jämför denna lag 18 § 2 mom.), synes skäl ej föreligga att bibehålla det i förevarande lag.

Pensionsstyrelsen har — utan att taga ställning till utformningen av föreskrifterna om utbetalningen av de särskilda barnbidragen — framhållit, att frågan ägde nära samband med spørsmålet om utbetalningen av de allmänna barnbidragen. Styrelsen tillägger att om utbetalningen av de båda bidragen icke nu skulle kunna samordnas, vilket givetvis vore det mest rationella, man dock borde eftersträva en så likartad behandling som möjligt av frågorna om vem som ägde uppbära bidragen. Även *barnavårdsnämnden i Stockholm* har uttalat, att reglerna för allmänna och särskilda barnbidrag böra göras lika.

Då ärenden rörande särskilda barnbidrag alltjämt böra handläggas av *Departementschefen*, pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna, synes anledning ej föreligga att nu ändra bestämmelserna om vem som skall äga uppbära det särskilda barnbidraget. Jag vill därför förorda, att 17 § i socialvårdskommitténs förslag med smärre jämkningar upptages i lagen.

18 §.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 13 §.

19 §.

Denna paragraf upptager bestämmelser om kommunernas bidrag till kostnaderna för särskilda barnbidrag. Nu gällande regler om fördelningen av kostnaderna för dessa bidrag överensstämma i princip med vad som enligt 1935 års folkpensioneringslag i dess nuvarande lydelse gäller beträffande kommunbidragen till tilläggspensionerna. Kommunerna bidraga sålunda till

kostnaderna för barnbidragen med följande andelar, nämligen för orter tillhörande ortsgrupp 1 en åttondel, för orter tillhörande ortsgrupp 2 en femtedel och för orter tillhörande ortsgrupp 3 en fjärdedel, dock att, därest Stockholm eller Göteborg hänföres till sistnämnda ortsgrupp, stadens andel skall utgöra tre tiondelar. Kommunbidraget beträffande visst barn lämnas av den kommun, vars pensionsnämnd förklarar vederbörande berättigad till barnbidrag, dock att där barnbidrag blivit ökat, den kommun, vars pensionsnämnd prövat ärendet rörande ökningen, skall tillskjuta nämnda andel av ökningen. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa kommuner emellan frågan om betalningsskyldigheten med hänsyn till vederbörandes mantalsskrivningsort eller, där sådan ej finnes, vistelseort vid det tillfälle, då barnbidraget eller ökningen söktes. Minskas barnbidrag, till vilket två eller flera kommuner lämna tillskott, skola dessa kommuners andelar i återstående belopp bestämmas efter förhållandet mellan deras förutvarande tillskott.

Enligt 1946 års folkpensioneringslag skola kommunerna bidraga till folkpensionskostnaderna enligt grunder som fastställas i särskild lag. Förslag till lag om kommunernas bidrag till folkpensionskostnaderna har genom proposition nr 222 förelagts årets riksdag. Förslaget innebär att kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för folkpensionerna med *dels* viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggs pensioner, änkepensioner och bostadstillägg, som under året utbetalats till inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst hälften av nämnda kostnad, *dels ock* hela kostnaden för särskilda bostadstillägg, som under året utgått i enlighet med av kommunen fastställda grunder.

Rörande motiveringen för förslaget, vilket utarbetats på grundval av en av särskilt tillkallade sakkunniga verkställd utredning (SOU 1946: 82) men i väsentliga delar avviker från de sakkunnigas förslag, torde jag få hänvisa till propositionen nr 222.

Socialvårdskommittén har uttalat att kommunerna framdeles böra bidraga till kostnaderna för de särskilda barnbidragen efter samma grunder som komma att fastställas beträffande kommunernas bidrag till tilläggs pensioner enligt folkpensioneringslagen.

Svenska stadsförbundets styrelse finner det naturligt att frågan om kommunbidrag löses i enlighet med vad kommittén föreslagit men erinrar om att den bestämt motsatt sig dittills framkomna förslag om grunderna för fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för tilläggs pensioner.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till att barnbidragen utformats i nära anslutning till folkpensioneringen anser jag anledning icke föreligga att beträffande barnbidragen ifrågasätta en annan fördelning av kostnaderna än den, som i förutnämnda proposition till innevarande års riksdag föreslagits beträffande

tilläggs pensionerna. I ett avseende kan emellertid sistnämnda förslag ej omedelbart tillämpas på barnbidragen. Enligt 1 § av den föreslagna lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skola kommunbidragen nämligen utgå med viss procent av kostnaderna för de pensioner, som under året utbetalats till inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade. Berättigade till barnbidrag äro emellertid vederbörande barn och deras mantalsskrivningskommun är icke alltid identisk med den kommun, vars pensionsnämnd enligt 15 § i den nu föreslagna lagen om särskilda barnbidrag är behörig pröva ansökning om sådant bidrag av det slag, varom fråga är. Sistnämnda kommun torde därför böra lämna bidrag till särskilt barnbidrag för barnet för ifrågavarande år. Härigenom synes också den bästa överensställelsen uppnås med den föreslagna lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen. Jag vill alltså förorda att 19 § med denna jämkning utformas i enlighet med bestämmelserna i sistnämnda lag.

Angående beräkandet av varje kommuns andel torde en hänvisning kunna göras till den särskilda lagen.

20 §.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 16 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

Den nya lagen bör träda i kraft samtidigt med 1946 års lag om folkpensionering, alltså den 1 januari 1948.

Övergångsbestämmelserna ha utformats enligt de grunder som tillämpats i lagen om införande av folkpensioneringslagen.

I enlighet med vad pensionsstyrelsen anfört böra omräkningsbestämmelserna förstås så, att barnbidrag som utgå enligt 4 § 2 mom. i nu gällande lag alltid skola omräknas till det belopp som bestämmes skola gälla för barnbidrag enligt 6 § nya lagen. Skulle i sådant fall rätt till det högre bidraget enligt 5 § föreligga, bör ansökning om förhöjt barnbidrag göras i vederbörlig ordning.

Förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Motiv för inrättande av denna hjälpform har lämnats i den allmänna motiveringen.

Rörande lagstiftningens detaljutformning har socialvårdskommittén bl. a. anfört:

Syftet med den föreslagna lagstiftningen är ju att vid makes död bereda den efterlevande maken möjlighet att, om barnet eller barnen vårdats i hemmet, fortfarande sammanhålla familjen. Med hänsyn härtill borde alltså bidrag egentligen ej utgå i fall då barnet eller barnen intill dödsfallet erhållit

sin uppfostran hos annan än makarna. Då emellertid i det stora flertalet fall barn i äktenskap under uppväxtåren vistas hos föräldrarna och det därför skulle onödigt komplicera tillämpningen av lagstiftningen, om såsom förutsättning för rätt till bidrag stadgades, att det i varje särskilt fall skulle prövas om barnet bott hos föräldrarna, har kommittén icke velat beträffande nu nämnda barn föreslå en regel av angiven innebörd.

Enligt kommitténs mening bör här avsett bidrag kunna utgå även i fall då den efterlevande maken har vårdnaden om annat barn än makarnas gemensamma. En änka har t. ex. barn i ett tidigare äktenskap eller utom äktenskap eller adopterat barn. Även här är det påkallat att lämna henne sådant ekonomiskt stöd att hon kan sammanhålla hemmet. I dylika fall bör emellertid för rätten till bidrag fasthållas vid villkoret, att barnet skall ha vistats i hemmet före makens död. Annars kunde modern föränledas att just på grund av möjligheten att erhålla bidrag till egen försörjning ta till sig barn, som tidigare varit utackorderat. Beträffande nu ifrågavarande barn är det betydligt vanligare än i fråga om barn i äktenskapet att uppfostran sker hos annan än modern. Det skäl som föränlett kommittén att avstå från att uppställa berörda villkor såvitt angår barn i äktenskapet äger därför icke giltighet då det gäller andra barn.

Liksom i lagen om barnbidrag böra barn, som adopterats av makar eller av faders eller moders make, jämställas med barn i äktenskap.

Om vårdnadshavaren åtnjuter folkpension, måste denna uppgå till minst det belopp som avsetts skola utgå såsom bidrag enligt förevarande lag. Vid sådant förhållande synes pensionstagaren icke böra erhålla jämväl dylikt bidrag.

Departements-
chefen.

Till vad kommittén sålunda yttrat ansluter jag mig. I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen bör beträffande här avsedda bidrag tillämpas reglerna i folkpensioneringslagen angående änkepension. Den föreslagna lagen har i anslutning till kommitténs förslag avfattats i enlighet härmed. I förhållande till kommitténs förslag innebär departementsförslaget endast den ändringen att ett av kommittén förordad stadgande av innehåll att 12 § andra punkten folkpensioneringslagen ej skulle tillämpas beträffande ifrågavarande bidrag uteslutits. 12 § andra punkten sagda lag föreskriver att änkepension, som understiger 60 kronor, ej skall utgå. Jag har i överensstämmelse med en anmärkning som framställts av pensionsstyrelsen ansett, att detta stadgande bör tillämpas även beträffande bidrag till änkor och änklingar med barn.

Förslaget till lag om ändring i bidragsförskottslagen.

Rubriken och ingressen.

I det föregående har föreslagits, att inkomstprövningen beträffande bidragsförskotten avskaffas och att förskottets maximibelopp sättes till ett enhetligt belopp av 250 kronor för år räknat. Denna ändring innebär lagtekniskt sett att de nuvarande 8 och 9 §§ ersätts med en helt ny paragraf. I övrigt ha några ändringar av mera principiell natur icke ansetts böra göras

i 1943 års bidragsförskottslag. Beträffande detaljutformningen av lagstiftningen torde med anledning av vad socialvårdskommittén och de över dess förslag hörda myndigheterna och organisationerna anfört endast några smärre jämkningar i gällande bestämmelser vara erforderliga. Med hänsyn härtill synes det icke vara påkallat att upprätta en helt ny lag. Förslag till lag om ändring i 1943 års lag har därför utarbetats inom socialdepartementet.

Beträffande vissa spørsmål, som ej ansetts böra föranleda lagändring, får jag anföra följande.

Socialvårdskommittén har föreslagit att uttrycket »rättens beslut» i 1 § första stycket och 4 § tredje stycket utbytes mot »rättens dom eller beslut». Ändringsförslaget har motiverats med att enligt nya rättegångsbalken rättens slutliga avgörande av ett mål benämnes dom, medan termen beslut användes bland annat för interimistiska avgöranden. Vad kommittén sålunda anfört torde emellertid icke med nödvändighet behöva föranleda ändring i angivna lagrum. Liksom hittills bör uttrycket »rättens beslut» kunna avse rättens slutliga avgörande utan att detta särskilt markeras i lagtexten.

Stockholms stads barnavårdsnämnd har i flera hänseenden ifrågasatt ändringar i lagstiftningen om bidragsförskott. Sålunda har nämnden ansett förskott böra utgå till och med den månad varunder barnet fyller 16 år. Nämnden har vidare velat ha till stånd en ändring av bestämmelserna i 12 § 1 mom. vilka enligt nämndens mening ledde till att en kommun icke kunde erhålla statsbidrag, då bidragsförskott utbetalats för tid efter det att faderns underhållsskyldighet upphört, medan däremot så bleve fallet, om bidragsförskottet av andra skäl upphörde att utgå. Beträffande regeln i 12 § 3 mom. har nämnden ansett regler böra införas om jämkning av beviljat bidragsförskott, därest underhållsbidragets belopp ändrades under löpande förskottsår. Härjämte har nämnden ansett en uppmjukning böra ske av bestämmelserna om eftergift av barnavårdsnämnds återkravs rätt mot den underhållsskyldige. De frågor som sålunda berörts av nämnden voro föremål för diskussion redan i samband med tillkomsten av 1943 års bidragsförskottslag och jag har funnit anledning saknas att nu vidtaga de ifrågasatta ändringarna.

Av enahanda skäl har jag ej ansett mig böra tillmötesgå av *styrelsen för svenska landskommunernas förbund* och *Stockholms stads barnavårdsnämnd* gjord hemställan att framställning om statsbidrag skall avse belopp som utbetalats under visst budgetår i stället för — såsom för närvarande gäller — belopp som belöpa på budgetåret.

I flera yttranden har spørsmålet rörande fördelningen mellan barnavårdsnämnden och den underhållsberättigade av medel som influtit genom införsel eller genom frivillig inbetalning av fadern berörts, i samband varmed yrkats införande i bidragsförskottslagen av uttryckliga bestämmelser

i detta hänseende. De särskilda spörsmål som här äro i fråga stå, som även socialvårdskommittén framhållit, i intimt samband med andra krav på reformering av införsellagen. Enligt vad jag inhämtat äro hithörande frågor föremål för övervägande inom justitiedepartementet och fördenskull har jag icke ansett mig böra ingå i närmare prövning av dessa spörsmål.

Enligt 20 § bidragsförskottslagen skall utgift för bidragsförskott, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, bestridas till tre fjärdedelar av statsverket och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet. *Socialvårdskommittén* har ansett kostnaderna böra fördelas mellan stat och kommun enligt samma grunder som komma att fastställas beträffande fördelningen av kostnaderna för tilläggs pensioner enligt folkpensioneringslagen. I anledning härav har *barnavårdsdirektören i Malmö* förklarat sig förutsätta, att blivande fördelningsregel icke blir mindre förmånlig för kommunerna än den nu gällande. *Svenska stadsförbundets styrelse* har uttalat, att det syntes i och för sig naturligt att för fördelningen skulle gälla samma fördelningsgrunder som beträffande tilläggs pensionerna, men har samtidigt erinrat om att styrelsen bestämt motsatt sig hittills framkomna förslag till sådana fördelningsgrunder.

Därest, såsom jag förordat, inkomstprövningen avskaffas beträffande bidragsförskotten, uppbäres kommunandelen i dessa väsentligen av hänsyn till vikten av att barnavårdsnämnderna fullgöra vad som åligger dem i fråga om åtgärder för förskottens återkrävande av de underhållsskyldiga. Skäl synas mig fördenskull föreligga att bibehålla en enhetlig bidragsprocent för kommunernas andel i bidragsförskottet. Jag vill fördenskull förorda, att någon ändring i detta hänseende icke göres.

Jag övergår härefter till att redogöra för de i departementsförslaget upptagna ändringarna i bidragsförskottslagen.

8 §.

Såsom inledningsvis anförts föreslås nuvarande 8 och 9 §§ skola ersättas av en ny paragraf. Motivering för bestämmelsens innehåll har lämnats i det föregående.

11 §.

I enlighet med socialvårdskommitténs förslag har i andra momentet av denna paragraf beträffande bidragsförskott för del av månad föreslagits samma ändring som i fråga om särskilt barnbidrag. Bestämmelsen i 11 § 2 mom. andra stycket om kollision mellan bidragsförskott och utrymningshjälp har ansetts kunna uteslutas ur förslaget.

I 3 mom. har i enlighet med kommitténs förslag den nuvarande hänvisningen till 51 § fattigvårdslagen uteslutits.

12 §.

Den ändring, som föreslås i 2 mom., innebär endast att reglerna om påföljd för lämnande av oriktig uppgift borttagits. Dessa regler erfordras ej, sedan inkomstprövningen av bidragsförskotten slopats.

23 §.

I första stycket av denna paragraf stadgas att om barnets moder ingått äktenskap med annan än barnets fader skall, därest denne avlidit, vad i lagen sägs om fader gälla maken, d. v. s. barnets styvfader.

Socialvårdskommitténs förslag till bidragsförskottslag upptager ingen motsvarighet till denna regel. Till motivering härav har kommittén anfört:

Enligt kommitténs förslag skall moder till barn, vars fader avlidit, få behålla barnbidrag till barnet om hon gifter sig. Styvfadern är så länge äktenskapet består underhållsskyldig mot barnet. Under tid då makarna leva åtskilda på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad (däremot ej efter äktenskapsskillnad) är styvfadern pliktig utgiva underhållsbidrag till barnet. Detta underhållsbidrag kan enligt 23 § första stycket nuvarande lagen förskotteras. Om man bibehölle denna regel, skulle alltså barnbidrag utgå under den tid makarna sammanleva, bidragsförskott och eventuellt även barnbidrag under den i regel korta hemskillnadstiden och slutligen enbart barnbidrag efter skilsmässodomen. Anledning till denna variation av bidragsformerna synes ej föreligga. Visserligen skulle, eftersom enligt kommitténs förslag inkomstprövning av bidragsförskott ej skall förekomma, bidragsförskott under hemskillnadstiden understundom kunna till beloppet överstiga det inkomstprövade barnbidraget. Härtill synes emellertid ej böra tagas hänsyn vid bedömande av förevarande spörsmål. Enligt kommitténs mening bör alltså styvfaderns underhållsbidrag*ej kunna förskotteras.

Vad socialvårdskommittén sålunda yttrat synes mig böra beaktas. Jag vill Departements-
chefen. därför föreslå, att lagens 23 § i så måtto ändras att bestämmelsen i första stycket, att styvfadern i visst fall skall vara jämställd med barnets fader, utgår.

25 §.

I denna paragraf har utgått föreskriften att klagan skall föras före klockan tolv.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

De föreslagna ändringarna i bidragsförskottslagen böra träda i kraft samtidigt med den nya folkpensioneringslagen eller den 1 januari 1948.

Då nya lagen träder i kraft löpa fortfarande de bidragsförskott som beviljats under senare halvåret 1947. Med hänsyn till den ändring som vidtagits i fråga om bidragsförskottens belopp synas de vid lagens ikraftträdande löpande förskotten böra på ett eller annat sätt jämkas. Härvid stå såsom socialvårdskommittén framhållit två utvägar till buds. Antingen kan man låta de tidigare beslutna förfalla och göra rätten till fortsatt förskott

beroende av ny ansökan eller föreskriva, att de beviljade förskotten skola av barnvårdsnämnderna jämkas i enlighet med den nya lagen. En sådan jämkning är icke förenad med större svårigheter, om inkomstprövningen avskaffas. Barnvårdsnämnderna ha ju i sitt förvar handlingar, varav framgår med vilket belopp fadern har att bidraga. Då det med hänsyn härtill synes medföra onödig omgång att kräva ny ansökan om bidragsförskott, torde det vara lämpligt att barnvårdsnämnderna åläggas jämkas förskotten i enlighet med nya lagen. Föreskrift härom har intagits i övergångsbestämmelserna. Dessa torde i övrigt ej tarva någon motivering.

Kostnadsberäkningar och anslagsfrågor.

Socialvårdskommittén har i betänkandet framlagt vissa beräkningar av de kostnader ett genomförande av kommitténs förslag skulle föranleda. Därest beträffande de särskilda barnbidragen kommitténs alternativ I godtoges, skulle kostnaderna för år uppgå till de belopp som framgå av följande sammanställning

I. Barnbidrag enligt 5 § lagen om särskilda barnbidrag (ca 1 000 barn)	kronor	500 000	
II. Barnbidrag enligt 6 § lagen om särskilda barnbidrag:			
Barn till änkor (ca 19 000 änkor, ca 32 000 barn)	kronor	8 900 000	
Barn utom äktenskap där fadern är död (ca 800 barn)	»	240 000	
Barn till fränskilda kvinnor där fadern är död (ca 100 barn)	»	30 000	
Barn till gifta invalida män (ca 9 000 fall, ca 18 500 barn)	»	5 500 000	
Barn till andra invalider	»	300 000	
Barn utom äktenskap beträffande vilka faderskapet ej fastställts, då barnet fyllt 3 år	»	1 600 000	» 16 570 000
III. Bidrag till änkor och änklingar med barn	»	3 100 000	
IV. Bidragsförskott	»	5 000 000	
			Summa kronor 25 170 000

Socialvårdskommittén uttalar vidare, att kostnaderna vid ett genomsnittligt kommunbidrag av 20 % komma att fördela sig med ungefär 20 miljoner kronor på staten och ungefär 5 miljoner kronor på kommunerna.

Beträffande detaljerna i beräkningarna torde hänvisning få ske till betänkandet.

I det föregående har jag förordat, att de föreslagna lagarna om särskilda barnbidrag och om bidrag till änkor och änklingar med barn samt de föreslagna ändringarna i bidragsförskottslagen skola träda i kraft den 1 januari 1948. Under första hälften av budgetåret 1947/48 skola alltså nu gällande bestämmelser om barnbidrag och bidragsförskott äga tillämpning.

Jag torde få erinra om att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln, punkterna 51, 52 och 92, föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna
dels till barnbidrag ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor,
dels till dyrtidstillägg å barnbidrag ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor,
dels ock till ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Till det statsrådsprotokoll över socialärenden, varav utdrag fogats vid statsverkspropositionen, anförde jag, att *pensionsstyrelsen* i särskilda skrivelser den 27 augusti 1946 beräknat medelsbehovet för nästa budgetår under anslagen till barnbidrag och till dyrtidstillägg å barnbidrag till respektive 7 100 000 och 3 300 000 kronor.

I fråga om beräkningen av anslaget till barnbidrag har pensionsstyrelsen anført i huvudsak följande.

Styrelsen har vid beräkningen ansett sig böra utgå från att **nuvarande bestämmelser** beträffande barnbidrag komma att gälla under hela budgetåret 1947/48.

Till barnbidrag anvisades för budgetåret 1945/46 8 600 000 kronor och för budgetåret 1946/47 8 250 000 kronor. Nettoutgifterna uppgingo under budgetåret 1945/46 till 7 398 350 kronor.

Antalet ikraftvarande barnbidrag har beständigt legat avsevärt under den siffra, som beräknats av 1934 års barnpensioneringssakkunniga. Under de senaste åren har dessutom en betydande nedgång kunnat konstateras. Inalles utgjorde sålunda utbetalningarna i fråga under budgetåret 1942/43 11 242 000 kronor, under budgetåret 1943/44 10 227 000 kronor, under budgetåret 1944/45 9 374 000 kronor och under budgetåret 1945/46 8 762 000 kronor. Härav kom på statsverkets del respektive omkring 9 470 000, 8 610 000, 7 890 000 och 7 400 000 kronor. Vidare understeg totalkostnaden under första halvåret 1946 totalkostnaden första halvåret 1945 med 293 800 kronor.

Därest hänsyn icke toges till den ändring i barnbidragslagen som trätt i kraft den 1 juli 1946, torde man i fortsättningen böra räkna med samma årliga nedgång i statsverkets kostnader som mellan budgetåren 1944/45 och 1945/46 eller med i runt tal 500 000 kronor. Under angiven förutsättning kan för budgetåret 1947/48 statens kostnader uppskattas till 6 400 000 kronor.

Styrelsen vill erinra, att socialvårdskommittén beräknat den av berörda lagändring föranledda kostnadsstegringen för statens del till 750 000 kronor per år. Då någon erfarenhet ännu icke kunnat vinnas om verkningarna av lagändringen, anser styrelsen det lämpligt att för budgetåret 1947/48 i huvudsak följa kommitténs beräkning och alltså upptaga anslaget till ett nedåt avrundat belopp av 7 100 000 kronor.

Beträffande beräkningen av anslaget till dyrtidstillägg å barnbidrag gör pensionsstyrelsen följande uttalande.

För budgetåret 1946/47 har till dyrtidstillägg å barnbidrag anvisats 3 800 000 kronor.

År 1945, under vilket dyrtidstillägg å barnbidrag utbetalades enligt samma grunder som fastställdes för budgetåret 1946/47, uppgick totalkostnaden för dyrtidstilläggen till 4 200 000 kronor, utgörande 46,4 procent av den ordinarie utbetalningen, 9 056 000 kronor. Under förutsättning att dyrtidstillägg å barnbidrag utgår efter samma grunder under budgetåret 1947/48 som under budgetåret 1946/47 torde totalkostnaden för desamma kunna beräknas till 3 900 000 kronor, varvid hänsyn tagits till den ökning i barnbidragskostnaden, som kan inträda till följd av de ändringar i barnbidragslagen som trätt i kraft den 1 juli 1946.

Kommunbidraget till dyrtidstillägg å barnbidrag utgjorde för år 1945 650 000 kronor, eller 45,2 procent av det ordinarie kommunbidraget för barnbidrag för samma år, 1 437 000 kronor. Då kommunandelen i de ordinarie barnbidragskostnaderna för budgetåret 1947/48 kan uppskattas till 1 250 000 kronor, torde kommunernas andel i kostnaden för dyrtidstillägg för samma tid kunna uppskattas till i runt tal 550 000 kronor. Statens andel skulle således belöpa sig till, avrundat nedåt, 3 300 000 kronor.

Till det i det föregående omnämnda statsrådsprotokollet uttalade jag vidare, att *socialstyrelsen* i skrivelse den 19 augusti 1946 beräknat anslaget till ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott för nästa budgetår till 2 600 000 kronor. Härvid har styrelsen utgått från att nuvarande bestämmelser i ämnet komma att gälla under hela nästa budgetår. Styrelsen erinrar, att anslaget såväl för nästföregående som för innevarande budgetår anvisats med 3 000 000 kronor. Då belastningen å anslaget för budgetåret 1945/46 uppgick till endast 2 106 455 kronor, finner styrelsen att anslagsbeloppet kan sänkas för nästa budgetår. Sänkningen borde dock i avbidan på ytterligare erfarenhet begränsas till 400 000 kronor.

Departementschefen.

Socialvårdskommitténs i det föregående refererade beräkning av de årliga kostnaderna för särskilda barnbidrag, för bidrag till änkor och änklingar med barn och för bidragsförskott grundar sig på en utformning av dessa socialvårdsgrenar som nära överensstämmer med den av mig i det föregående förordade. Emellertid har jag föreslagit, att barnbidragens årsbelopp skola sänkas från av kommittén föreslagna 480 kronor beträffande bidrag till föräldralösa och därmed jämställda barn och 300 kronor i fråga om bidrag till andra barn till 420 respektive 250 kronor. Även i fråga om bidragsförskotten har jag förordat en nedsättning till 250 kronor om året. Beräkningsgrunderna i övrigt föranleda icke erinran från min sida. Statens kostnader per år för de särskilda barnbidragen och bidragen till änkor och änklingar med barn kunna med hänsyn till det anförda uppskattas till ett belopp av

cirka 17 miljoner kronor, minskat med bidragen från kommunerna. Dessa bidrag kunna, därest de utformas efter i huvudsak de grunder som i propositionen nr 222 till årets riksdag föreslagits beträffande kommunbidrag till tilläggs pensioner m. m., beräknas till 25—30 procent av de sammanlagda utbetalningarna. Efter omläggningen av bidragsförskottssystemet torde barnavårdsnämnderna komma att utgiva sådana förskott med något över 4 miljoner kronor per år, varav omkring 3 miljoner kronor ersättas av staten.

Under förutsättning att nu gällande bestämmelser i ämnet skulle tillämpas under hela nästa budgetår ha vederbörande myndigheter beräknat anslagen till barnbidrag, dyrtidstillägg å barnbidrag och ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott för budgetåret till respektive 7 100 000, 3 300 000 och 2 600 000 kronor. I och för sig har jag icke något att erinra mot dessa beräkningar.

Ikraftträdandet den 1 januari 1948 av den föreslagna nya lagstiftningen på området torde böra föranleda att för nästa budgetår förslagsanslag anvisas dels under rubriken Barnbidrag för kostnader enligt 1937 års lag om barnbidrag, dels under rubriken Dyrtidstillägg å barnbidrag för kostnader enligt lagen den 28 februari 1947 (nr 65) om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å barnbidrag, dels under rubriken Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. för kostnader enligt de föreslagna lagarna om sådana barnbidrag och om bidrag till änkor och änklingar med barn, dels ock under rubriken Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott för kostnader enligt 1943 års bidragsförskottslag med i denna nu föreslagna ändringar.

Anslagen till barnbidrag och dyrtidstillägg härå kunna upptagas med hälften av de av pensionsstyrelsen för helt budgetår angivna beloppen eller alltså med 3 550 000 respektive 1 650 000 kronor. Av bruttoutbetalningarna från dessa anslag bokföras nämligen belopp, motsvarande de härå belöpande kommunbidragen, såsom förskott för senare utjämning och hänsyn bör därför vid anslagsberäkningen icke tagas till de under senare hälften av budgetåret 1947/48 inflytande kommunbidragen.

Anslaget till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. torde böra beräknas med utgångspunkt från den uppskattade bruttokostnaden under helt budgetår, reducerad till hälften. Med hänsyn till vad i det föregående anförts beträffande bokföringen av kommunbidragen torde det härvid erhållna beloppet, 8·5 miljoner kronor, böra minskas med de på senare budgethalvåret belöpande kommunbidragen, 2·3 miljoner kronor, ehuru dessa bidrag icke inflyta förrän vid senare tidpunkt. Anslaget bör alltså upptagas med 6·2 miljoner kronor.

Vad slutligen angår anslaget till ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott påverkas utgifterna från anslaget under nästa budgetår icke av de föreslagna ändringarna i bidragsförskottslagen. Dessa ersättningar utordnas nämligen i efterskott och komma att under nästa budgetår avse

ersättningar enligt bidragsförskottslagen i dess lydelse före den 1 januari 1948. Anslaget torde alltså böra beräknas till det av socialstyrelsen angivna beloppet, 2 600 000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

dels föreslå riksdagen att antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn;

2) lag om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

3) lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382);

dels ock under V huvudtiteln för budgetåret 1947/48 anvisa

1) till *Barnbidrag ett förslagsanslag*
av kronor 3 550 000;

2) till *Dyrtidstillägg å barnbidrag ett förslagsanslag* av » 1 650 000;

3) till *Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. ett förslagsanslag* av » 6 200 000;

4) till *Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott ett förslagsanslag* av » 2 600 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

M. Silfverstolpe.

Tabell 1 a. Sammanlagda årsbeloppet av barnbidrag och dyrtidstillägg budgetåret 1946/47.

Ej gift försörjare.

Årsinkomst (försörjarens)	1 barn			2 barn			3 barn			4 barn			5 barn		
	Ortsgrupp			Ortsgrupp			Ortsgrupp			Ortsgrupp			Ortsgrupp		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1 200	350	425	510	613	744	892	875	1 062	1 275	1 050	1 275	1 530	1 225	1 488	1 785
1 300	275	425	510	538	744	892	800	1 062	1 275	975	1 275	1 530	1 150	1 488	1 785
1 400	200	425	510	463	744	892	725	1 062	1 275	900	1 275	1 530	1 075	1 488	1 785
1 500	125	425	510	388	744	892	650	1 062	1 275	825	1 275	1 530	1 000	1 488	1 785
1 600	—	425	510	313	744	892	575	1 062	1 275	750	1 275	1 530	925	1 488	1 785
1 700	—	350	510	238	669	892	500	987	1 275	675	1 200	1 530	850	1 413	1 785
1 800	—	275	510	163	594	892	425	912	1 275	600	1 125	1 530	775	1 338	1 785
1 900	—	200	510	—	519	892	350	837	1 275	525	1 050	1 530	700	1 263	1 785
2 000	—	125	510	—	444	892	275	762	1 275	450	975	1 530	625	1 188	1 785
2 100	—	—	425	—	369	808	200	687	1 190	375	900	1 445	550	1 113	1 700
2 200	—	—	350	—	294	726	—	612	1 105	300	825	1 360	475	1 038	1 615
2 300	—	—	275	—	219	651	—	537	1 025	225	750	1 275	400	963	1 530
2 400	—	—	200	—	144	576	—	462	950	—	675	1 200	325	888	1 450
2 500	—	—	125	—	—	501	—	387	875	—	600	1 125	250	813	1 375
2 600	—	—	—	—	—	426	—	312	800	—	525	1 050	—	738	1 300
2 700	—	—	—	—	—	351	—	237	725	—	450	975	—	663	1 225
2 800	—	—	—	—	—	276	—	162	650	—	375	900	—	588	1 150
3 000	—	—	—	—	—	126	—	—	500	—	225	750	—	438	1 000
3 200	—	—	—	—	—	—	—	—	350	—	—	600	—	288	850
3 400	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	450	—	—	700
3 600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	550
3 800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400
4 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250

Tabell 1 b. Sammanlagda årsbeloppet av barnbidrag och dyrtidstillägg budgetåret 1946/47.

Gift försörjare.

Årsinkomst (makarnas sammanlagda)	1 barn			2 barn			3 barn			4 barn			5 barn		
	Ortsgrupp			Ortsgrupp			Ortsgrupp			Ortsgrupp			Ortsgrupp		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
1 400.....	350	425	510	613	744	892	875	1 062	1 275	1 050	1 275	1 530	1 225	1 488	1 785
1 500.....	275	425	510	538	744	892	800	1 062	1 275	975	1 275	1 530	1 150	1 488	1 785
1 600.....	200	425	510	463	744	892	725	1 062	1 275	900	1 275	1 530	1 075	1 488	1 785
1 700.....	125	425	510	388	744	892	650	1 062	1 275	825	1 275	1 530	1 000	1 488	1 785
1 800.....	—	425	510	313	744	892	575	1 062	1 275	750	1 275	1 530	925	1 488	1 785
1 900.....	—	425	510	238	744	892	500	1 062	1 275	675	1 275	1 530	850	1 488	1 785
2 000.....	—	350	510	163	669	892	425	987	1 275	600	1 200	1 530	775	1 413	1 785
2 100.....	—	275	510	—	594	892	350	912	1 275	525	1 125	1 530	700	1 338	1 785
2 200.....	—	200	510	—	519	892	275	837	1 275	450	1 050	1 530	625	1 263	1 785
2 300.....	—	125	510	—	444	892	200	762	1 275	375	975	1 530	550	1 188	1 785
2 400.....	—	—	510	—	369	892	—	687	1 275	300	900	1 530	475	1 113	1 785
2 500.....	—	—	425	—	294	808	—	612	1 190	225	825	1 445	400	1 038	1 700
2 600.....	—	—	350	—	219	726	—	537	1 105	—	750	1 360	325	963	1 615
2 700.....	—	—	275	—	144	651	—	462	1 025	—	675	1 275	250	888	1 530
2 800.....	—	—	200	—	—	576	—	387	950	—	600	1 200	—	813	1 450
3 000.....	—	—	—	—	—	426	—	237	800	—	450	1 050	—	663	1 300
3 200.....	—	—	—	—	—	276	—	—	650	—	300	900	—	513	1 150
3 400.....	—	—	—	—	—	126	—	—	500	—	—	750	—	363	1 000
3 600.....	—	—	—	—	—	—	—	—	350	—	—	600	—	213	850
3 800.....	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	450	—	—	700
4 000.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	550
4 200.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400
4 400.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250

Barnbidragets storlek enligt departementsförslaget.

Tabell 2 a.

Ej gift försörjare.

Årsinkomst (försörjarens)	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn
1 800	250	500	750	1 000	1 250
2 000	200	450	700	950	1 200
2 200	150	400	650	900	1 150
2 400	100	350	600	850	1 100
2 600	50	300	550	800	1 050
2 800	—	250	500	750	1 000
3 000	—	200	450	700	950
3 200	—	150	400	650	900
3 400	—	—	250	500	750
3 600	—	—	100	350	600
3 800	—	—	—	200	450
4 000	—	—	—	50	300
4 200	—	—	—	—	150

Tabell 2 b.

Gift försörjare.

Årsinkomst (makarnas sammanlagda)	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn
2 200	250	500	750	1 000	1 250
2 400	200	450	700	950	1 200
2 600	150	400	650	900	1 150
2 800	100	350	600	850	1 100
3 000	50	300	550	800	1 050
3 200	—	250	500	750	1 000
3 400	—	200	450	700	950
3 600	—	150	400	650	900
3 800	—	100	350	600	850
4 000	—	50	300	550	800
4 200	—	—	250	500	750
4 400	—	—	200	450	700
4 600	—	—	150	400	650
4 800	—	—	—	250	500
5 000	—	—	—	100	350
5 200	—	—	—	—	200
5 400	—	—	—	—	50

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Propositionen	1
Förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn ..	2
» » » » bidrag till änkor och änklingar med barn	10
» » » » ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382) ..	11
Utdrag av statsrådsprotokollet den 9 maj 1947	13
Inledning	13
Gällande bestämmelser m. m.	14
Barnbidrag, sid. 14. Bidragsförskott, sid. 15. Förslag om allmänna barnbidrag, sid. 17.	
Allmänna synpunkter beträffande de nuvarande hjälppormerna	17
Socialvårdskommittén, sid. 17. Yttrandena, sid. 22. Departementschefen, sid. 22.	
Lagstiftningens omfattning	24
Socialvårdskommittén, sid. 24. Yttrandena, sid. 30. Departementschefen, sid. 32.	
De särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp	34
De nuvarande förmånerna, sid. 34. Uttalanden av befolkningsutredningen, sid. 34. Yttranden över befolkningsutredningens förslag, sid. 36. Socialvårdskommittén, sid. 37. Yttrandena över socialvårdskommitténs förslag, sid. 42. Departements- chefen, sid. 43.	
Böra särskilda barnbidrag och bidragsförskott inkomströvas?	45
Gällande bestämmelser, sid. 45. Socialvårdskommittén, sid. 46. Yttrandena, sid. 49. Departementschefen, sid. 51.	
Inkomströvningen för särskilda barnbidrag	59
Socialvårdskommittén, sid. 53. Yttrandena, sid. 55. Departementschefen, sid. 58.	
Bidrag till änkor och änklingar med barn	59
Socialvårdskommittén, sid. 59. Yttrandena, sid. 63. Departementschefen, sid. 65.	
Specialmotivering	67
Förslaget till lag om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn, sid. 67. Förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn, sid. 79. Förslaget till lag om ändring i bidragsförskottslagen, sid. 80.	
Kostnadsberäkningar och anslagsfrågor	84
Departementschefens hemställan	88
Bilaga (tab. 1 a och b, 2 a och b)	89